

Kronika obce Raková

doslovný prepis

Prepísal: Mária Chovancová
Zodpovedný za obsah: Ing. Miroslav Mareček
Raková 2005

Strana 3

Kronikár o sebe

Uznesením ob. Zastupiteľstva zo dňa 25. jan. 1934 bol som ja, Alojz Hunčík správca – uč. Organista Rakovej ustanovený prvým kronikárom tun. Obce. Tejto funkcie ujal som sa dňa 1. januára 1934.

Nie som tun. Rodákom, ale bývam tu už sedem rokov. Narodil som sa 24. júna 1900 vo Vysokej n/ Kysucou. Štyri ročníky ľudovej školy navštevoval som v mojom rodisku. V roku 1911 som odcestoval s rodičmi do Ruska, kde v Moskve môj otec bol spoločníkom továrne na kovové výrobky, založenej v r. 1868 mojím starým otcom.

Od r. 1911 študoval som na strednej škole, reálke až do roku 1918. Otec môj zúčastnil sa nášho zahraničného odboja v Rusku. Prežil som činne ako študent dve revolúcie. V roku 1919 musela naša rodina opustiť Rusko pre rozházané a nezľudné pomery, zanechajúc v Moskve celý svoj majetok. V Kieve na Ukrajine bol som násilne odvedený do rubej armády, odlúčiac sa od príbuzných, ktorí sa vracali na Slovensko.

Strana 4

Vojenská služba moja trvala až do novembra 1919. Bol som po celú tu dobu svedkom občanskej války na Ukrajine. Koncom novembra som utiekol cez Poľsko a po dlhých útrapách vrátil som sa konečne do rodnej obce v oslobodenej vlasti.

Po návrate a zotavení skončil som štúdiá na Žilinskej realke. V r. 1920 bol som menovaný úradníkom Slovenskej banky v Bratislave. Neskôr na vlastnú žiadosť bol som preložený do filialky tejže banky v Novom Meste n/ Váhom. V r. 1921 som nastúpil prezenčnú službu v Bratislave u delostrel. pl. Č. 109. Tamtiež som absolvoval školu pre výchovu zál. dôstojníkov.

V r. 1922 som bol priechodne zamestnaný v továrni „Drotár“ vo Veľkom Rovnom kde som prevádzal likvidačné a bilančné práce.

V r. 1923 stal som sa učiteľom vo Vysokej n/ K. D. Kelčov, kde som pôsobil dva roky na r. k. škole. V r. 1925 som nastúpil org. – uč. Stanicu v Kolárovcich, okres V. Bytča. V tomže roku nadobudnul som diplom učiteľskej dospelosti pre školy ľudové na št. uč. Ústave v Modre.

Strana 5

V roku 1927 1. októbra nastúpil som na org. – uč. stanicu v Rakovej. V r. 1928 nadobudnul som vysvedčenie učiteľskej spôsobilosti pre školy ľudové a v tomže roku bol som menovaný správcou r. k. školy.

Poloha obce

Obec Raková dostala svoje pomenovanie pravdepodobne od slova rak. V dávnej minulosti rieka Kysuca a čietne jej prítoky boli plné rakov.

Obec leží z čiastky pri hradskej Čadca – Makov a z čiastky (asi 1/3 obyvateľov) je roztratená po hornatých kopaniciach „Lazoch“ ako ich obyvateľstvo zvyklo menovať. Je vzdialená 5 km od okresného mesta Čadca. Hranica chotára tvorí obrazec kosodlžníka, šírka ktorého sa tiahne od Staškova po Čadcu a dĺžka od Zákopčia po hranice Sliezska. Zo stredu obce smerom južným vedie okresná cesta do susedného Zákopčia ktorá bola v r. 1930 opravená a valcovaná a obecná cesta od nádražia údolím Trstená na sever pod Beskydy. Cesta obecná, odbočka z krajinskej hradskej na nádražie prevzal po náležitom opravení okres v r. 1933.

Obec leží zväčša v údolí rieky Kysuce, preváž-

Strana 6

ne na pravom brehu a z čiastky v údolí potoka Trstená na sever a Rakovky na juh. 1/3 ostatných domov je rostratená po vzdialených kopaniciach až 12 km. od stredu obce.

Na juhovýchode sa tiahne lesná plocha Spoločnosti pre zužitkovanie dreva a na sev. západe má svoje lesné komplexy správa štátnych lesov so správou v Lomnej (Sliezsko) a riaditeľstvom vo Frídku.

Povrch obce je v dosti širokom údolí Kysuce a len od ľavého brehu Kysuce je značne zvlhnený menšími i väčšími vrškami ktoré vyvrcholila až v Bahanej, najvyšší to bod obce, nepočítajúc Veľký Polom, ktorý z polovice leží v chotári rakovskom.

Podelenie obce

V údoliach a na stráňac čúpia oddávna drevené chalúčky v skupinách i o samote, okolo ktorých sa tiahnu role, lúky i lesy t. zv. Zalazníkov. Celá obec je katastrálne rozdelená na 22 rolí. Každá z nich obsahuje. Takto sú pomenované role od západu k východu:

1. Kučová, 2. Kajanková, 3. Urbaniková, 4. Pod-

Strana 7

molová, 5. Sidorová, 6. Chabrečková a Michnáčová, 7. Vróblová, 8. Šporová, 9. Surovková, 10. Matúšková, 11. Vrážlová, 12. Fojtová, 13. Turáková, 14. Mičová, 15. Drozdová, 16. Matysová, 17. Kukolová, 18. Baloňová, 19. Moravčíková, 20. Galová, 21. Zemanová a 22. Sihelníková.

Kopanice alebo ako ich nazývajú „Lazy“ majú tiež svoje rozdelenie. Jednotlivé osady a role majú tieto pomenovania:

Za Groňom, Palárici, U Vnuka, Prelač, Mičkové, Bzdivoňka, Ďadíková, Kukolanka, Dlhá Bazgerka, Bednárika, Dolina, Pod jedlou, Zavaleniská, Korchán, Hromadová, Kurajka, Lúčisko, Križek, U Jurča, Školníci, Bahaná, Furmaníci, Smrečkovia, Špaldoni, Rafaj, Petrová, Kuchriská, Blažičkovia, Bukovina, Maslíci, Krištofi, Na Groni, Haluškovia, Tutkovia, Skákali, Škrabáci, Kohútové, Majerik, Žužák, Stodolčiská, za Kykulou, Hlboké.

Strana 8

Z dávnej minulosti

Naše Kysuce sa rozprestierajú medzi 36 a 37° vých. dĺžky a 45 a 50° sev. šírky.

V dávnej minulosti bola naša obec pokrytá hustými, neprístupnými pralesmi. V dolinách prevládali listnaté stromy ale vo vyšších polohách ihličnaté. Asi do roku 1205 nebolo vraj žiadnych ciest iba pešiny spojovaly tehdašie Kysuce a Slovensko so Sliezsikom. V tomto roku za panovania Andreja II. začali stavať prvú cestu. Do tej doby i pozdejšie dlho ešte ľud prichádzal do dolín hore riečišťami a spúšťal sa dolu potokami. Práca tejto cesty bola nadmieru ťažká a trvala viac rokov. V té časy ozvaly zvuky sekier poprvé pod Bezkydami. Asi v týchto rokoch začali prví rakovania kľčovať prastaré pralesy. Bola to práca namáhavá a mala veľa rôznych prekážok. Prešli roky a obrovskí lesní mohykáni padali pod sekerami prvých Kysučanov. Boli to zpočiatku lovci, ktorí žili veľmi primitívnym spôsobom. Lovili tiež ryby a rakov ktorých bolo v té časy nadostač.

Po tejto dobe, keď sa krajom presekávaly chodníky a prvé cesty začalo sa zaľudnenie našej obce, čo šlo

Strana 9

ovšem veľmi pomaly. V našich pralesoch hľadali vtedy útočisko i mnohí úprchlíci z rôznych krajov krajiny. Roľníctvo sa ťažko a veľmi zdĺhave rozširovalo, ponevač divá príroda bránila mu svojou neprístupnosťou. Ale túha po žití nútila človeka – Kysučana hľadať si nový spôsob výživy, nakoľko lovnej zveri ubývalo. I nástrojov v boli s prírodou nemal poruke a človek si ich zhotovil sam ako mu to jeho obmedzené schopnosti dovoľovali. Pluh vyzeral asi takto. Na drevených pluhových oskách boli z okrúhleho buka odrezané kolieska medzi ktorými bol „hriadel“ opatrený dreveným „krojom“ s drevenou odháňkou. Ani vozy neboly lepšie, osi a kolesá tiež z dreva. Avšak prvou prácou po zanechaní lovu bolo kľčovanie lesov, ktoré sa menovalo čerchlenie. S kľčovaním začalo sa vo vyšších polohách a veľmi znenáhla postupovalo sa k dolinám. Stromy vo vrchoch neboly tak mohútne a takých obrovských rozmerov ako stromy v dolinách.

Obyvatelia mali len krstné mená alebo len priezviská a mená, ktoré dostávali od potokov, riek,

Strana 10

vrchov, kde mali svoje obydlia.

Obydlie

Obydlie prvých rakovanov – roľníkov bolo veľmi jednoduché. Chalupa, ak sa dá nazvať tehdašia skrýša ľudí týmto slovom bola vystavená z neotesaných oblých brvien napoly alebo vôbec neštiepaných. Príkrov bol zbitý drevenými klínmy. Okna boly veľmi malé alebo vôbec neboly. Oheň kľádli vtedy uprostred izby, spali i jedli na zemi.

Príliv obyvateľstva

Značný príliv obyvateľstva možno zaznamenať v dobách tatarského vpádu asi v r. 1241. Vysoké pohorie Bezkydov, neprístupné pralesy, zabránily Tatarom vtrhnúť do nášho

Kysuckého kraja, takže obyvateľstvo, ktoré tu vtedy bývalo ostalo ušetrené od týchto divých hord. Z krajov napadnutých Tattarmi prchal ľud na sever a skrýval sa v jaskynách a lesoch našich Bezkydov. Mnohí z týchto uprchlíkov sa u nás trvale usadili.

Náboženstvo

Noví osadníci boli už katolíci. K vykonávaniu svojich náboženských obradov, chodili vraj v určitú dobu do Jablunkova v Sliezske. Neskôr do Žiliny a od r. 1335 do Kysuckého Nového Mesta, zvaného v té časy Congersberch. Po čase

Strana 11

bol už v Čadci vystavený drevený kostolík, kde i rakovania konali svoje náboženské obrady a kresťanské obyčaje bez kňaza. Len na výročité sviatky v roku dochádzal do Čadce kňaz zo Žiliny. Bolo to poprvé, čo rakovania – katolíci mohli svoje náboženské obrady vykonávať v chráme spoločne. Do týchto dôb spadá zvýšená popularizácia Kysúc a osveta kresťanská šírená z čadčianskeho chrámu.

Zamestnanie obyvateľov

Obyvatelia šírili ornú pôdu postupným kľčovaním a pálením pralesov. Mnohí sa zaoberali už chovom dobytky a zápražníctvom t. zv. furmankou. Tu môžeme zaznamenať i prvé počiatky Kysuckého obchodu a domácej výroby. Z povstalých prvých osád vyvážali osadníci vlnu, maslo, syr, nespracované kože a iné suroviny. Objavili sa i potulní remeselníci, ktorí prichádzali sem z Poľska a zo susedného Sliezska. Prví boli väčšinou kováči a druhí tkáči. Obuv i odev vyrábali si rakovania domácim tradičným spôsobom. Ponevác drevo v tých časoch nemalo ceny, drevárstva nebolo.

Strana 12

Rodná zem na ktorej pracovali, ktoru rosili svojim potom nepatrila im. Bola majetkom pánov zeme i s ľuďmi, ktorí na nej pracovali. Ináč ťažký ale tichý a pokojamilovný život rakovanov bol často rušený. Boly to hordy lúpežníkov, ukrývačov a trestancov ktorí vykorisťovali ba i usmrcovali obyvateľov osad, ktorí nemajúc žiadnej zbrane boli bezmocní.

Matúš Trenčianský

Začiatkom 14. storočia čaty Matúša Trenčianskeho došly až do Čadce a bez pochyby navštívily i blízku našu Rakovú. Vtedy boli zverbovaní i rakovania, uchránili sa iba tí ktorí stačili prchnúť do šírých lesov. Ľud popísaný tu nebol, preto sa mohol ukrývať.

Husiti

Okolo roku 1431 Husiti prešli priesmyk Jablunkovský a cez Čadcu prešli do Žiliny. V roku 1433 tiahli cez Čadcu k Žiline Táboriti, ktorí natropili udajne veľa škody i v našej Rakovej. I v roku 1439 za panovania kráľovny Alžbety a v dobe vládnutia Jána Jiskru z Brandýsa trpely naše kraje, lebo četné vojsko Jiskrove potrebovalo veľké množstvo potravín nájmá po

Strana 13

návrate Jiskrovom do Čiech r. 1462.

Rozdelenie trenč. stol.

V r. 1500 – 1540 bola trenč. Stolica rozdelená. Časť pripadla Štefanovi Zápoľskemu a časť kráľovi Vladislavovi. To štyridsaťročie bolo utrpením pre naše Kysuce. Povstania, boje a nepokoje neustávaly. Naša Raková blízka Čadci vždy spolu s ňou trpela, preto že byly v ceste cez Jablunkovský priesmyk ktorý má v dejinách významný zástoj. Beztak ubiedení ľud vykorisťovali zemskí rytieri (Podmanickí a iní). Bratia Podmanickí obdržali v r. 1544 25. dec. Mesto Žilinu a s ňou i všetky Kysucké majetky.

Žilinská škultétia

Predtým byly Kysuce škultétiou mesta Žiliny. Škultétia, znamenala úľavu, takže obyvatelia i keď neboly zemaní neboly nútení robiť na pánskom. Nežiadala sa od nich ani zápražná ani ručná práca. Iba v páde potreby byly viazaní zbraňou brániť okolie a majetky a krome toho platil t. zv. Pecovú daň. Bol to jeden desiatnik, neskôr však jeden dvaciatnik na celý rok.

Podmanickí

Podmanickí však jednali s podmaneným Kys.

Strana 14

Ľudom veľmi krute. Využili všestranne právo (jus prima noctis) „telavlastnosť“ zrušili pecovú daň a ustanovili daň domovú a pozemkovú. Krome toho museli obyvatelia dodávať rôzne hospodárske výrobky ako aj dom. Zvieratá, mäd, sukno, plátno a 1/9 z hospodárskych

plodín. Kruté počínanie Podmanínovcov nemalo hraníc. Často robili i vojenské výpady do Sliezska a odtiaľ násilne odvážali čo sa dalo. Rakovania boli často palicovaním a hrozbou smrti dodať svoje zápražie a otrocky slúžiť týmto krutým zemským pánom. Podmanínovcov často stíhalo i sliezske vojsko, proti ktorému vystaviť opevnenia t. zv. „šance“ tesne na hranici Sliezska v chotári obce Svrčinovec. Bol to pre nich oporný bod. Tého „šance“ sú ešte i teraz znateľné na to samom mieste. I rakovania pracovali vtedy pri stavbe týchto opevnení. V r. 1560 pripadly Kysuce a mesto Žilina Štefánovi Deršfymu, ale v r. 1570 patrily už hraničné Beskydy grófovi Imrichovi Forgáčovi.

Šance

V r. 1578 byly dohotovené „šance“ u Jablunková,

Strana 15

cieľom ktorých bolo odrážať útočníkov do Sliezska a zamedzenie spojenia sedmohradských, uhorských a sliezkých protestantov, taktiež zabezpečiť pohraničie, ktoré sa stále menilo.

Poliaci

V r. 1598/99 vtrhli Poliaci pod vedením Komorovského cez Jablunkovský priesmyk do Čadce. Neobišli ani našu Rakovú a nemilosrdne brali ľudu všetko čo sa dalo. Ľud volal o pomoc a tehďjší „gruntovní“ páni Mikuláš Deršffy a Juraj Thurzó žiadali kráľovskú pomoc od kráľa Rudolfa II. Vojsko kráľovské prišlo a spolu s kysučanmi Poliakov porazili a zahnali až za hranice Slovenska.

O majetku grófov

Kysucké majetky prechádzaly z rúk do rúk rôznych grófov a zemských pánov. Tak už od r. 1613-1624 pripadla Žilina a s ňou i celé Kysuce pántstvu Esterházyho. V r. 1625 zas grófovi Fraňovi Wesselényiumu. Za vládenia tohto sa Kysuce hustejšie zaľudnily. Menovaný gróf dal výzvu po celej Uhorskej krajine aby ľud presídľoval do severných krajov pod Beskydy. Jeho výzva neodznala

Strana 16

naprázdno a na Kysuciach sa objavili noví obyvatelia z rôznych krajov tehďšieho Uhorska. Väčšinu z nich však tvorili Slováci.

Bethlen a Jur. Rákoczy I.

V r. 1626 znepokojil Kysuce i našu Rakovú Bethlen Gábor, ktorý tiahol s vojskom naším krajom a prinútil obyvateľstvo vydržiavať jeho četné vojsko. V r. 1645 zas tu bol Jur Rákoczy I., dorazil do Čadce so svojimi kurucmi a po viacdňovom oddychu tiahol k Jablunkovu.

Do týchto rokov neboly hranice ešte pevne ustálené. Toto sa však stalo v r. 1647 keď všetky tehďšie osady byly ohraničené.

Po skončení 30 ročnej vojny v r. 1648 si naše Kysuce oddychly a začal pokojnejší život.

Súdny spor o Kysuce

Onedlho začal o kysucké majetky súdny proces a to medzi mestom Žilinou a grófom Gašperom Szungoghom, pánom Budatína v tých časoch, ktorý si nárokoval na niektoré kysucké majetky.

V r. 1664 tiahlo do Sliezska rakúske vojsko, ktoré musela vtedy i naša obec vydržiavať.

Strana 17

Tökoly

V roku 1682 zas Tökoly s kurucmi navštívil Čadcu a prešiel i do Rakovej s čiaskou svojho vojska. V tomže roku tiahol za Tökoly generál Schulz. Tento, údajne veľmi krutý človek prinútil čadčanov i rakovanov dodať veľké množstvo potravín. Po týchto rokoch nebolo už takých vojenských presunov.

Esterházy

V r. 1689 knieža Esterházy, čo nový „gruntovní“ pán dal postaviť v Čadci väčší drevený kostolík. Rakovania i v týchto rokoch tam chodievali konať svoje náboženské obrady, ponač na Rakovej ešte kostol nemali.

Mor

Za 9 rokov po vystavení chrámu v Čadci rozšírila sa hrozná nákazlivá nemoc – mor na území celých Kysúc. Lekárskej pomoci nebolo a kysucký ľud bitý biedou, vojnami a nepokojmy hromadne vymieral. Mnohé rodiny na Rakovej úplne vtedy vymreli. Musela byť táto pliaga značne rozšírená, keď cisárska vláda postavila na hranici Sliezska zosilnené

stráže, kroté maly zabrániť prekročenie hraníc obyvateľmi postihnutých touto strašnou nemocou.

Strana 18

V r. 1733 prešlo pánsstvo kysucké do majetku grofa Erdödyho. V r. 1769 bol dokončený súd, ktorý trval 100 rokov o kysucké majetky. Spor bol pre 10 kysuckých osad a to: Čadcu, Horelicu, Oščadnicu, Rakovú, Staškov, Zákopčie, Podvysokú, Svrčinovec, Čierne a Skalité. Gróf Esterházy vyplatil vtedy Szemgoghovi 106.000 zlatých.

Urbár

V r. 1772 bol na Kysuciach Mariou Tereziou založený urbár. Urbár je súhrn predpidov upravujúcich právne pomery poddaných k majiteľom pozemkov. V tomže roku byly ustálené a upevnené hranice. Hraničenie trvalo 121 dní a stálo 726 zl. V r. 1777 pripadlo kysucké pánsstvo zas rodine Esterhazyovej.

V r. 1775 bol vyneseny robotný patent, ktorým sa maly znížiť roboty. Naša šľachta to nechcela uznať a tak náš úbohý ľud robotoval i naďalej na pánskom otrocky ako predtým.

Obecné sriadenie

Po ustálení urbáru bolo založené i obecné zriadenie. Prvá obecná pečať obce Rakovej je z roku 1776. V stredu pečati je zobrazený

Strana 19

ihličnatý strom s vetvami i s koreňmi, na bokoch rok 17{obrázok ihličnatého stromu s koreňmi}76 okolo v kruhu nápis Správ. Fojt Rakowský. Najstarším richtárom ktorý je zo spisov známy bol Šimon Budoš. V rokoch týchto byly Kysuce majetkom Strečňanského pánsstva.

Doba pánštiny

Reformou Narie Terezie pripadly pozemky ornej zeme tým poddaným, ktorí na nich pracovali určitú dobu. Bohužiaľ naši obyvatelia sa toho nedočkali. Stalo sa to definitívnym u nás až po revolúcii v r. 1848.

Všetky lesy a úrodnejšia zem bola v rukách zemského pána. Osadníci mali zem len v prenájme. Za užívanie pánskej zeme musili poddaní svojmu pánovi zdarma robiť na pánskom. Chudobnejší pracovali ručne, zámožnejší však nútení boli robiť so zápražou. Počet pracovných dní zemský pán svojvoľne zvyšoval. Boly to krušné časy! Poddaní nemali žiadne právo. I richtára a boženíkov volil sám zemský pán. Súdne moc bola v rukách pánskych úradnikov. Od svojvôle pánskeho úradníka (Piacsek, Marssovsky, Šimonffy) závisel osud poddaného. Úbohý kysučan nemal

Strana 20

človeka, čo by sa ho bol zastal. Nadarmo nespieval náš ľud v žiali: „Bože môj, otče môj, však je ten svet zmotaný, čo vytrpí, čo vystojí úbohý poddaný“ atď.

Pánsstvo malo i svoje krčmy, takže ľud bol nútený len v nich piť, aby i takýmto spôsobom chudobných sdierali. Za malé previnenie poddaný bol sovretý do kladov a palicovaný. Klady stály v rohu dnešnej školskej zahrady. Ľudová povesť spomína že na čadčanskom nedaleko „Kolenika“ stály 2 šibenice a po Kyčerou pri staškovskom chotári tiež byly vraj šibenice na ktorých obesili naposledy troch zbojníkov.

Krutosť poddanstva dokazujú písomné prosby ktoré vtedy poddaní písali zemským pánom: Slávna a Milostivá Pánska stolica, Pány, Pány mne úbohému poddanému Dobrotiví a najláskavejší k nohám slávnej Pánskej stolici padajúci pokorne prositi neprestávame atď.

V týchto časoch poroby a útisku poddaný, ktorý užíval 1/10 pánskej zeme musel robiť 9 dní na pánskom a ktorý užíval 1/12 – 12 dní.

Keďže osadníci nemali hôr a potrebovali na

Strana 21

stavby drevo museli si podať poníženi prosbu a zemepán im takéto drevo udelil, ale museli určitý počet dní odrobiť.

V roku 1781 bol rychtárom Juro Kováčik, Sťažnosti a žiadosti sa písaly v tomto slohu:

My úrad poctivej osady Raková v známost' uvodzujeme jednému každému, komu by vedeti prináležalo že predstúpice pred nás atď.

Spis bol úradníkom pánskym takto vybavovaný:

Z uródení jeho milosti pána Piacska Jánosa Sl. Pánsstva Strečňanského úradníka se urídilo.

Odev rakovanov

Koncom 18-ého a asi do polovice 19. storočia nosili rakovania takýto odev. Mužskí i ženy nosili dlhé kožuchy až po členky vnútri vyložené barančinou. Cez poly bol kožuch opásaný povrázkom upleteným z nitok a na predku visely kystky ako ozdoba. Ženy nosily čepce a na nich plátené šatky preložené cez uši v tyle uviazané. Šatky této volaly sa podvíčky. Miesto kabátkov nosily rôznobarevné „brunclíky“. I dievčatá sa tiež podobne obliekali. Mužskí nosili baraňárky a v lete veľ-

Strana 22

ké súkenné klobúky. Vlasy boly vtedy pýchou mužského a mali ich až po plecía. Neskoršie nosili aj hune, súkenné nohavice, krpce, onúce, a kopýtká. Mladucha išla na sobáš v parte. Bol to z papiera zhotovený pás ktorý sa v podobe oblúka položil na hlavu. Bol zdobený pozlátkou a rôznobarevnými granatkami. Do roku 1789 sobáše boly v Čadci.

Povodeň

V r. 1813 zúrila u nás veľká povodeň. Vtedy Kysuca bola tak rozvodnená, že podmyla celé vrchy a zmenila svoje riečište. I Rakovka vtedy tiekla iným smerom a to od Zákopčia pomedzi cintoríny. Kde stojí terajšia márovňa tam bol mlyn a za terajšou školskou budovou, poťažne za hospod. Staviskami bola pila. V Trstenej na mieste terajších dvoch mlynov boly vtedy pily.

Hradská Žilina - Mosty

V r. 1818 bola sriadená terajšia štátna hradská od Žiliny až po Mosty. Následkom toho bola zrušená i cesta od svrčinovských Šancov dolu Milošovou. Cesta popod Mičkove na Prelač tiež stratila svoj význam, trebars bola vtedy veľmi používanou. Rakovania chodili vtedy často na jarmoky do

Strana 23

Sliezka. Čadca vtedy nemala válného významu. Začala sa vzmáhať až po vystavení železničnej trati Košicko-Bohuminskej. Jarmoky tam vtedy nebývaly. V Sliezsku kupovali naši soľ a iné potreby do domácnosti. Rychtárom bol vtedy Michal Pastorek.

Kanonická visitácia

V roku 1828 17 sept. bola sriadená kanonická visitácia. Vtedy bola na Rakovej prvá birmovka za prítomnosti biskupa Jozefa Wurma. Bolo vtedy 1119 birmovancov z Rakovej, 67 z Mostov a 12 z Jablunkova. Z toho vidno že styky so susedným Sliezskom boly čulejšie a rakovania chodili takmer denne do Mostov a Jablunkova. Rakovským farárom bol Jozef Dávid (1810 - 1833). Pri zostavovaní kanon. Visitácie bol aj popis osadníkov a domov. Napočítané bolo 3113 obyvateľov. Z toho bolo 17 židov – ostatní katolíci. Manželských párov bolo 630.

Cholera

V r. 1831 zúrila v celej Trenčanskej stolici cholera. Na Rakovej umrelo vtedy za mesiac september 92 ľudí a za celý rok 204.

Od r. 1833 – 1842 bol farárom Štefan Vozárik, ktorý

Strana 24

„Skapané roky“

V roku 1847 začaly sa na Kysuciach „skapané roky“ ako ich ľud vtedy pomenoval a trvaly až do r. 1852. Päť tvrdých a smutných rokov prežili rakovania. V této pamätne roky postihla našu obec a celé Kysuce veľká neúroda. Železníc nebolo a ľud ostal bez potravín a výživy. Staly sa prípady že sa ľudia za kúsok chleba zabíjali. Ľudia jedli všetko, čo sa dalo a nepohrdali ani trávou. Ba miešali do otrúb bukové rezliny a z toho piekli t. zv. Osúchy, pražili „púčky“ a jedli i žihľavu a zemiakovú vňať.

Následkom tejto výživy nastalo onemocnenie zažívacích ústrojov t. zv. Hladová horúčka a ľudia padali mŕtvi ani muchy. Hrobári nestačili kopať hroby, takže v noci pochovávali hromadne do jedného hrobu. Mŕtvych ukladali v márnici. Stalo sa často i živého viezli na cintorín a tam neborák na hŕbe mŕtvych dokonali.

Vtedy vláda dávala ľudu polievku a sucháry, čo rozdeľovala pred kostolom. Ľud vybil všetok dobytok, aby si uchránil život. Ako vidno úbohý

Strana 25

Z jednej biedy vyviazol a už druhá sa naňho valila. Vymrelo vtedy mnoho rakovských rodín, mena ktorých naveky zmizly z popisu. Farárom bol v tieto hrozné roky Michal Cingel, veľký milovník nášho ľudu o ktorom sa ešte dodatočne zmienim.

Alkoholizmus

Krome týchto bied rozšírený bol medzi naším ľudom alkoholizmus. Krčmy sa spomínajú na Rakovej už v 18. storočí. Zpočiatku patrily pánstvu, neskôr však ich postupne odkupovali pijavice slovenského dedinského ľudu – židia, ktorí prišli na Rakovú začiatkom 18. storočia. I koncom 17. storočia sa už začali objavovať. Zpočiatku boli biedni vandrovní židáčkovia, ktorí len s uzlíčkom prišli do našich dedín. Neskôr však, pretože boli pod ochranou pánstva, lebo zemepáni boli i židia sa usalašili u nás a začali predávať pálenku. Postupne potom odkupovali od pánstva krčmy a otravovali náš ľud na ktorom im nezáležalo lebo ho nepovážovali skoro ani za človeka. Tak istý Spitzer odkúpil pánsky dom a Hajman Šajo si zriadil za kysucké mozole krčmu. Krome týchto boli v obci

Strana 26

Boly v obci dve pálenice, jedna v Trstenej kde býva teraz Tomáš Minárik a druhá u Krištofa naproti Fil'a. Pálili v nich kvit zo zemiakov. I urbánci mali neskôr krčmu. Ľudia pili i mušt, ktorý dovážali až z Pezinka. Mušt neskôr predávali v urbárskej krčme.

Pltníctvo

V týchto rokoch zaoberal sa náš ľud pltníctvom. Rakovania splavovali pánske drevo na pltiach až do Podunajska. Kysucké stavebné drevo bolo vtedy v cene a hľadané. Pltníci boli len najatí robotníci, z ktorých mnohí prišli aj o život. Židi i vtedy vedeli už z čoho plynie dôchodok. Už rokoch štyridsiatych min. storočia mali drevokupectvo v rukách. Na Rakovej bol to židák Hajman. Ľud bol už vtedy v rukách židov, ktorí mu dávali úver na vysoké úroky, čo rakovania jaksi ľahostajne nepozorovali. Vtedy začali „veksle“, obligátory. Takým spôsobom využijúc slabú a chorobnú stránku nášho ľudu, židia začali nadobúdať pozemky a začali bohatnúť. Ľud zotročený porobou hynul telesne i duševne. V matrikách nenachádzame vek vysoký ako sa dalo predpokladať. Ľudia umierali

Strana 27

väčšinou predčasne. Len tu i tam je zaznamenaný vek 80 rokov, i to u žien. Mužskí umierali predčasne. Nebolo nikoho, krome kňazov, ktorý by bol našich otcov poučoval o zhube a škodlivosti alkoholu. Kňazstvo i to len niektorí poučovali už v rokoch 1820 o škodlivosti pitia pálenky.

Spolok miernosti.

Braterstvo protipálenkové

V roku 1845 založil Michal Cingel farár rakovský „Spolok miernosti čili Braterstvo strízlivosti a protipálenkové“ na Rakovej. Bolo to 21. septembra. Tajomníkom bol rektor – učiteľ Ján Forbak a pomocníkom občan Jozef Skaličaník. Veľmi pamätným bol tento spolok tým, že na prvom mieste bolo meno Jána Palárika, veľkého buditeľa Slovákov rodáka rakovského. Založenie tohoto spolku bolo z podnetu Palárikovho, ktorý neskôr redigoval časopis „Katolícke noviny, kde napísal mnoho protipálenkových článkov. Spolok tento trval až do roku 1870. Každý zapísaný člen musel odprísahať od pitia pálenky, piva i vína do smrti. Členov bolo vtedy do 500. Spolok tento bol prvým priekopníkom otriezvenia našich ľudí.

Strana 28

Rok 1848

Tento rok je pre našu obec tiež pamätným. 4. decembra pochodovali cisárske vojská priamo na Čadcu. Po odohnatí predných stráží honvédov, cisárske vojská podnikli priamo útok na Čadcu a okolie. Honvédske oddiele pod velením majora Ruttkaya soskupily sa pred Čadcou na jednom kopci. Druhá časť stála na ceste rakovskej. Po zdarilom útoku cisárskych vojsk, pod velením stotníka Neumana cez rieku Kysucu, honvédi rýchle ustúpili k Žiline. Po tomto ústupe Frischeisen obsadil Čadcu o pol tretej hodine odpolednia. Štáb vojska bol ubytovaný vo fare.

Publikácia Slov. národu. Hurban a Štúr.

6. decembra bola v Čadci napísaná publikácia slovenskému národu. Podpísali sa na nej: Karel Frischeisen, cis-kraľ. Podplukovník a komandant vojska, Jindrich Levartovský cis-kr. setník a šéf štábu, Bedrich Bloudek, náčelník národného vojska a úd nár. rady, Ľudovít Stút,

úd nár. rady, Ab. Jozef Hurban, úd národnej rady, Dan. Jaroslav Borik sekretár nár. rady. Publikácia bola tlačená u Procházky v Tešine.

Strana 29

1. januára 1849 tiahla kolona Čevičova zas z Turzovky cez Rakovú a odtiaľ zas k Novému Mestu Kysuckému. Predtým 31. dec. 1848 generál-major Göcz nastúpil z Jablunkova ofenzívu, obsadil Čadcu hlavnou svojou kolonou a kolona pod velením stotníka Čeviča prešla cez Rakovú a obsadila Turzovku.

Násladky poddanstva

Že bol náš ľud najmä v Hornom Trenčansku dlhou poddanskou porobou znivočený dôkazom toho je že ani Hurbanov rečnícky talent nevedel ho všade za slobodu oduševniť. On sám žaluje sa na zaostalosť a úbohosť tehďajších hornotrenčanov keď píše:

„Ale, Bože môj, Bože, čo je to tu za ľud! Aký to rozdiel medzi naším ľudom v Nitre a tu týmto hornotrenčianskym! Ako teliatka počúvali, ale vo tvári, v očiach žiadneho ohňa nebadať. Nuž ale čo robiť? Ako boli učení, tak chodia. Blud, povera, blbstvo, nechápavosť, to je ovocie náuk naším pántvom a maďaronskym kňazstvom rozširovaných od stoletia. Sama Žilina, ktorú sme veľmi šanovali a rabovať v nej vonkoncom nedovolili,

Strana 30

bárs dosialnými skutkami nepriateľskými proti nám, toho v plnej miere zasluhovala, je hroznou slepotou porazená.

Po revolucii

Revolucia r. 1848 priniesla i Kysuciam koniec páňstiny. Po skončení rušných rokov, Kysučania si oddychli. Veľké ťarchy a zviazanosti odpadly. Role rakovského chotára prešly do vlastníctva tých obyvateľov, ktorí ich užívali a takým spôsobom ostali dedičnými užívateľmi pozemkov.

Farárom bol v tej dobe Jám Lilak až do r. 1860. V r. 1855 začalo pántvo Eszterházyho vyjednávať s obcou ohľadom hôr, lebo hory po skončení páňstiny ostaly v majetku zemepána a osadníci ich nemali právo užívať. Ale toto pokonanie nebolo v tento rok skončené. Bolo dokončené až v r. 1873 priateľským pokonaním. Pántvo bar. Leop. Poppera pri pojednávaní zastupoval vtedy pánsky pravotár baron Ľudvik Szadecký.

Urbárske sedenie

Dľa pokonania, pántvo vydělilo zo svojich hôr na každé urbárske sedenie (49 sessií) 2 jutrá 689 □ siah a tak obec Raková dostala 62.492

Strana 31

k. j. hory. Toto je urbárska hora, ktorú občania i teraz užívajú. Urbárske remanentie (poplatky zaostalé) potom splácali občania ročne a zaznačenované im boly do knižiek.

V r. 1850 patrilo Eszterházyemu 1/3 obce.

Salašníctvo

Kysucký ľud zaoberal sa oddávna salašníctvom t. J. chovom ociec. Salašov bol v obci mnoho. Každý lepší gazda mal udajne na svojej roli salaš. Známe salaše boly nad Hlbokým, ktorý patrilo Jánovi Kajánkovi. Posledný salaš mal Andrej Bednárík na Kykuly.

Dane

V r. 1857 platili občania dane – gruntovnú a domovú, ktorá sa im zaznačovala do knižiek. Všetky obligátory a iné vážne listiny písaly sa väčšinou v židovských krčmách rukami židov. I na tomto židia zarábali. Obecné spisy uschovával rychtár – fojt v obecnej truhle v dome rychtárskom.

L. Popper

1863 roku prevzal žid Leopold Popper od kniežaťa Eszterházyho strečňanské a bytčanské

Strana 32

Pántvo do prenajmu, ktoré neskoršie sám odkúpil. V týchto rokoch kupovali rakovania víno a známe žilinské pivo. Sami však predávali plátňo. Alkoholizmus medzi tým neupadal. Žid Hajman aby čím viac získal zariadil si u Korchana „filialku“ a to tým spôsobom že istý Jozef Korchan odniesol na chrbáte súdok s pálením a tam za Lazami ho odpredal. Dostával vraj za to isté procentá.

Od roku 1861 – 1871 bol farárom Ľudovít Špaček.

Klapka

V roku 1866 tiahol cez Rakovú general Klapka so svojimi revolucionármi v počte 5400 jazdcov 2000 pešiakov. Tento general vtrhol do sev. Trenčianska a obsadil Kysuce menovite Turzovku, Vysokú, Makov. Jeho vojsko táborilo i na Rakovej. Ponevác ale títo domnelí „nosičia slobody“ medzi národom slovenským ani najmenšieho súcitu nenašli, celá ich výprava vyšla na posmech.

Cholera

V tomto roku zaznamenala farská matrika 15 prípadov úmrtia z cholery a v nasledujúcom roku 16.

Strana 33

Výživa ľudu

Strava rakovanov bola pomienená úrode či neúrode. Väčšinou pripravovali pokrmy z jačmennej múky, preto že zemiaky a kapusta sa u nás ešte dobre nerodily. Zemiak poznal ľud kysucký asi v rokoch 1810 – 1820. Od tých dôb privykali naši ľudia pestovaniu, čo sa veľmi pomaly začínalo. Farár sečanský ktorý účinkoval na Rakovej od r. 1871 – 1915 dal doviesť nové druhy zemiakov. Boly štvoraké: šampiony, karpátky, beláky a tisícovky. Asi od týchto rokov začaly sa u nás zemiaky racionálne pestovať. Najmä v dobe svetovej vojny bol dokázaný ich význam pre obyvateľstvo Kysúc. Sialo sa i pšeno, ľan, pohánka.

Obchod

Obchodov bolo málo a ľud bol odkázaný len na domáce výrobky a úrodu z polí. I v Čadci bol vraj v rokoch 40tých len jeden obchod. Ináč sa ľud zaoberal v rokoch 80tých i neskôr výrobou šindola, ktorý väčšinou odvážali cez Semeteš do Hliníka, kde si nakupovali živobytie.

V rokoch 1869 a 1870 započalo sa s vymerávaním a potom i stavbou Košicko-Bohuminskej železnice. Pri stavbe tejto bolo mnoho cu-

Strana 34

Dzíncov, najmä Talianov, Tirolčanov a Nemcov. Hlavnými podujimatel'mi stavby boli Würtembergeri. Pri prácach pracovali i rakovania najmä z povozmi.

Kostol

Do roku 1789 rakovania chodievali do Čadce. V Rakovej vtedy ešte kostola nebolo. Prvý kostol bol vystavený v r. 1788 z vlastných prostriedkov občanov, ktorí ho vydržovali až do roku 1828. Bol to kostolík malý nevyhovujúci počtu občanstva. Postavený bol na mieste terajšieho. Bol znútra ohádzaný a strechu mal šindelom krytú. Vežu mal maličku a pre zvony bola osobitne pri kostole postavená zvonica na stĺpoch. Zvony byly tri. Jeden vážil 4 ½ q, druhý 3 q, bol zadovážený veriacimi a tretí malý dostali občania z náboženskej základiny. Organ mal 12 registrov. Na hlavnom oltári bola miesto obrazu soch P. Marie, držiaca v lóne Ježiša. Svetlo pred hlavným oltárom horelo len na výročité sviatky a nedele počas bohoslužieb. Svietylo sa maslom, kto-

Strana 35

Ré občania donášali sami. Ako som už predtým spomenúl, do r. 1789 roku bola Raková filiálkou Čadce.

Kanon. visitácia zaznamenáva že v tých dobách chodili na Rakovú trenčianskí mnísi a poľskí milosrdní bratia, ktorí vyberali milodari pre nemocných.

Kríže byly r. 1828 len tri. Jeden na cimtorína, druhý u Vrážla proti terajšiemu krížu a tretí u Zemana (1818). Prvý bol postavený v r. 1790, asi v tomto roku bol prenesený z cintorína starého ktorý bol na mieste terajšej štátnej ľud. školy u Gala. Nový cintorín bol vysvätený v r. 1789. Cintorín však svojími rozmermi nevyhovoval a doteraz bol už päťkrát prikupovaný pozemok. Asi v roku 1870 začalo sa so stavbou nového terajšieho kostola, ktorý bol v R. 1874 dohotovený. Starý drevený kostol bol zbúraný a v rohu farskej zahrady bola vystavená dočasná kaplička. V tejto kapličke sa dočasne konaly všetky náb. obrady.

Obrazy J. B. Klemensa

V terajšom chráme sú vzácne obrazy maľované svetochýrnym akademickým maliarom Slovákom

Strana 36

Jozefom Božetechom Klemensom. (1817 – 1883), V r. 1871 namaľoval oltárny obraz P. Marie, Pána Ježiša a Štefána kráľa. V r. 1879 namaľoval veľmi cenný Narodenie P. Marie,

ktorý je ešte i teraz na hlavnom oltári. Meno Klemensovo bolo zo stránky umeleckej uznané a ocenené až v týchto rokoch. O jeho prácach sa kritika učencov pochválne vyslovila, následkom čoho jeho diela v našom kostole sú vysoko cenené.

Kostol má jedinečný gotický štýl. Terajší nový organ bol zadovážený v r. 1920.

Cholera

V roku 1873 zúrila na Kysuciach zas cholera. U nás na Rakovej umrelo vtedy mnoho ľudí. Za mesiac jún umrelo 162 ľudí na túto hroznú nemoc. Spolu za celý rok umrelo 279 ľudí. Umrelým už ani nezvonili, ani ich vo dne na cintorín nenesili. Robili to preto, aby sa obyvateľstvo pohľadom na toľkých nemocných nedesilo. V tomto roku povymierali mnohé rodiny a čwtné domy boli prázdne a pozatvárané.

V tomto roku bola založená prvá sporiteľňa so

Strana 37

Sídlom v Čadci.

V roku 1874 bol berný úrad z Čadce prenesený do Žiliny a tak celé okolie pridelené k Čadci. Rychtárom na Rakovej bol vtedy Ján Beloň.

V rokoch 1882 a 1883 bola na Rakovej červienka a záškrť. Železnica od Čadce po Zwardoň začala sa stavať v r. 1885. V ten istý rok stratila čadčanska sporiteľňa korún 252.000 pre zlé vedenie tejto.

V r. 1898 bola založená v Čadci pozemno-knižná vrchnosť.

V r. 1903 poslanec Lang previedol stavbu súk. Továrne v Čadci.

Cesta do Trstenej

V rokoch 1910, 1911, 1912 opravovala sa cesta za Lazy. Do tých čias tam nebolo cesty a vozilo sa po riečišti a cez Kysucu brodom, lebo mosta nebolo, bola len lávka pre chodcov. Cesta by sa bola aj skôr upravila, keby neuviedomeli majitelia neboli robili prekážky. Pri započatí stavby robotníci musili tri krát odísť, lebo ich dav ľudí zahnal. Potom sa stavba prevádzala zpočiatku pomocou četníckej asistencie. Z toho vidíme jak zaostály bol náš ľud vinou býv. maďarskej vlády. Cestu túto opravovalo pánstvo Balestréma, obec dodala len pozemok. Cestu túto potrebo-

Strana 38

valo pánstvo pre vývoz svojho dreva.

V týchto rokoch bola i úprava katastru.

V roku 1913 započala sa stavba železnice Čadca – Makov, ktorá bola v r. 1914 odovzdaná verejnosti.

Fara

Už v roku 1789 bola postavená drevená fara, ako hovorí kan. Vis. Na mieste veľkom. Prvým farárom bol tu Ján Fabuss. V roku 1815 keď farár Dávid žiadal zvýšenie dôchodkov občania apelovali:

1. Že my tvrdé a úskobné časy veľkými náklady na ozdobenie chrámu Páne v chudobe utisnutí zastanuli. 2. Koladu sme zlepšili i drevo rúbeme, koňa pre potrebu k nemocným držíme.

V týchto tvrdých časoch bol rychtárom Šimon Zemaník. Boly to opravdu tvrdé a úskobné časy. Neúrodné roky, choroby gniavily náš dobrý Kysucký ľud. Nevedomosťou ľud sa oddal pitiu pálenky, ktorou si odháňal choroby, čo pevne veril.

Škola

V roku 1790 bola postavená drevená škola, ktorá bola v r. 1822 obnovená, poťažne opravená. Budova táto mala 2 izby, kuchyňu a komoru. Ako vidno nevyhovovala svojmu účelu. Kto vyučoval do r. 1828 niet záznamov, ale bol to podistým nejaký zbehlejší gazda, ktorý vedel čítať.

Strana 39

Veď vzdelanie v tých časoch bol vedľajšou vecou človeka. Vláda, páni a zemani hľadeli na svojich poddaných ako nie na ľudí ale na zvieratá. A ľud v svojej slepote hrdlačil pre pánov a keď ho hnali bitím i umieral v bojoch. Vtedy sa žiadalo od poddaného aby len pracoval a trpel bez slova. Nuž preto stačilo, keď sa osadníci vedeli modliť z knižiek. Školy byly vtedy trivialne. Učilo sa len čítať písať a rátať. Papier bol drahý a preto žiaci písali uhlíkom na šindielkoch. Či sa dieťa naučilo niečo alebo nie, nik nekontroloval.

V r. 1828 bol učiteľom Juraj Hanuliak, obyvateľ rakovský. Mal svoj majetok na ktorom mu pracoval jeho švagor. Bol vtedy mladým človekom a mal len 29 rokov. Ten dľa kan. visitácie hovoril slovensky, nemecky a maďarsky, latinčine vraj rozumel. Druhým učiteľom i organistom bol Šimon Palárik, otec národného buditeľa Janka Palárika, rodáka rakovského. Tento bol vtedy 40 ročný. Bol to asi organista samouk alebo ho tomuto umeniu naučil niektorý kňaz. Pri bohoslužbách účinkovali títo dva. Palárik hral na organe a Hanuliak mu vypomáhal pri speve. V tomto roku bolo 487 detí v školskom veku. Z týchto

Strana 40

Navštevovalo školu 54 chlapcov a 28 dievčat. Deti navštevovaly školu veľmi nedbale. Kanon. visitácia hovorí o nich, že v zime nemaly odevu a v lete pásly dobytok a ovce.

V roku 1848 bola založená prvá t. Zv. Počádková elementárna škola. Zaškolených bolo v nej 41 chlapcov a 32 dievčatá. Učiteľom – organistom bol zvolený Ján Forbak 26 ročný. Preparandie (ako hovorí spis) nemal. Dôchodky jeho byly: 41 zl 36 gr., 10 ½ siah dreva v cene 12 zl. 36 gr. K tomu ešte 10 zl 90 gr., 7 meríc ovsa a v peniazoch 5 zl. 36 gr.

V tomže spise sa uvádza že biskup opatril knihami 37 chudobných detí. Z toho vidno, že deti byly väčšinou biedne. Voľba Jána Forbaka sa konala v prítomnosti fojta Jána Pastorka a prisázneneho Jozefa Garaja, ktorí podpísali spis spolu s farárom Jánom Luľákom a dekanom staškovským Mihalovičom. Pred výstavbou drevenej školy vyučovalo sa v súkromnom dome asi za terajšou vyhňou kováča Briša. Neskoršie asi v 80tých rokoch vyučovalo sa v dome Budošovom u Vrážla a u „Zemana“.

V roku 1878 umrel Ján Forbak. V tomto roku bola dokončená stavba terajšej r. k. ľudovej školy.

Strana 41

Štefan Čajda

Prvým učiteľom – org. V novovybudovanej škole bol Štefan Čajda, ktorý účinkoval na Rakovej 31 rokov. Poneváč menovaný tak dlho účinkoval v Rakovej zasluhuje aby jeho meno bolo zapísané do tejto pamätnej knihy.

Š. Čajda narodil sa 26 dec. 1852 v Dlhom Poli, kde jeho otec bol dlhé roky učiteľom-org. A poštárom. Študoval zpočiatku v Tešíne, potom v Užhorode a slovenský učiteľský diplom nadobudnul v 1872 roku v Banskej Bystrici. Pôsobil spolu 36 rokov v ťažkej učiteľskej službe. Bol presvedčeným Slovákom a svoju národnosť ani vtedy nezaprel, keď mu nadriadené úrady hrozily prepustením zo služby. Bol dobrým učiteľom, radcom a buditeľom svojich spoluobčanov. Miloval svoje pôsobisko, jeho ľud a preto na Rakovej žil na odpočinku i pochovaný bol. Umrel 11. februára 1931.

Iní učitelia r. k. školy

Po ňom nastúpil Štefan Gažo, ktorý prestúpil na štátnu školu, potom Ľudovít Kľačko, Ján Joniak, ktorý umrel na Rakovej 26 apríľa 1924. 15. aug. 1924 nastúpil Jozef Váľko, ktorý tiež neskoršie prestúpil na štátnu školu. 10 okt. 1927 bol zvolený uč.-org. Alojz Hunčík, pisateľ týchto riadkov.

Strana 42

Iné školy

Krome r. k. školy bola do r. 1911 obecná škola na Mičkovom a u Zemana. Na Mičkovom vyučoval asi od roku 1885 Jozef Tulač, národný učiteľ, ako ho spisy menujú. Učili tam aj: Hermína Sirsich, Valér Ďurana, aj Juraj Zajác čo výpomocný učiteľ. Krome týchto: Pap Kornelia, Gabriela Fábry, Jozefína Kubyny.

V r. 1908 bolo na Mičkovom 144 školopovinných detí. Mimo týchto škôl učili aj niektorí gazdovia v svojich domoch, čo však nemožno nazvať ani vyučovaním ani školou.

Do roku 1911 byly v obci jedna r. k. ľudová škola pri kostole, jedna obecná podporovaná štátom u Zemana a jedna na Mičkovom. Budovy posledných dvoch patrily gazdom.

27. júna 1911 schválilo obecné zastupiteľstvo smluvu so štátom. Za štát vyjednával škôldozorca Petróciz Budapešti. Smluvu tiež schválilo maď. Ministerstvo viery a osvety p. Č. 90,752 zo dňa 21 júla 1911. Štát sa v smluve zaväzuje že postaví jednu dvojtriednu školu v ústredí a jednotriednu na Kopaniciach. Obec sa zaviazala že dodá pre školy dva zodpovedné pozemky a prenese ich pozemokniž-

Strana 43

Ne štátu, ďalej že bude platiť 5 % školskú daň a za každú učiteľskú stanicu 24 k. penzijného príspevku. Zaväzuje sa že školské stavby uč. Byty a bočné staviská bude v dobrom stave udržiavať, prevádzať bude veľkoprázdňinové čistenie, zabezpečí budovy proti ohňu.

Štát sa zaväzuje že pri vymenovaní učiteľov do štát. Školy vždy bude brať zreteľ na náboženskú stránku ohľadom na školské deti.

Ku stavbe týchto škôl sa pristúpilo na jar r. 1912. Stavalo sa z cementovej tehly, ktorú vyrábali na pozemku školskom a z kameňa ktorý sa v blízkom Groni lámal.

Stavba ústrednej školy skončená bola v októbri 1912 a kopanickej v marci 1913.

Prvým uč-správcom na št. Škole ústrednej bol Štefan Gažo, býv. org. uč. na r. k. škole.

Na Kopanicich začalo sa vyučovať až v septembri. Obyvateľstvo malo málo pochopenia pre školy. Rodičia neradi posielali deti do školy a potrvá to ešte niekoľko rokov, kým si uvedomia základ šťastného a lepšieho života spočíva v škol. vzdelaní.

Strana 44

Janko Palárik

Dňa 27 apríla 1822 v malej chalúpke drevenej u Matysa narodilo sa dieťa – chlapec. Otec Šimon Palárik a jeho žena Anna ani netušili čo z neho raz vyrastie. Chlapec rástol, pásol husi, miništroval v kostole a tehďajší duchovný Jozef Dávid objavil v chlapcovi zvláštne nadanie. Šimonovi Palárikovi, otcovi chlapcovmu, ktorý bol vtedy org. učiteľom radil aby synka dal do škôl. Zpočiatku ho priučal doma sam otec i učiteľ Hanuliak a sám farár, ktorý si ho veľmi obľúbil. Potom dali chlapca do seminára v Trnave. Už v seminári obľúbil si básnika Jána Hollého, ktorého básne utúžily v ňom lásku k materinskej reči a zobudily národného slovenského ducha. Po skončení štúdií bol vysvätený za kňaza a stal sa kaplánom v Starom Tekove. Neskôr ako kaplán na Vindšachte pri Bánskej Štiavnici začal roku 1850 vydávať cirkevný časopis Cyrill a Method. Smer tohoto časopisu vyvolal na Slovensku rozochvenie. Mladý slovenský kaplán kliesnil v ňom cestu veľkým plánom a smelým reformám: písal

Strana 45

O unii kresťanských vyznaní, o sriadení samostatného slovenského arcibiskupstva, o obnovení cirkevných snemov, diecezánskych sinôd, cirkevných porotných dúdov, o volení cirkevných hodnostárov, o zlepšení postavenia chudobného nižšieho kňazstva, o novom usporiadaní cirkevných majetkov, písal proti chybám, ľahostajnosti a odrodilstvu vysokého duchovenstva. Palárik stal sa takým činom hore nenávideným, dolu veľmi obľúbeným. I evanjelíci slovenskí čítali s úľubou časopis, ba i písali do neho, a domáce i cudzie, duchovné i svetské noviny povzniesly chýr redaktorov. Avšak jeho slobodomyselnosť i rodolúbstvo zavrátili o krátky čas úradne, vyhlásili ho totiž za husitu, pansláva, demagoga a v januári 1851 postavili pred konzistorium ostrihomské. Podstatu svojich reformných návrhov Palárik bránil umne, vedecky, ale cirkevní sudcovia vyzvali ho, aby alebo z cirkvi vystúpil, alebo aby odvolal útoky na vyššie kňazstvo a aby za týmto mlčal o unii vyznaní a o reorganizácii cirkevných majetkov. Palárik podrobil sa so zeba-

Strana 46

zaprením cirkevnej autorite. Po kláštornom väznení preložil ho prmas Scitovský za kaplána do Vindšachty pri Banskej Bystrici, kde začal vydávať časopis Cyrill a Method. Neskôr bol zas preložený do Pešti a jeho časopis umlknul. Ale i v Pešti pracoval literárne. Písal do Klemповých Katolíckych novín, uvedúc do nich prešporskou poradou ustálených nových úprav slovenčiny a od r. 1852-1856 znamenite účinkoval ako redaktor i v nekňazských vrstvách. S Jozefom Viktorínom kaplánom budinským, zaviedol zbierky na pomník Jána Hollého, pri odhalení ktorého Palárik vzletnú a zápalistú reč 11 mája 1854.

Od roku 1850-1860 zaoberal sa činne slovenskou spisbou v literárnom spolku v Pešti, na čele ktorého stál vtedy. Avšak namáhavá literárna práca a prenasledovanie zo strany vrchnosti podlomily jeho mladé sily a preto ochorel. I v nemoci nevzdal sa práce za národ. V r. 1858 vydal s Viktorínom almanach „Concordia“ po Slovensky svornosť. V r. 1861 spolupracoval pri časopise Pešťbudínské Vedomosti. V r. 1862 dostal faru v Majcichove pri Trnave. Ako farár hoci bol veľmi chorľavý pracoval za Maticu

Strana 47

Slovenskú, rečnil na shromaždeniach národných, bol zakladateľom spolku sv. Vojtecha a spolupracovníkom jeho.

Okrem toho venoval sa Palárik aj literatúre. Krome písania novinových článkov písal aj divadelné hry z ľudového života v ktorých poukazuje na rôzne necnosti a vady slovenského života. Pod menom Ján Bezkydov uverejnil veselohry Inkognito, Drotár a Obžinky, ktoré boli veľmi obľúbené. Mimo toho prekladal aj z ruštiny. Národné divadlo v Záhrebe otvorili „Drotárom“ 1863 roku.

Ako vidíme Janko Palárik bol jeden z poprednejších slovenských buditeľov a borcov za povznesenie upadnutého národného ducha v stredu 19 storočia.

Umrel v Majcichove dňa 7 decembra 1870 v mladom veku, práve v dobách keď ho slovenský národ najväčšmi potreboval. Žil pre národ, pracoval pre národ i umrel za národ, ktorý ho teraz pietne spomína.

Raková si je vedomá o jeho práci za svojej a zachová si jeho pamiatku v najväčšej úcte a rodáckej láske.

Strana 48

Vodstvo

Cez obec tečie rieka Kysuca, ktorá premení v Javorníkoch na Makove. V 50 rokoch min. Storočia mala pre nás väčší význam. Ľud sa zaoberal drevárstvom a splavoval celé rady plŕí po nej. Chybou bolo však že drevársky obchod bol v rukách pánstva alebo v moci židovskej. Rieka Kysuca neni tak milá ako ju ospevujú v známej piesni. Z jara i v jeseni narobí veľa citeľných škod, podmýva neupravené brehy a odnáša takým spôsobom drahé kúsky zeme, zanechávajúc široké neplodné kamence. Dľa hodnoverných odhadov odniesla Kysuca prez 60 kat. J. úrodnej pôdy, čo je zaiste značná strata pre naše obyvateľstvo. Tak škody za desaťročia presahujú škody prez milion Kč. Nevieť čo je príčinou, že sa Kysuca v našom chotári dosiaľ neupravila. Keď na Staškove sa už dávno táto práca previedla.

Prítoky Kysuce sú: Rakovka tečúca z juhu na sever. Potok tento robí tiež veľké škody a často mení miesto neupraveného riečišťa. Trstená pramení v Bezkydoch pod V. Polomom. Iné prítoky sú menšieho rozmeru: Sú to Ba-

Strana 49

Haná, Postálka, Kohútové a iné menšie.

V potoku Postálka Michal Bukovan, rakovský rodák mal rybníky, ale pre nemoc musil sa tohoto zamestnania vzdať.

Útvar

Naše pohorie obkľučujúce Rakovú zadelujeme podľa geologického zloženia na stavby do flyšového pásma. (Vrásnenie paleogenné). V starších treťohorách (paleogene) výstavba Slovenska, poľažne povrchových foriem začínala sa vo veku kamenouhoľnom v mladších prvohorách. Vtedy vrásnením hercínskym vznikla rozsiahla pevnina. Neskôr bola však snižená a zaliata morom druhohorným. Z hlbín vystúpily masívy žuly. More usadilo množstvo vápencov dolomitov, pieskovcov a brydlíc, z ktorého materialu utvorily sa neskoršie pohoria. Usadeniny tieto byly potom tlakom z hlbín vytisnuté a presunuté cez žulové masívy v podobe príkrovov. (Prvé vrásnenie kriedové), čo sa opakovalo ešte na konci kriedy. (Druhé vrásnenie kriedové.)

Tak bolo vybudované základné horstvo

Strana 50

Jaderných pohorí s jadrami so žuly a kryštál bridlíc a s obalom hornín veku permského a druhohôr. Pri tom byly pohoria rozlámané, niektoré ich časti sa prepady, čím vznikly korliny medzi jadernými pohoriami. V starších treťohorách/paleogene zaliato more obvod pohorí i kotliny v ich vnútri a usadilo pieskovec a bridlice t. Zv. Flyš (transgresia paleogenná) Flyšové pásmo sa teda skladá z pieskovcov a brydlíc veku kriedového a paleogenného. Sú to dlhé a široké chrbáty, mierne svahy.

Pieskovce tvoria chrbáty obyčajne zalesnené a v bridliciach sú obyčajne údolia. Naše pohorie v Rakovej patrí do flyša magurského, silne zvrásneného. Celé Karpáty sú podelené údoliami na horské skupiny v ktorých sú i naše Bezkydy a Javorníky.

Pôda nie je u nás vedcky, poľažne odborne prezkúmaná, čo by sa malo čím

Strana 51

Stať skôr, lebo ináč nie je možné racionálne hospodárenie. Obrábanie pôdy deje sa väčšinou nevyhovujúcim a zastaralým spôsobom. Snáď by sa aj bieda u nás zmenšila, keby ľud

s láskou prilínul k svojej rodnej hrude a keby väčšieho významu venovalo hospodárskemu vzdelaniu našich roľníkov.

Poloha

Plocha Rakovej je nasledovne podelená:

Urbárska obec má: ornej zeme 1.1271, zahrady .094, lúk 1.863, pasienkov 5.1246, hôr 50.667, neúrodnej zeme 2.1441. Celá plocha činí 62.492 k. j.

R. k. fara má: orná zem 6.707, zahrád 0.300, lúk 0.503, pasienok 5.580, hora 0.1254, neúrodná zem 0.226, Celá plocha činí: 13.370 k. j.

Správa štát. lesov a spoločnosť pre zužitkovanie dreva majú spolu: Orná zem 6.35, lúka 3.860, pasienkov 13.334, hory 1202.506, neúrodná zem 0.525. Celá plocha činí: 1225.660 k. j.

Obec majiteľov má: Ornej zeme 2193.1009, záhrad 1.38, lúk 233.742, pasienkov 2.174.1417, hôr 2080.704, neúrodnej zeme 448.797. Celá plocha 7131.1507 k. j.

Strana 52

Obyvatelia

V roku 1850 mala Raková 2830 obyvateľov. Z nich bolo 25 židov.

V roku 1828 najväčšou osadou bolo Fojstvie, ktoré malo 74 domov a 361 obyvateľov. U Matúška bolo 30 domov 141 obyvateľov, U Zemana 137 obyvateľov 26 domov. Iné „pľace“ boli menšie.

V tomto roku bol popis obyvateľstva dľa ktorého bolo v Rakovej 3113 obyvateľov. Z nich 17 židov a 630 manželských párov.

V r. 1871 mala Raková 2525 obyvateľov.

V roku 1919 bolo 3021 obyvateľov, z nich 1315 mužov a 1706 žien. Národnosti slovenskej 3012, maďarskej 1, nemeckej 4, inej 4. 2999 katolíkov, 5 evanjelikov a 17 židov.

V roku 1927 bolo 3168 obyvateľov. Rozloha chotára 7132 k. j. Daňová základňa 4807.53 K.

Dľa sčítania obyvateľstva v roku 1930 bolo v Rakovej 3479 obyvateľov, 710 čísiel domov.

Mená mnohých obyvateľov sa už vôbec nespomínajú. Mnohé rodiny vymrely v „skapané roky“ a v roku veľkej cholery v r. 1873. Sú to zvlášť nasledovné mená: Kultán, Hatalík, Tkáčik, Trlík, Nemčák, Miník, Smrholík, Štrbík, Taska, Kyčerán, Barančík, Kubřík, Hobčák, Matúš, Chromovčák, Lupežovec, Solár, Pracharik, Nezgulák, Špaldoník, Šporík, Hrubý, Gaučarík, Ulich, Dybák, Gazuriak,

Strana 53

Lobor, Hurík, Marták, Hlucháček, Sajdák, Sobřík, Fibak, Kubala, Slezáček, Pečka, Skudlík a iní.

Značná časť obyvateľstva zaoberá sa zväčša drobným roľníctvom. Mnohí, najmä mladí odchádzajú na poľnohospodárske práce až na dobu 7 mesiacov. Kedysi, pred krízou (1930) chodievali i do zahraničia – do Nemecka, Maďarska a Rakúska na t. Zv. Sezonné práce, niektorí pracujú priechodne ako drevorobotníci v horách. Najdú sa aj podomoví obchodníci, ktorí odchádzajú do Čiech a Moravy. Zo živnostníkov sú tu 4 kováči, 1 kolár, 1 pekar, 5 obchodníkov miešaným tovarom, 6 hostíncov a obchod Baťa. Taktiež 1 stolár 3 mlyny s pilou, 2 obyčajné, 1 tesarský majster.

Železničná stanica je v mieste. Zástavka je u Zemana.

Úrady

Obec Raková patrí k súdnemu a politickému okresu Čadca, kde je okresný úrad, okresný súd, berný úrad, dôchodková kontrola, školský inšpektorát a četníctvo.

Farný kostol je v mieste i s farar. Patronom je „fundus religionis“. Cintorín je tiež v obci.

Strana 54

Notársky úrad je na nižnom komci dediny taktiež i poštový úrad. Listonoš doručuje v dedine každodenne poštu, poštové zásielky pre obyvateľov Kopaníc sa rozdávaajú každú nedeľu pred kostolom alebo si ich dotýční sami vyzdvihujú na poštovom úrade. Telefon bol sriadený v r. 1932.

V rakovej úradovali títo notári. J. Čačala – prví notár v Rakovej, J. Smieško, J. Kallay, Fr. Nozdrovický, V. Folkman, J. Lacko a Jozef Lubjak. Prvý notariat bol v starom dome kde je pošta. Kedysi rakovský notár úradoval v Čadci, bol to Ladislav Šimonfy. Dom, v ktorom je

umiestnený teraz Notársky úrad bol postavený v r. 1912. Do r. 1930 patril urb. obci, avšak táto ho odpredala i so starým urbárskym domom polit. Obci.

Lesy

Tun. lesy sú prevážne ihličnaté. Prevládajú smrek, jedle, menej je modrinov a borov a veľmi málo bukov, líp a briez. Najmenej je dubov, jaseňov, javorov a akátov. Zo starších drevín prevládala kedysi jedľa, ktorá bola veľmi vyrubovaná, najmä v rokoch 60 a 70 tých, kedy mala značnú cenu pre jej prvotriednu kvalitu. Vtedy sa jedľové drevo vo veľkom

Strana 55

Množstve na pltiach splavovalo až do Podunajska.

Ponevác vyrabované plochy sa nezalesňovali, jedľa začínala ustupovať smreku, ktorý je teraz hlavnou drevinou našich, už malých hôr.

Drevárstvo

I teraz naše lesy, ktoré boli kedysi hlavným prameňom výživy nášho ľudu, katastrofálne miznú. Zčiasťky je to pre nerozumné lesné hospodárenie mnohých majiteľov a zčiasťky pre hromadný porub, často i tajný, nedovolený, ktorý vyvolala terajšia hospodárska kríza a ňou zapríčinená nezamestnanosť.

Druhou závažnou chybou ubývania našich lesov je to, že sa v obci nezakazuje a netrestá voľné pasenie dobytku, ktorý sa až do prvého snehu voľne pohybuje a požiera mladé semenáče ihličnaté, taktiež iné.

Drevársky obchod je väčšinou v rukách veľkokapitalistov. Odbyt nášho dreva podporuje baníctvo, takže sa ročne veľa vagonov dreva z Rakovej odvezie. Zalesňovanie prevádza sa teraz za dozoru štátneho, čiastočne i prirodzeným spôsobom.

Vedľajšou ťažbou lesa sú huby, jahody, maliny a iné lesné plodiny. Z jedlých húb nachádzajú sa tu

Strana 56

Hríby, kuriatka, rýdziky. Na kvetiny je obec biedna, je tu málo lúk. Z krovín vidíme tu hloch, kalinu, čilimník a baz. Z užitočnej zveri vyskytujú sa tu občas jeleni, ale len priechodne, srnčie, zajac, jarabice. Vo vyšších polohách najdú sa tetrevy, tetrievky a jariabok. Na okrajoch lesa poskakuje veverica a na vlhkých miestach objaví sa i sluka. V zime z lesov pribieha lesná kuna, v budovách hospodárskych ukrýva sa kuna skalna, tchor a lasica. V niektorých domoch okrem četných miší škodia potkani. Z väčších lesných komplexov často prichádza líška.

V posledných rokoch sa rozširuje ondatra najmä v mlýnskych jarkoch a menších prítokoch Kysuce.

Ryby

Kedysi tu bývalo hodne rakov ale v posledných rokoch ich ubýva. I vydrysa najdú ale zriedka. Rýb je menej ako bývalo. V našich vodách žijú belice, málo pstruhov a zriedka sa najde i úhor. Z hadov kolo vod vidno úžovku a na slnečných stráňach v rubiskách i škodnú vretenicu.

Vtáctvo

Vtáctva je na Rakovej veľmi málo, čo je pre roľníka veľmi smutným zjavom. Príčinou toho je málo

Strana 57

Vhodných miest pre hniezdenie, lebo staré stromy a krovie sa odstraňujú a novým stromovím sa zem nevysadzuje. Zriedka kde vidieť v poli strom. V poslednej dobe sa zahradníctvo a sadenie stromov pomaly ale sľúbne začína zvelaďovať jednak poučovaním obyvateľstva a jednak mládežou škole odrastlou.

Zriedka sa vyskytuje kaňa ale častejšie vidno krahulca, sovu, v lesoch d'atla i žlnu, na lúkach zjara čajku, v lesoch kukučku. Najhojnejší je praobyvateľ Kysúc vrabec a strnádka. Lastovičky tu hniezdia, ale neni týchto vzácnych vtáčkov už toľko ako bývalo kedysi. Z jara pozdravia Kysuce škovránok, chocholúša za nimi veľmi osožný špaček, ktorému rozumnejší občania vešajú pri domoch na stromy búdky.

V lesoch tu i tam preletuje sojka, orešník a straka. Vransy sú tu dennými hosťmi a pasáci im zjara vyberajú z hniezd mladé pre ich chutné mäso. Občas na jar i v jeseni zakrúži nad dedinou rodina bocianov, divých husí a kačíc. Časom sa tu zastaví i volávka poplavá, bukáč

malý a vodná sliepka. Iní vtáci i dosti vzácni zablúdia k nám obyčajne cez dlho trvajúce hmlisté a daždivé počasie.

Strana 58

Podnebie

Podnebie je u nás drsne. Prvé mrazy začínajú nie pravidelne, väčšinou však začiatkom novembra, koncom októbra. Silnejšie mrazy nastávajú v polovine novembra. Z jara, v polovici marca pôda na slnečných stráňach rozmŕza a na nich sa začína orba včiasšie. So siatím sa začína tiež v marci. Sneh začína padať začiatkom novembra a prestáva koncom apríla. Snehu napadne niekedy i do výšky poldruha metra. Prvé búrky začínajú začiatkom apríla.

Nášmu poľnohospodárstvu veľmi škodí severák, t. zv. „poliak“ ako ho tun. ľud pomenoval. Najprudšie búrky sa ženú vždy zo západu, niekedy i z juhu. Najčastejšie prší po západnom vetru. Keď počuť zvony čadčanské môžeme očakávať zmenu počasia.

Poľné hospodárstvo

Poľné hospodárstvo je na Rakovej v začiatkoch racionalizácie. Všeobecne je ešte dosiaľ veľmi zanedbané. Príčinou toho bolo to, že gazda vyhľadával zárobky mimo rodnej obce a role ponechával obyčajne žene, ktorá nemala zkusenosti ani hosp. praxe. Tak roľníctvo z roka na rok upádalo. Do istej doby panovala medzi ľudom všeobecná mýlna mienka, že Kysu-

Strana 59

Ce je kraj veľmi biedny a že sa poľné hospodárstvo u nás nevypláca. V posledných rokoch najmä príčinou krízy, ľud bol prinútený vrátiť sa k obrábaniu rolí a začína venovať obrábaniu týchto väčšiu pozornosť. Poučovaním ľudu prednáškami a četbou bol docielený značný pokrok v zaostalom a primitívnom spôsobe hospodárenia. Umelé hnojivá len v posledných rokoch začínajú byť uznávané. Chybou je však že sú privysoko cenené a tak pre mnohých gazdov neprístupné.

Pôda

Orná pôda je piesočnatá, štrkovitá a miestami hlinatá. Pestujú sa u nás zemiaky, jačmeň, ovos, raž, ľan, kapusta, krmna repa a v poslednej dobe úspešne strukoviny, hrach a fazuľa, pre ktoré je tu veľmi prajné podnebie i pôda. Úroda všeobecne nebýva v každom roku jednaká. Príčinou toho sú nepravidelné srážky, taktiež role svojou polohou obrátené k severu, prečo je aj vegetačná doba u nás dlhšia. Miestami sú dobre úrodné pôdy, miestami však neúrodné. Chybou nášho hospodárstva je, že sa nemení osivo. Na značných plochách seje sa červená ďatelina. Dalo by sa často docieľiť i výnosnejšie úrody, keby

Strana 60

sa pôda obrábala novším spôsobom, keby naše hospodárstva užívaly potrebné stroje.

Najrozšírenejší škodcovia našich polí sú pandravy, vši, hraboši, hrdza a sneť.

Seje sa u nás len ručne i kosenie je ručné. Obilie sa mláti ručnými mlátačkami, žentúrovými a v najnovšej dobe i motorovým pohonom. Ale u chudobnejších gazdov a domkárov mláti sa i teraz cepami. Slama sa ukladá do stodôl.

Náš ľud ešte v mnohých prípadoch zhotovuje si domáce plátno z ľanu z ktorého si šiju prádlo i nohavice.

Maštalny hnoj je u nás nie rozumne ošetrovaný. Mnohým gazdom vyteká ešte dnes drahá močovka z chlieva. Málokto má betónovú jamu pre hnoj a močovku. Avšak v poslednej dobe, vďaka učiteľským prednáškam niektorí gazdovia vyvážajú močovku v sudoch na role. Tento spôsob hnojenia sa sľubne šíri.

Ďalšou chybou hospodárenia je že sa naše role nevápnia. Pôda je vedecky dosiaľ ešte neprezkúmaná, čo tiež zapríčiňuje v hospodárstve krok nazad. Hlavnou však príčinou nezdaru nášho gazdovania je, že sú pozemky rozkuskované na malé tabličky a majiteľovi nesnad-

Strana 61

No prístupne, preto že ich nemá v jednej ploche ale rozhádzané takmer po celom chotári, prečo potrebuje mnoho drahého času k ich obrobeniu.

Potrbná by bola u nás komasácia čiže scelenie pozemkov o ktorej sa už dávno uvažuje ale bezcieľne. Často sa stáva že i sebemenší pozemok podelia medzi sebou súrodenci,

obyčajne pre nesvornosť po smrti rodičov, takže není mysliteľný jednotný väčší kus ornej pôdy, ktorá by patrila jednému gazdovi. Pozemky sú oddelené medzami, čím značná plocha pôdy ostáva nevyužitá. Inou chybou hospodárenia je tiež nezmeliorizovanie veľkého procenta pôdy a ľadom ležiaca nevyužitá obyčajne spoločná pôda.

V r. 1931 utvorilo sa u nás pasienkové družstvo i to len v niektorých častiach obce. Subvenciou štátu bolo umožnené zmeniť neúrodné plochy ľadom ležiace od rokov, orbou, pohnojením a siatím na úrodne lúky a pastniny.

Dobytok

Domáceho dobytka je u nás dosť. Veď dobytkárstvo je zväčša hlavným prameňom výživy našich rodín. Po vojne ceny dobytka značne stúpily. Vól alebo krava stály od 6000-8000 Kč, kôň od 8000-10000 Kč. Viac než pred sedesiatými rokmi prestalo pestovanie oviec.

Strana 62

Chov užitočného dobytka je zväčša účelný a to nielen preto, že sa krmivá vo vlastnom hospodárstve zužitkujú ale že sa i značné množstvo jadrných krmív prikupuje. Mnoho sa užíva jačmen, šrotu a kukurice menej. Krmenie kráv deje sa väčšinou na pasienkoch. Už včasne z jara vyhánajú sa kravy na biednu pašu a pasú až do pozdnej jesene, často i bez dozoru prečo narobia veľa škody najmä v mladých lesných kultúrach a na stráňach, kde požierajú mladé už či listnaté, či ihličnaté semenáčky. Preto je u nás tak málo stromovia.

Mliekárstvo mohlo by byť značnejším zdrojom príjmov, keby v obci bolo mliekarské družstvo aby mlieko a jeho výrobky mali značnejší odbyt. Malé množstvo mlieka sa predáva v blízkej Čadci a výrobky na trhoch. Mlieko patrí obyčajne gazdinej, ktorá z jeho príjmov zaokrýva najnutnejšie domáce a rodinné potreby. Veď ináč by sa dalo z mlieka získať skoro štvrtinu celého hrubého príjmu. Ale naši gazdovia nemajú ešte v tomto ohľado presvedčenia až na niektorých zámožnejších a pokročilejších, ktorí si kupujú odstredivky a tým zvyšujú väčší výnos z mlieka.

Strana 63

Nákupom lepších dojníc, upravením maštál, zlepšením pasienkov, účelným kŕmením ako aj lepším speňažením mlieka docielilo by sa väčších príjmov.

Ošípaných chová sa tu značný počet. Odpredajom ošípaných sa príjem nášho roľníka tiež zvýši. Koz niet na Rakovej. Sliepok je nadostač avšak sú to zdegenerované druhy. Neškodilo by zameniť plemeno. Sliepka v mnohých biednych rodinách prepotrebná. Odpredajom vajec si chudobná rodina aspoň najnutnejšie denné potreby zakúpi.

Husi sa u nás pestujú vo veľkom množstve. Ich mäso má dobrý odbyt na čadčanských trhoch. Holubi sa chovajú len pre okrasu. Kačice sa začínajú pestovať v posledných rokoch. Ťažným dobytkom je krava a kôň.

Lúky

Lúk je u nás málo. Viac ich vidíme vo vyšších polohách. Lúčne hospodárstvo je zaostalé. Mnohé lúky sú mokré, prečo výnos z nich je malý.

Záhrady

Do nedávna, ba ešte v prítomnej dobe ťažko sa dal ľud presvedčiť že sa ovocinárstvo môže prevádzať v našej obci. V poslednej dobe sa i zahradníctvo úspešne rozmáha. Chybou je, že ľud mal dosiaľ málo lásky k stromoviu. Páchajú sa i citeľné škody tým že mnohí nezbedníci a nevychovaní ľudia zo závidosti ničia susedove stromky. V roku 1934 vysadil okres ovocnými stromami cestu Zá-

Strana 64

kopeckú a cestu vedúcu k nádražiu.

Vo všeobecnosti stromy trpia rakovinou a veľkým množstvom rôznych škodcov. Stromy sa nedostatočne ošetrujú, nechávajú sa staré srtomy väčšinou suché, z ktorých sa šíria rôzni škodcovia. V posledných rokoch badať i na tomto poli nápravu. Zeleninových záhrad je málo. Ľud má málo porozumenia pre prstovanie zeleniny, čo je tiež závada v našom hospodárstve.

Svetová vojna

V nedeľu ráno na sv. Annu 26 júla 1914 bol pekný slnečný deň. Tento deň priniesol do našej obce smutnú zvesť. Začala sa vojna. 1 augusta prišiel do obce slúžny Schwartzer na koči a oznámil, aby sa všetci mužskí do 42 rokov dostavili do obecnej kancelárie. Behom 24 h. narukovali potom mnohí k svojim „Kádom“. Za päť dní po tomto išlo z Rakovej sto

odvedených koní cez Čadcu na Krakov. V obci nastal veľký rozruch. Obecné predstavenstvo sa muselo riadiť presne dľa doručených pravidiel. Na domy sa lepily plakáty. Tým, ktorých volaly mobilizačné vyhlášky, vlhly oči, lebo priniesly

Strana 65

ťažké rozlúčenie mnohým rodinám, s drahými otcami, synmi, bratmi, niektorým navždy. V tomto zármutku jeden druhého potešovali, že vojna nebude dlho trvať. Povrávalo sa, že za dva týždne musí byť po vojne. Myslelo sa že to zas bude len prechádzka k srbským hraniciam, ako to bolo pri nepokojoch na Balkáne v r. 1908 a 1912, keď boli prevádzané čiastočné mobilizácie. Vtedy sa všetci mobilizovaní vrátili domov. I teraz vládla mienka, že sa povolani čoskoro vrátia späť.

Prvé zprávy z bojišť každý sledoval s ohromným zaujmom. Myslelo sa všeobecne že pri toľkých armádach sa válka skončí v niekoľkých mesiacoch alebo týždňoch.

Premávka železničná a povozná bola zastavená a odovzdana vojenskej správe. Išly len vojenské vlaky. Zpočiatku len po každej štvrt'hodine, neskôr každých 10 min. a konečne každých 5 minút, čo trvalo dni i noci. Vlaky sa zriaďovali od Čadce po Živec. Na nádraží v Čadci bola „občerstvujúca“ stanica v ktorej sa jedlá zdarma dávaly. Prví, ktorí nastúpili voj. službu z Rakovej boli

Strana 66

Ondrej Ďadík a Ján Chabreček. Keď prví záložníci „narukovali“ k svojim plukom, mnohí verili že mobilizácia nepôjde hladko. Ale vojenský stroj pracoval bezvadne. Vojáci prvej výzvyposlušne a tupe s mlčaním nastupovali vojenskú službu a tí druhí boli radi že na nich ešte nedošlo. Asi 2 aug. bol vydaný rozkaz, aby všetky kone a povozy šly za vojskom cieľom dovážania potravín a streliva, malo to trvať udajne len 3 dni. Na námestí v Čadci stála odvodná komisia, pozostávajúca z hl. slúžneho, okresného lekára, zverolekára a miestnych rychtárov, ktorá odvádzala kone.

Vyživovacie prostriedky

Manželky vojakov, nakoľko výživa rodiny závisela na hlave rodiny, taktiež nemajetní rodičia dostávali od berného úradu príspevky na výživu asi 85 hal. denne. Vyživovací prostriedok pomohol rodinám.

Nedostatok drobných

Hneď na začiatku vojny zmizly z obehu zlaté mince, do konca r. 1914 i strieborné, potom byly stiahnuté i niklové a bronzové. Miesto nich byly vydané papierové koruny, dvojkoruny, tiež zo železa raze-

Strana 67

né dvoj a dvacaťhalierniky.

V roku 1915 byly spísané všetky zásoby potravných článkov v obchodoch, tabák i nápoje v krčmách a odpredaj liehovín bol prísne zakázaný. Potom nasledoval i zákaz odpredaju múky, cukru a iných požívatín. Všetky tieto články sa vydávaly len na karotky, ktoré vydávala každá obec. Zpočiatku sa dávalo na týždeň 4 kg múky, neskôr však len ½ kg várovej, 1 kg chlebovej a

1 ½ kg kukuričnej múky a ½ l pretroleja za týždeň.

V roku 1916 bolo u roľníkov rekvirované zbožie a zemiaky pod adistenciou vojska. Nechali len potrebné množstvo na výživu a do siatia.

V roku 1917 prišiel do obce dôstojník s montérmi a oznámil že prišiel brať zvony. Daromné byly náreky a prosby ľudí. Veľký zvon rozbili na veži a zrátili ho po časticach dolu a druhý zhodili v celosti dolu. Ľud sprevádzal odvážané zvony plačom.

V roku 1918 vydávala sa lepšia múka len na predpis lekára a to len 20 dg. Zásobovanie Kysúc znášal bánovský okres. Múka mala nasledovnú

Strana 68

cenu: 0 – 5 k., várová 4 K., chlebová 3 K., kukuričná 2 K.50 h, 1 kg bravčového mäsa 24 K, hovädieho 22 K., banarieho 20 K a teľacie 16 – 18 K. Slanina surová 50 K.

Odvody byly 4 až päťkrát v roku a brali od 18 – 50 roku. Z Rakovej padlo do 100 vojakov. Z celých Kysúc prez 1160 z ktorých 5 umučeníckou smrťou v Kragujevaci.

K válečným účelom vypisovaly sa válečné pôžičky k upisovaniu ktorých byly obyvatelia vyzvaní. Mnoho stratili takto značné obnosy. Všeobecne cez válku bola v obci veľká bieda a

Ľud, ktorý nemal potravín, bol odkázaný na dovoz múky jako to i pred válkou bývalo, lenže miesto rastucej múky pšeničnej dostával kukuričnú. Najviac trpeli malé deti. Maly veľký nedostatok poriadneho jedla, čo zapríčinilo slabý telesný vývin, čo bolo v pozdejších rokoch značne badať najmä na školských dieticach narodených vo válečných rokoch, ktoré boli telesne i duševne slabé. Ľudia len za mlieko alebo maslo tajne dostávali malú čiastku múky alebo odchádzali na juh a ukryvajúc sa v horách, poviacdennom chodení

Strana 69

Prinášali draho zaplatenú múku. Mnohí si i vlakom prinášali potraviny, ale im zabavovali všetko čo mali. Ani petriolu nebolo. Donášali ho priekupnice slezanky zo Sliezska a vymieňali za maslo i vajcia. Rozdeľovanie potravín nebolo správne. Obecné a okresné úrady vraj len horšie potraviny dávali ľudu a lepšie nevedno kam sa dávaly.

Ľudia dostávali potraviny len na cedulky ale častokrát i cedulka neplatila. Židovskí obchodníci, ktorí mali vtedy všetky obchody v rukách tiež tam robili. Len tomu dávali potraviny na cedulky, kto im doniesol vopred osobitne maslo alebo vajcia. Ľud takto od každého ubíjaný, vidiac tú veľkú krivdu a nespravodlivosť páchané na ňom zo všetkých strán, zanevrel na všetko a čakal len príhodnú chvíľu aby sa mohol pomstiť na svojich utláčateľoch. Keď vojla bola hrozná. Nedá sa opísať všetko slovami čo sa tam stávalo. V zákopoch kopily sa mŕtvolky niekde až na dva metre. Gratány, šrapnely a bomby rozrývali pôdu, pušťať dediny, mestá, lesy a pretváraly celé kraje na púšť. Mladí ľudia a otcovia obetovali životy, nevediac

Strana 70

Prečo. Všade panovala bieda, kríza a smrť. Domáci sa trachovali o životy svojich drahých na fronte, Mysel' ľudská a svedomie otupovaly a žilo sa len okamžik. Každý vedel len pre seba utrhávať a nevidel v biede a plači vystreté ruky trpiacich a zúfalých, ktorí prosili pomoci a záchrany. Vojenská bieda rozpútala i vír vášni, ktorý nerešpektoval neporušiteľnosť manželského zväzku. Najmä ničila štáty – ničila i ľudí. Prostredie človeka naplňovalo sa heslom užiť dňa, užiť každého okamžiku. Vernosť manželiek, ktoré maly mužov na vojne sa vždy neosvedčovala. Vojna trvala už dlho a trpeslivosť bola už u konca. Krádeže, žobranie, zločinnosť vzrástaly neutešenou mierou, veď v ľudských srdciach vyhasla láska k blížnemu, city stvrdli a otupely po toľkých bolestiach a nemaly porozumenia pre iných.

Strana 71

Prevrat

31. októbra 1918 prišli do Čadce prví vojáci Kysučania z italskeho bojišťa a priniesli prvé chýry o slobode. Povrávalo sa už o česko slovenskom štáte, ale nik nevedel, že k nemu pripadnú i Kysuce, lebo v úradoch sa ešte stále maďarsky úradovalo. 3 novembra byly vyvesené plakáty, v ktorých sa oznamovalo sriadenie národnej župnej rady, podpísané viccišpanom Rudnaym, jako predsedom a Dr Karolom Štúrom, jako podpredsedom Bolo to ráno. Popoludní bolo v Čadci shromaždenie na ktorom braly účasť i bližšie obce, medzi ktorými bola i naša Raková. Pod vedením vrátivších sa vojakov, tiahol sprievod k obecnému domu a začal strhávať maďarské nápisy. Bolo zalarmované žandarstvo, ktoré ľud rozohňalo. V trme vrme boli dvaja šablou zranení.

Podvečer prišla radostná zvesť o pražských udalostiach, ktoré sa odohraly 28. októbra, taktiež o deklarácii slovenskej národnej strany v Turčianskom Svätom Martine, ktorá bola vyhlásená dňa 30 oktobra. Zprávy tieto vlialy v srdcia slovenské radostnú nádej a dôveru v nápravu pomerov i na Kysuciach. Tieto chýry, hoci tajne, avšak bleskyrychle sa rozniesly krajom. Služný Schvarzer chcel sriadiť v Čadci národnú radu, ale nepochodil. Národnú radu si ľud zvolil. Novo-

Strana 72

Utvorená národná rada vydala vyhlášku, v ktorej vyzývala všetkých Slovákov k poriadku, aby sa takto ľahšie mohla zabezpečiť sloboda nášemu slovenskému národu.

Pohromy

Dňa 4 novembra 1918 začalo sa biedou zničené obyvateľstvo, pod vedením vrátivších sa z bojišťa vojakov, búriť akoby za utlačovanie a týranie proti utlačovateľom najmä však žitom, ktorí sú a boli vždy našim ľuďom nenávidené. Boly to tak zv. „rabovačky“. I stalo sa, že z Turzovky a Olešnej prišli do našej obce za účelom pomsty a odplaty rozzúrení ľudia, úplne

zdemolovali Špicerovu krčmu, obchod Poláka – tiež žida a šli dolu dedinou k obchodu tretieho žida Wermera. Keďže sa v tom rozniesol chýr, že ide vlak s maďarským vojskom, rozprchli sa. Žandári a vojáci, medzi ktorými boli i židi vystúpili na nádraží v Rakovej a bez príčli začali ostrelovať Rakovú. Zastreli vtedy Martina Sihelníka Šušku a Jozefinu Zbončákovú. Pavla Chabrečka ťažko ranili. Potom sa dali ďalej vlakom smerom na Makov. Vo vlaku bolo i viac čadčanských židov, ktorých údajne rakovania poznali. Táto židovsko-maďarská tlupa sledovala určitý cieľ a riadila sa presne podľa plánov, ktoré musel vopred ktosi dôkladne pripraviť.

Strana 73

Na svojej krvavej ceste zastrelili po ceste idúceho Jozefa Cadru, otca viacerých detí, nato vrhli do hostínca predprevratového dobrého národovca, nenávideného istými židmi a rozkázali si nanosiť hodne jedla a pitia a potom veliteľ za zverského vravu a hulákania vyhlásil ortiel smrti nad Karolom Polanským, ktorý musel ešte pred smrťou obsluhovať svojich „pánov hostou“. Nárek ženin a drobných detí nepomohol. Bol by sa i ten kysucký kameň skôr sľutoval než neslovanské drsné srdcia týchto zločincov židovsko-maďarských.

Ubohého Polanského postavili k stene a traja vojáci strielali tak, že medzi každým výstrelom musela uplynúť chvíľa. Po prvom výstrele sa postava Polanského skrčila na kolená a chudák začal srdcervúce prosiť o milosť. V odpoveď nasledovali ďalšie dva výstrely a keď už bol mŕtvý ešte päť a viac bodných rán bajonetom.

Po tomto zverstve „kultúrnych“ maďarských dôstojníkov a židov, opití, tackajúc sa k vlaku, divou jazdou dali sa na zpiatočnú cestu, neustále strielajúc z gulometov.

Po všetkých týchto udalostiach bolo zvolané v Čadci národné shromaždenie dňa 10 dec, ktoré zvolilo národnú radu a 28 januára 1919 v zmysle nariadenia slov. ministra splnou mocou, boly rozpustené v

Strana 74

Celom okrese nádorné rady. Boli vymenovaní rychtári, notári. Hlavný slúžny v Čadci stal sa J. Smieško, notár rakovský.

Týmto sa končí opis prevratu. Ostatné dialo sa všetko v riadnych pomeroch novoutvoreného česko slovenského štátu s našej milovanej republiky.

Rok 1934

Odvod

Branci, ktorí boli spôsobilí k činnej vojenskej službe dňa 20. IV. 1934 pri pravidelnom odvode v okresnom sídle v Čadci. Bartolomej Korduliak, Pavel Rataj, Augustín Smreček – Matlák, Ján Perd'och, Marek Varsavík, Peter Babuliak, Bartolomej Olešňaník – Cibulovan, Vendelín Chnúrik, Jozef Čišecký – Brištan, Ľudovít Kovalíček, Jozef Kováčik – Strykovan, Šimon Zemaník, Štefan Jurčo, Tomáš Hlubina, Andrej Kajánek, Michal Čišecký - Šinalík, Jozef Heglas – Kyzek.

Stavby

Novovystavené domy: Pavel Hromádka – Skákaly, č. 411, Eva Sekerková, Lazy č. 514, Gregor Hajdúk, Lazy č. 519, Paulina Turiak – Levočanová u Miča, Alojz Janš'ťo, Škrábaky č. 696, František Janíš, kolkáreň u Gala, Jozef Samec u Matúška č. 697, Šimon Pipišán u Matysa, Jozef Gulčík u Miča 698, Terézia Kmošeková u Kuča, Michal Zbončák u Kuča, Martin Hrdinák tehelňa, Zuza Hanuliak, Lazy, Tomáš Korduliak u Maslíka č. 703, Jozef Gavlas u Škrabáka 700, Ján Michnáš – Buchala 701 u Hura, Tomáš Drvár u Miča 702,

Strana 75

Správa štátnych lisov, Lomná, hájovna,

Oprava cesty Raková – Bezkyd

Od apríľa začala sa opravovať cesta vedúca do Bezkyda. Na ceste pracujú nezamestnaní robotníci za 10 Kč lístok denne. Štrk a kamenie sa dováža z miestnych lomov v blízkosti cesty. Náklad na cestu činí doteraz Kč 70.000.- Cesta táto je veľmi potrebná, pretože ňou je spojená 1/3 obce Lazy s dedinou. V tomto roku správa štátnych lisov Lomná za príspevia obce postavila betonový mostek pod Poľanou.

Pohyb obyvateľstva

V tomto roku zaznačila matrika vdovou Annu Bergerovú rod. Kucharíkovú za najstaršiu umretú. Menovaná umrela vo veku x rokov, bola roľníčkou č.d.437. Príčina smrti bola astma-záduch.

Osveta

Mietna osvetová komisia poriadala v tomto roku 10 poučných prednášok, zahrála divadelné predstavenie. Divadelné predstavenia poriadal tiež Dobrovoľný hasičský sbor a jednota „Orol“. Krome tohto bola prevedená dôstojná oslava 28 októbra a 15 výročie tragickej smrti slovenského národného hrdinu a osloboditeľa Dr. M.R.Štefánika, dňa 6-20 mája. Správy škôl poriadaly Deň matiek, Týždeň čistoty, Detský deň.

Osvetová práca by sa lepšie darila, keby bola osvetovému účelu zodpovedná miestnosť. Obec hodlá postaviť kultúrny dom, avšak dosiaľ bez výsledku.

Strana 76

Prirážky.

Obecná prirážka k dani činila 200 % k ostatným daniam 250 %, školská prirážka bola 5 %, zemská prirážka 160 % a okresná 110 %.

Daňové základy: Zárobkovej 28985 Kč, idealnej 6060 z lesov 1373Kč, Z pozemkov 142180 Kč, z domovej 28250 Kč, z činžovej 124360 Kč, rentovej 360 Kč – Spolu Kč 667495.

Vyrovňovací fond.

Z vyrovnávacieho fondu obdržala obec Kč 16.000.-

Záverečný účet za rok 1933

Prijem dľa pokladničného deníka 57.666.80 Kč

Výdavok „ „ „ 57.552.15 „

Pokladničný zvyšok 115.15 Kč

Aktívne požiadavky 2.392.- Kč

Výdav. nedoplatky 5.150.- „

Pasívne požiadavky 51.50 „

Peňažné požiadavky 27.58 „

Aktívny majetok obce dľa inv. 63.081.15 Kč

Pasívny „- „- „- „- 5.150.- „

Majetok 57.931.15 Kč.

Pohyb obyvateľstva.

V tomto roku bolo 17 sňatkov. Novonarodených 132, umretých 73. Detí umiera značné %, nakoľko trpia podvýživou a pečlivosť o dieťa je primalá.

Nákazlivé nemoce

V tomto roku bolo zaznačené 58 prípadov trachomu. Chorých lieči červ.križ v trachomovej ambulancii v obecnom dome každý pondelok a štvrtok.

Strana 77

Rozpočet obce

Rozpočet obce na r.1934.

Riadna potreba 158.168.50 Kč

„ úhrada 13.744.30 „

Schodok 144.424.20 Kč

Mimoriadna potreba 1,789.764.50 Kč

„ úhrada 680.000, - „

Schodok momor. Rozpočtu 1,109.964.50 Kč

Celková potreba 1,948.133,- Kč

„ úhrada 693.744,30 „

Schodok 1,254.388.70 Kč.

Epidemia

V mesiaci septembri onemocnel tun. Farár Václav Baner na tyfus a bol odvezený do nemocnice. Neskôr onemocnel Jozef Daniš kaplán a dve dievčatá, avšak ani jeden prípad onemocnenia nezkončil smrťou.

Ceny

Platilo sa: 1 kg zemiakov 40 h, hovädzieho mäsa 8 Kč, bravčového 8 Kč, baranieho a telacieho 7 Kč, masť 10 Kč, loj 6 Kč, maslo 10 Kč, salám 20 Kč, múka 2,70, krupica 2,80 Kč, tvaroh 3 Kč, cibuľa 1,20 Kč, cukor 6 Kč, lekvar 6 Kč, ryža 2,80 Kč, soľ 1,80 Kč, soda 80 h, mydlo 3.50 Kč, jablka 2,50 Kč, med 18 Kč,.

Učítelia

R.k. ľud. škola – Alojz Hunčík – spš-uč.-org., Št. ľud. škola v ústredí: J. Valko spr., J. Šilhanová, E. Morvicová, L. Hulita, P. Polhorská, A. Javorka, J. Jedličková, A. Ševčík, Št. ľud. škola v Trstenej: J. Čižmarik spr., J. Čižmarikova, L. Drabina, Št. ľud. škola u Korchana: M. Unzeitigová spr. a J. Bránsky, Jozef Daniš kaplán.

Strana 78

Doplňky

Dňa 3 augusta 1925 bola na Rakovej, ba na celom Považí veľká povodeň. Celá kysucká dolina bola zaplavená vodou. Úroda bola zničená i mnoho úrodnej pôdy odniesly dravé prúdy Kysuci. Strhnutý bol na vyšnom konci dediny železobetónový most, železničný most a iné menšie lávky. Na moste pri kostole je značka tehdejšej výšky vody.

Voľby v r. 1925.

V roku 1925 boli parlamentné voľby. Hlasovacie právo malo 1630 osôb, 678 mužov a 952 žien. Odhlasovalo 469 mužských a 807 žien. V našom XVII volebnom kraji kandidovalo 13 politických strán.

Do poslaneckej snemovne obdržaly:

Krajs. krest. soc. strana	č.4	7 hlasov
Čs.soc. dem.	„ č.5	82 „-
Čs.živn. obch.	„ č.8	6 „-
Nár. strana práce	č.12	3 „-
Komunistická	„ č.15	18 „-
Slov. nár. strana	č.18	30 „-
Čs. nár. dem.	č.20	4 „-
Čs. str. soc.	č.21	5 „-
Republikánska str.	č.22	86 „-
Západoslov. kresť.soc.	č.25	1 „-
Čsl. str. lidová	č.26	20 „-
Židovská str.	č.28	14 „-
Hlinková ľud. str.	č.29	983 „-
	Spolu	1 259 hlasov.

Strana 79

Do senátu hlasovalo 1073 osôb. Kandidovalo 14 strán, ktoré obdržaly nasled. Počet hlasov:

č.4	-	7 hlasov	č.21	-	3 hlasov
č.5	-	59 „-	č.22	-	55 „-
č.8	-	4 „-	č.25	-	- „-
č.12	-	2 „-	č.26	-	9 „-
č.15	-	13 „-	č.27	-	1 „-
č.18	-	26 „-	č.28	-	15 „-
č.20	-	5 „-	č.29	-	863 „-

Voľby sa konly v tichosti v št. ľud. škole „.....

Kladenie základného kameňa Palárikovej dvorany v Čadci

20 júna 1926 bola v Čadci slávnosť kladenia zákl. kameňa Palárikovej dvorany. Bol to sviatok celých Kysúc.

Založenie dobrovoľného hasičského sboru v Rakovej

V r. 1926 bol založený Dobr. Hasičský sbor v Rakovej.

Palárikov rodný dom

V roku 1922 bola z príležitosti oslavy Jána Palarika odhalená na jeho rodnom dome u Matysa pamätná doska.

Birmovka

Dňa 19 mája 1933 birmoval v Rakovej biskup Dr. K. Kmeťko.

Vedúci notár

12 novembra 1930 bol menovaný na Rakovú v. notár Jozef Lubjak rodom z Oravy. Preložený bol z Majcichova. Notár Valér Folkman, ktorý tu učinkoval od roku 1919 bol preložený do H. Sallyby.

Hosp.kríza

V tomto roku trvala hosp. kríza. Nezamestnaný dostávali 10 Kč poukázky ale pracovali pre t.zv. núdzových prácach na ceste vedúcej pod Bezkyd.

Strana 80

Lipy slobody 1928.

Z príležitosti osláv desaťročného trvania republiky československej boli zasadené pred terajším novým kultúrnym domom dve lipy, ktoré zasadili občania pre pamiatku budúcim pokoleniam.

Železničná zástavka 1932.

V roku 1932 bola zriadená nová železničná zástavka – Zemanov – u Zemana v Rakovej.

Padlí vo svetovej vojne

Vo svetovej vojne padli títo rakovania: Ján Heglas, Ondrej Blahutiak, Jozef Kajanek, Martin Michnáč, Štefan Mravec, Juraj Štefanec, Pavel Heglas, Tomáš Krištofík, Ondrej Korchan, Juraj Hromadka, Ján Kajánek, Mikuláš Martiník, Ján Pastorek, Šimon Harvan, Michal Kajánek, Ján Zemaník, Jozef Surovka – Mariňák, Ondrej Hanuliak, Pavel Heglas, Ján Heglas, Jakub Gulčík, Ján Markuliak, Michal Surovka – Hrubíš, Ján Mravec, Pavel Mravec, Ondrej Mravec, Michal Kopaška, Ondrej Krištofík, Ján Čačniak, Michal Minárik, Šimon Varsavík, František Turiak – Slivka, Jozef Hochfelder, Ján Babuliak, Štefan Mravec, Ján Ligocký, Juraj Vojvodík, Ján Kotula, Ján Šuška – Sihelník, Šimon Šuška – Sihelník, Ignác Tielka, Jozef Hromádka, Jozef Zbončák, Filip Kováčik, Imrich Zbončák, Šimon Zbončák, Martin Turiak – Prelačan, Fantišek Martiník, Štefan Martinik, Šimon Prenslarik, Jozef Bednárík, Jozef Giláni, Jozef Lariš, Ján Martiník - Ledovian, Juraj Urbaník, Jozef Sihelník – Jurčín, Juraj Gajdošín, Jozef Surovka Mariňák, Michal Hrubíš, Michal Kopačka, Tomáš Blaha, Tomáš Slezáček, Štefan Chnúrik, Jozef Chnúrik, Ján Strelíčák.

Píšem tieto mena do tejto pamätnej knihy, aby ostaly v pamäti budúcim pokoleniam. Keď im nebolo umožnené spočívať v rodnej rakovskej zemi nech ich rodáci spomenú si na nich a v modlitbách poprajú im odpočinutie večné!

Strana 81

Stavba kultúrneho domu

V máji začali stavať nový kultúrny dom pri kostole. Stavbu projektoval arch. Fr. Lehman z Jablunkova. Stavba stála 435.304 Kč. Na stavbu prispeli: Okres Čadca 60.000 Kč, Min. soc. pečlivosti 40.000 Kč, ostatný náklad sa uhradil lístkami nezamestnaných, darovaním darcov Urbárskou obcou v množstve 100 m³, Správa št. lesov Lomná 40 m³ a darmi od rôznych ľudí. Urbárska obec sa zriekla v prospech domu pôžičky, ktorú jej dlhovala obec politická v čiastke 10.000 Kč za odpredané dva domy.

V tomto dome byly umiestnené triedy št. ľud. školy v ústredí a to 5 tried. V dome je umiestnené Potravné družstvo, nachádza sa v ňom hasičské skladište divadelná sieň so stálym javiskom, miestnosť pre obecnú knižnicu a prednášková sieň. Dom má veľké pivnice, zariadenie pre domáci vodovod a pumpu na dvore.

Prenájom poľovného revíru

27. apr. Toho roku bolo prenajaté poľovné právo Jánovi Paštrnákovi, obhcodníkovi drevom z Rakovej na dobu 6 rokov za ročné prenájomné 2.200 Kč. Plocha chotára mala výmer 5200 k.j. Spoločníkmi boli: Ľud. Goralka , Ondrej Šuška, Pavel Ďurkovič, Anton Bojko a Joz.

Kavuliak. Neskôr vystúpil Ľ. Goralka a Pavel Ďurkovič. Na ich miesta pristúpili Imrich Čajda, Juraj Čižmárik a Imrich Čajda.

Nezamestnaní

V tomto roku bolo 230 nezamestnaných, ktorí dostávali 10 Kč poukázky a pracovali na cestách a pri stavbe nového domu pri kostole. Dostávali tiež potravné články, ktoré im boli týždenné vydávané.

Strana 82

Obecná knižnica.

Táto knižnica bola založená v r. 1924. Knihovníkom bol Valér Folkman notár. Od roku 1931 je obecným knihovníkom Alojz Hunčík spr. r. n školy. Obsahuje 395 sväzkov kníh. V tomto roku mala 65 čitateľov a 703 výpožičiek. Na trovy knižnice vyberalo sa v r. 1935 0,50 Kč dávky z osoby. Knihovník požičiava každú nedeľu od 9 – 10 ½ hod. zdarma. Honorovaný je čiastku 300 Kč ročne. Knižnica je umiestnená v novom kultúrnom dome pri kostole.

Novostavby

Boly vystavené tri stavby a to Verguliak Tomáš, Anna Tutková a Jozef Poláček všetci na Fojstve.

Včelárstvo

V obci je dovedna 11 včelárov so 70 včel. Rodinami. Racionálne včelári z týchto iba štyria. Sú to dvaja učiteľia, notár a roľník. Pre včelárenie je podnebie našej obce i poloha nie priaznivá. Včelia pastva je slabá. Taktiež neskory príchod jara a včasný začiatok jesene neprajú včelárovi. V údolí Trstená, kde sa vyskytujú rúbaniska a lúčiny, je včelia pastva bohatšia. Cena medu bola v tomto roku Kč 14,- za kg.

Hostínce a koncesie.

Hostínce majú: Imrich Čajda, syn býv. uč. org. Štefana Čajdu v č. d. 117 koncesiu obdržal v r. 1930, Janiš František, ktorý odkúpil dom pri notárskom úrade od Hochfelderovej v r. x č. d. 344 predal dom i s koncesiou. Golisovi rodákovi zo Zákopčia. Koncesia bola udelená tiež kraj. Úradom v r. 1931.

Strana 83

Štefan Gylánik, válečný invalida č. d. 205, koncesia 1931, Ondrej Mravec, koncesia v r. 1930, Ľud. Goralka č.d. 958, koncesia 1930, Ján Gonek, ktorý zdedil koncesiu od + brata Michala – legionára č.d. 108, koncesia 1930 a Rudolfina Heglasová pod Poľanou.

Trafiky

Trafiky majú Imrich Čajda, Štefan Gylanik, Ján Gonek a Rudolfina Heglasová.

Obchody

Obchody miešaným tovarom majú: Budúcnosť – Konzumne družstvo, Ignác Olešnaník, Rudolfina Heglasová, I. Olešnaník Mahdiar a drobný obchod miešaným tovarom Hajdúk.

Živnostníkov iných 35. Veľmi pomáha našmu ľudu blízka vzdialenosť okresného mesta Čadca, kde predáva dobytok, ošipane, hydinu, vajcia, mlieko a maslo. Mnoho trži ľud i za lesne plodiny, ktoré zkupujú príležitostne drobní priekupníci a rozvážajú najmä do Slezska.

Spolky

V obci účinkuje Jednota čsl. Orla založená v r. 1931, Dobrovoľný hasičský sbor, založený v r.1926. Teraz počíta 26 členov. Veliteľom je Štefan Perďoch, tajomníkom Pavel Magát.

V júni 1928 bola zakúpená nova ručná štyrkolesová striekačka za cenu Na túto urbárska obec darovala 6000 Kč, ostatné krajina a obec. V r. 1935 bolo sborené staré skladište, ktoré stalo neďaleko terajšieho na ľav. Brehu Rakovky.

Strana 84

Obecná rada

Ján Goralka starosta obce, Ľudovít Honíšek, n. starosta I., Jána Pastorek n. starosta II. Členovia: Ján Kováčik, Juraj Mravec, František Zajác, Martin Hrdiniak, Ondrej Perďoch, Jozef Honíšek, Tomáš Gonek, Uradníci: Jozef Lubjan ved. notár, Ľud. Hajdúk od , čo kancel. Sila, Andrej Bednárík pokladník.

Obecní zamestnanci

Prehliadač mrtvol Ján Chnúrik, porodná asistentka Terézia Petříková a uč. diplomovaná Dorota Rafajová, ktorá účinkuje za Lazami. Prehliadač mäsa Anton Chabreček, kováč.

Knižničná rada

Jozef Váľko – predseda, E. Marvicová, A. Honíšek, J. Šilhanová, Joz. Honíšek, A. Perďoch, Fr. Michnáč, Ľ. Honíšek.

Osvetová komisia.

Václav Bauer farár – predseda, Juraj Čižmárik m.pr., Alojz Hunčík jednatel', Joz. Lubjak, Andrej Perďoch, Jozef Honíšek, J. Danči – kaplán, Frant. Michnáč, Ján Goralka.

Obecné zastup.

Za Hlinkovu ľud. stranu: Jozef Honíšek, Andrej Perďoch, Tomáš Gonek, Jozef Poláček, Jozef Gašperák, Jozef Pastorek, Martin Kováčik ondršlín, Zigmund Petrín, Jozef Zbončák Mariňak, Michal Bukovan, Ľudovít Honíšek.

Za stranu republikansku a maloroľnícku: Andrej Bednárík, Martin Hrdiniak, Tomáš Baculák,

Za čl. stranu ľudovú: Jozef Váľko, Jozef Urbaník, Frant. Zajác, Ľudovít Goralka, Ignác Šuška, Pavel

Strana 85

Šuška, Ján Mravec, Ján Goralka; za stranu socialno dem. Ján Pastorek, Štefan Kováčik Juraj Mravec, Ján Kováčik Šimčík, Ján Slivka. Za stranu narodnu – soc. Alojz Pastorek, Andrej Zemaník.

Volebná komisia

Václav Bauer, Jozef Váľko, Ondrej Bednárík, Vincent Štarchoň, Ján Pastorek. Náhradníci: Jozef Honíšek, Járaj Čižmárik, Martin Hrdiniak, Jozef Bednárík, Andrej Zemaník,

Odhadcovia

Andrej Bednárík ml., Tomáš Gonek, Ján Goralka, Jozef Gašperák, Jozef Urbaník, Ján Pastorek, Andrej Bednárík, Juraj Čižmárik, Ľud. Goralka

Finančná komisia

Filip Kajánek, Pavel Šuška, Jozef Šuška, Martin Kováčik, Tomáš Tutka, Zigmund Petrík, Jozef Zbončák Mariňak.

Stavebná komisia

Jozef Lubjak, Tomáš Gonek, Jozef Šuška.

Prirážky

Obecná prirážka k činžovej daní činila 200 %, k ostatným daniam 250.

Kultúrna činnosť

Prednášky: Obrana vlasti – A. Huničín a J. Čižmárik.

Hydina – J. Čižmárik, šlachtenie ovod. Stromov: L. Huničín, Plynová válka v budúcnosti O. Kňazovický. K tomu jedna družstevná a jedna hospod.

Žena v domácnosti – J. Šilhanová.

Divadlá: Vajnárka od Jiráskas – režia Ševčín A. pre MOK

Keď mesiačik stichol- -,- A. Huničín pre DHS.

Kríž pod Lipami - -,- J. Daniš pre Orla

Oslavy 85 narodenín prez. T.G. Masaryka byly oslávené tým, že bola založená vatra, sprievod, reč a hymny. 28 a 30 október bol oslávený spoločne celou obcou.

Strana 86

Nová m. osv. Komisia.

Keďže predošli členovia nekonali svoje povinnosti bola zvolená nová osvet. Kom.: Predseda Juraj Čižmárik, jednatel' Alojz Huničín, členovia: Jozef Lubjak, Andrej Perďoch, Jozef Honíšek, Frant. Michnáč, Štefan Perďoch.

Štatistika ovocinárstva.

K 1. máju 1935 bol prevedený súpis ovocných stromov v obci na základe nariadenia kraj. uradu. Jablone – 1578, hrušni – 817, čerešni – 597, višni – 46, bystr. Slivak – 361, ostatných slivák 727, marhulí – 1, vlašské orechy – 3, rybízli 356 – kríkov, egreši – 357 kríkov, Všetkých stromov bolo 4329. Súpis prevádzali zdarma A. Huničín spr. R. n. školy, Jur. Čižmárik spr. Št. Školy a Ľud. Drabina uč.

Požiar

28. februára 1935 o 1 hod. na poľudnie vypukol kominový oheň v dome Jakuba a Reginy Špizer – nápadnici. Požiar sa rýchlo rozšíril. Prítomní boli hasiši z Rakovej, Čadce a Staškova. Škoda činila 15.000 Kč ale bola krytá poistením. Bol to jeden z najstarších domov

v obci, kde bola krčma. Bol kedysi majetkom pánstva. Od r.1920 bola v ňom umiestnená škola.

Epidemia.

V tomto roku sa vyskytly dva prípady spály.

Pohyb obyvateľstva

V obci narodilo sa 65 chlapcov a 58 dievčat z týchto umrelo 9 chlapcov a 6 dievčat. Spolu umrelo 56 osôb. Najstarší z nich boli: František Golda z č.d. 495, 83 ročný, umrel 18 februára a Kristína Bmatka terajšieho farára 85 ročná. Umrela 10.I. 1935. Sobášov bolo 19.

Strana 87

Príjmy a výdavky obce

V tomto roku príjmy činily	206.571,75 Kč
Výdavky –„-	247.675,80 „

Schodok	<hr/> 41.104,05 Kč
---------	--------------------

Poplatok za býka činil 10 Kč do psa 10 Kč.

Hasičská dávka sa vyberala 1,50 Kč z čísla domu.

Živ. pohroma

V júni mesiaci postihol naše Kopanice pod Bezkydom prudký lejak, spojený s krupobitím. Krúpy, poťažne ľadovec padal vo veľkosti slepačieho vajcia. Bola takmer zničená celá úroda na poli i na ovocných stromoch. Riečka Trstená sa rozvodnila a videť bolo zaujímavý úkaz. Ryby v Kysuci hadzaly sa ako otrávené takže ľudia ich miestami nachytali plné vrecia. Lúdi sa že príčinou toho boli umelé hnojivá, ktoré voda zmyje z rolí.

Postihnutí živelnou pohromou obdržali 110 m zemiakov po 20 Kč 1 m.

Poštový úrad

Poštovým esepedientom bol Peter Pavlovič a po ňom Karol Stránsky. Listonošom Šimon Zákomčaník.

Telefón

Telefon bol zariadení v r. 1934 a to ústredna na počte a hovorňa na notárskom úrade.

Rádio

V obci maju radiové prijímače: J. Pospíšil, J. Čižmárik, Fr. Habart, Fr. Michnáč, V. Bauer, Alojz Hunčík, J. Lubjak, L. Sýkora, A. Piterka, Joz. Tisovčík, L. Rasch, Peter Pavlovič.

Počasia

Február bol pršľavý a nestály. V marci napadlo mnoho snehu, takže ho nezamestnaní museli odhadzovať a okres vyslal drevené pluhy na uvoľnenie hradskej. 25 feb. Priletel prvý špačok. Ku konci februára pršalo. Marec bol mrazivý.

Strana 88

Mesiac marec mal zhubný vliv na zverinu. 27. marca bolo počuť prvé hrmenie. Prvé divé holubi prileteli 26 marca. I začiatok apríla bol nepriaznivý. 18. marca bola prvá orba.

Odvody

Odvody sa konaly v Čadci dňa 11 apr. 1935. Dostavili sa rodení v r. 1913, 1914 a príslušníci odvod. Ročníkov 1899 až 1412, ktorý dosiaľ odvodnej povinnosti nezadostučinili. Príslušníci 1915 neboli povolaní k odvodu.

Národná garda.

Národná garda bola založená v Rakovej 26 mája 1935 s 29 členmi. Je to 3 detašovaná čata č.50. Veliteľom bol Juraj Čižmárin správca školy.

Nový kaplán.

Začiatkom septembra bol menovaný Biskupským úradom na Rakovú Anton Piterka, kaplán, mieto kaplána Jozefa Daniša, ktorý odišiel do Pov. Bystrici.

Učiteľský sbor.

Štátna ľud. škola v Rakovej – Ústredí: Jozef Valko – spr. školy, učitelia: Jirina Šilhanová, E. Morvicová, Ladislav Hulita, Paula Polhorská, Albin Javorka, J. Jedličková, Arnošt Ševčík.

R. n. škola: A. Hunčík.

Štátna ľud. škola v Trstenej: Juraj Čižmárin, spr. školy, Alžbeta Čižmáriková, Ľudovít Drabina.

Štátna ľud. škola u Korchana: Maria Unzeitigová a Jozef Bránsky.

Strana 89

1936 Pohyb obyvateľstva

V obci sa narodilo 115 detí. Z nich umrelo 35 detí. Ostatných umrelo 58, čo činí spolu 93.

Najstarší mužský bol Jozef Špaldoň 85 ročný z d.č.497.

Najstaršia žena bola Anna Bukovanová 86 ročná č. 103. Sobašov bolo 23.

Epidemia

Z nákazlivých nemocí vyskytly sa dva prípady spály, jeden – difterie a jeden – šarlach. Očná nákazlivá nemoc trachom trvá ešte ďalej a nemocní sú ako v roku predošlom. Lieči ich červený kríž v trachomovej ambulancii v obecnom dome.

Liečenie je povinné.

Novostavby

V tomto roku pribudly v obci štyri stavby. Majitelia týchto značení sú pod menom Jan Coufal prišiel zo Sliezska a postavil si dom drevený na svahu oproti nádržia, kde je v blízkosti mrchovište Maria Chabrečková na Petrovej, Johana Rebrošová u Sidora a Ondrej Olešnanik Mahdiar v Trstenej. Začiatkom roku 1936 dokončená bola stavba nového kultúrneho domu.

Založenie potravného družstva.

6 februára bolo založené potravné družstvo pre obec Raková. Predsedom družstva bol Jozef Lubjan, vedúci notár. Členovia správy: Ľ. Honíšek, A. Bednárík, J. Paštrnák, J. Bukovan. Členovia doz. Výboru: Ján Goralka, Štefan Gylánik, Ig. Šuška, Št.Perďoch, Joz. Honíšek a Štefan Arendarik. Akciový kapitál činil 12000 Kč. Podiely á 50 Kč. Prenájom obci 1500 Kč.

Strana 90

Radio

V koncesiách radiových boli zaznačení títo noví prihlásení: Jzef Lubjak, Anton Piterka a L. Sýkora. Z ostatných sa vysťahovali z Rakovej a odhlásili radio prístroje: Jozef Tisovčík, Leopold Rasch a Peter Pavlovič.

Motorové vozidla.

Motorové bicykle mali: Anton Piterka kaplán Jaivu175, Alojz Hunčík spr. uč.org. Jaivu 250, pán Paštrnák ČZ 175 a P Velikovský Jaivu250.

Poštový úrad

V tomto roku bolo dodaných balíkov 1054 a dopisov doporučených 930. Poštovým escpestientom bol Peter Pavlovič a neskôr Karol Stránsky. Nahradný listonoš Ján Pastorek pre obvod mimo obce. Za umiestnenie pošty platí riaditeľstvo politickej obci Kč. 1500,- ročne. Poča je umietnená takmer na konci dediny, čo obyvateľstvu nevyhovuje.

Nová trafika

Jozef Arendarik válečný invalida dostal trafiku. Predáva v neveľkej búde u Baloňa.

Cudzina

V tomto roku zahlasené bolo v obci štrnásť cudzincov so šiestimi rodinnými príslušníkmi. Na letné byty prichádzajú k nám úradníci z M. Ostravy a z Bohumina. Zdržia sa tu cez dovolenu z čoho majú naši ľudia určitý zisk, lebo odpredávajú mlieko, maslo, syr, vajcia, lesné plodiny, hydinu a iné potr. články.

Strana 91

Zbrojné lístky

Zborjné pasy boly vydané Imrichovi Čajdovi, Alojzovi Hunčíkovi, Jozefovi Válkovi, Pavlovi Ďurkovičovi, Jurajovi Čižmaríkovi, Ľudovítovi Goralkovi, Jozefovi Lubjakovi, Jánovi Paštrnákovi, Jozefovi Bránskemu, Antonovi Bojkovi, J Kavulákovi.

Osvetová činnosť.

Prednášky: Osevný postup – A. Hunčík, umelé hnojivá – zlepšovanie pôdy – A. Hunčík, Lúčne hospodárstvo, válka budúcnosti – J. Čižmarik. Ako pestovať ovocné stromy – A. Greguš, Orol - prednášky, DHS – 3. Oslavy 28 a 30 októbra boly prevedené ako každoročne. Zúčastnily sa ich všetky spolky, občianstvo i všetky školy na čele s učiteľským sborom. Po bohoslužbách bolo slávnostné vztyčenie štátnej vlajky, spojené s holdou školských detí.

Divadlo

V apríli zahrála jednota Orla div. Hru od Ferka Urbánka: Pani rychtárka. Réžiu mal Anton Piterka kaplan. Jednota orla zahrála tiež veselohru Už ú všetci v jednom vreci.

Divadelné závody

7 marca, na počesť narodenín T.G.Masaryka prezidenta – osloboditeľa previedla Matica Slovenská divadelné závody Kysúc. Z Rakovej zavodili ochotníci s hrou Jakub a Tekla Režiu mal A. Hunčík. V súťaži dostali rakovskí ochotníci III. Cenu v pokročilej skupine.

6.12.1936 Jednota Orla zahrála činohru Otčenáš za režie A. Piterku v prospech Katolíckej jednoty. Čistý zisk činil 530 Kč. Divadlo bolo spojené s mikulášskym večierkom.

Stranka 92

Živelná pohroma

V noci z 14 na 15 marca zosunula sa pôda, breh nad Kysucou na Groni, naproti Podmoly v rozmere 200 x 300 m. Vrstvy pôdy sa následkom rozmoknutia, zosunuly až k rieke Kysuci a utvorili tam nový breh v dĺžke 100 m a do hĺbky 20 m. Smreký i s pôdou boli odnesené a tvárnosť povrchu sa značne zmenila. Ohrozený bol dom občana Tutky, ktorý stal na šťastie asi 1 m od novotvorenej rokliny. Okresný úrad nariadil vyrúbanie celej plochy a poskytol podporu na vysadenie listnateľmi stromami.

Stromková slávnosť.

Na výzvu Krajského úradu v Bratislave poriadané boli na celom Slovensku stromkové slávnošti, cieľom zveľadenia ovocinárstva a stromovia vôbec. V apríly mesiaci konala sa takáto slávnosť i na Rakovej. Slávnosť bola zahájená spoločným sprievodom obcou. Školské dietky niesly nápisy, ktoré vyzvaly občanov k sadeniu stromov. Slávnosť sa konala pred novým domom kde k zhormáženým prehovoril Václav Bauer farár. Deti složily sľub že budú sadiť a chrániť stromy a vtáctvo. Po tomto boli vysadené 4 kríčky orgovanu a na ploche podoby trojuholníka bol na vrube vysadený vtačí zob. Nasledovaly spevy a básne školských detí. Občania s porozumením a láskou odchádzali po slávnošti.

Strana 93

Počasie

11. apríla priletely prvé lastovičky. Od 10 apríla počali hniezdiť spačkovia. Do 15 apríla šľachtily sa ovocné stromy kostkové. 23. apr. Zakukala prvý raz kukučka. Od 10 mája hniezdily lastovičky. 28. mája vyrojily sa prvé včely. Od 4 – 10 júna veľmi daždivo a chladno. Poľné práce sa začaly 19 marca. 10 júna kosili prvú d'atelinu 23 júla začala sa žatva raží, o dva týždne skôr ako vlani. 25 marca sadili prvé zemiaky, 24 marca siali jačmeň jarný, ovos a raž. 15 februára sa pohly ľady. Od 30 júla trvalo daždivé počasie. Ľudia mali zkosené obilie, čo poškodilo. Lastovičky trpely hladom. Od 30 sept. byly snehové búrky a do 5 októbra bola zima. Mnohé lastovičky ostaly tu. Patrne sa vrátily z teplých krajín pre tamojšie nepriaznivé počasie. 4 októbra bolo v noci 4° mrazu. 12 októbra byly vyššie vrchy pokryté snehom. 27 – 30 októbra pršalo. Rieky a potoky stúpily. Tohoročná jeseň bola nadmieru nepriaznivá. Zima bola dosti mierna.

Utopenie

18 júna utopil sa Augustín Gašperák 12 ročný z osady Kykula naproti nádražiu v rieke Kysuci. Nevedel plávať a dostal sa do hĺbky. Robotníci z nádražia prišli mu na pomoc, ale vytiahli už len jeho mrtvolu.

Noční strážnici a hájníci

Ján Kučo, Augustín Petrín a František Zajac sú doručovateli a súčasne poľní hájníci. Ján Kováčik Šimčík a Michl Chnúrik hanici a noční strážnici. Hasiči na stráž nočná sa konala v letnej dobe.

Strana 94

Príjmy a výdavky obce

Výdavky činily	113.137,25 Kč
Príjmy -,-	83.560,95 „

Schodok 29.546.30 Kč.

Poplatky hasičské KČ 2,- z čísla domu. Dávka na obecnú knižnicu KČ 1,- z osoby, dávka býkova 12 Kč od kravy a dávka od psa KČ 10,-.

V tomto roku ako i v predošlom cítila obec značnú finančnú krízu.

Členovia odhadujúcej komisie pri škodách spôsobených živou pohromou

Riadni: Ondrej Bednárík, Ondrej Perďoch, Jozef Pastorek – Šimiček.

Náhradní: Ľudovít Honíšek, Jozef Honíšek starší, Michal Turian krajčí.
Ostatné komisie boli ako v roku predošlom.

Krádež

V tomto roku bolo dvakrát vykradnuté Potravné družstvo. Pachatel' vnikol do obchodu pivničným oblokom, ktorý bol správou družstva rozkázaný zamurovať. Škoda čilina asi 4 500 Kč, ale bola krytá poistením.

Učiteľský sbor

V školskom roku 1935/36 bol tento učiteľský sbor: na štátnej ľudovej škole v Rakovej ústredí učinkovali: Jozef Váľko správca školy, Jirina Šilhanová, Paula Palhorská, Elena Morvicová, Albín Javorna. Noví v tomto roku: Elena Mikolová, Otto Kňazovický a Julius Štekláč.

Na r.k. škole Alojz Hunčík správca – uč – org.

Na štátnej ľudovej škole v Trstenej : Juraj Čižmárin, Alžbeta Čižmáriková a Libuša Nováková.

Na štát. škole u Korchana: Maria Eluzcitiyová spr. školy a Jozef Bránsky. Spolu 14 členov už. sboru.

Strana 95

Rok 1937 Pohyb obyvateľstva

V obci sa narodilo 112 detí. Z týchto 3 boli mŕtvonarodené. Z celého počtu 51 chlapcov a 58 dievčat.

V matrike umretých bolo zaznačené 81 mŕtvých. Medzi nimi bolo 38 mužov, 53 ženy. Najstaršia bola vdova Katarina Bednariková rod. Turian – Bzdivoňová roľníčka č. d. 308. Jej manžel bol + Andrej Bednárík.

Sobášov bolo v tomto roku 21.

Epidemie.

V obci sa vyskytli dva prípady difterie a jeden prípad spály, ktorý sa skončil smrťou. Nemoc očná – trachom trvá ešte.

Stavby.

Novovystavených domov bolo v tomto roku 13. Majitelia: Žofia Kováčk – Katrák, Štefan Zbončák – Mariniak, Anna Štefánková, Štefan Maslík, Štefán Goralka, Jozef Čičecký, Ondrej Streličák, Šimon Pastorek, Ondrej Vráblik, Jozef Repčák, Vincenc Urbaník, Juraj Mahdiar – Olešnaník, Zuzanna Bzdilíková.

Výkaz hodnoty pozemkov dľa tried

I.trieda – oráčina - 5000 Kč, lúka - 5000 Kč, pasienok – 3000 Kč, les – 8000 Kč.

II.trieda – oráčina 3500 Kč, lúka - 3500 Kč., pasienok – 2500 Kč, les – 5000 Kč.

III.trieda – oráčina – 2500 Kč, lúka - 2500 Kč, pasienok – 1500 Kč, les – 3500 Kč.

Osoby poberajúce štát. starobnú podporu.

Sekerka Ondrej, Wiesnerová Janka, Halušková Eva, Michnáčová Eva, Gašperáková Katarína, Varsaviková Eva, Zá-

Strana 96

kopčaníková Anna, Šteiningerová Eva, Kavuliak Ondrej, Ohrádková Eva, Mravec Ján – Vnuk, Heglasová Anna, Arendariková Katarina, Školníková Eva, Heglasová Mária, Turiak – Bzdivoňová Maria rod. Privariková.

Osoby poberajúce válečnú podporu.

Zbončák rod. Kovačková Dorota, Hromádka rod. Hajdukova Maria, Šuška rod. Križeková Apolonia, Arendarik rod. Mravcová Magdalena, Varsavík rod. Gabrišová Mária, Maslík rod. Čičecká Katarina, Hasvan rod. Markuliaková Maria, Chabreček Štefan pre nezletilých Štefaniu a Karolinu, Bednárík rod. Mahdiarová Maria, Kováčik rod. Smrečková Žofia, Kováčik rod. Pastorková Maria, Rebroš, rod. Stráňavová Johanna, Bluhutiak Ondrej, Mravec rod. Zbončáková Zuzanna, Kajánek rod. Veraguliak Eva,

Strana 97

Gylaník rod. Chabrečková Anna, Arendarik Štefan, Arendarik rod. Bzdilik Maria, Drvár rod. Garajová Anna, Vojvodík rod. Kubalková Katarina, Mravec rod. (Zbončáková) Rafajová Katarina, Maslík rod. Blažičková Maria, Krkoška rod. Čarnecká Magda, Martiník rod. Slezáčková Eva, Turiak Ján, Nekoranec rod. Kováčiková Zuz., Čačurak rod. Pastorková Anna, Urbaník rod. Jurčová Katarina, Jajánek rod. Krištofik Žofia, Donoval Ignác, Mravec rod. Rafaj Katarina, Blahutiak rod. Zemaník Katarína, Vojvodík rod. Bulej Jozefína, Zemaník

Štefan, Kajanek rod. Urbanik Maria, Rafaj rod. Bzdilíková Eva, Turiak rod. Privarová Cecilia, Štefanin rod. Bergerová Anna, Pastorek Tluksa Katarina, Slivka rod. Mravcová Johanna, Bukovan Ondrej, Babuláková rod. Sloviaková Barbora, Kopečková rod. Šulková Katarina, Berger Ján, Chabreček Štefan, Gulčíková r. Baculák Anna, Krištofík r. Urbanik Maria, Krištofík Juraj, Matyšák – Šdimcacko Ján, Šotkovská Maria, Budoš Ondrej, Arendarik Jozef, Matyšák Šimcacko Ondrej, Skaličan Juraj, Blotová rod. Urbanik Žofia, Marian Ján, Minárik Bobčídk Štefan, Mravec Juraj, Ďurník Tomáš, Zemaníková rod. Ohrádková Katarina, Sehelníková rod. Ohrádková Katarína, Sihelník rod. Jurčíková Anna.

Počasie

Tohoročná zima trvala dlho, 28. februára začalo sa oteplovať, rieky a potoky súpaly. 1 marca bolo odnesené na Kysuci ¼ dreveného mostu vedúceho do Trstenej. Ľudia zpoza „Lazov“ museli chodiť cez vrch „Groň“.

Strana 98

V tomto roku napadlo toľko snehu že miestami úplne zavial kopanické chalupy. Teplota pod nulou bola v januári 25 ° - 26 ° C.

Marca pri teplote 0 ° bolo ešte snehu nadostač. Ináč počasie vyhovovalo. 7 apríla priletely prvé lastovičky, Mesiac september bol v druhej poovici nepriaznivý, čo veľmi zaťažilo poľné práce, ktoré sa značne oneskorily. Padal sneh. Na vyšších miestach napadlo až 3 cm. Snehu.

Stromová sláv.

I v tomto roku bola táto významná slávnosť propagačne prevedená. Kiež by podobné slávnosti boli započaté hneď po svetovej vojne. Dnes mohlo byť ovocinárstvo na veľa vyššom stupni.

11 apríla shromaždili sa občania, spolky, školské dietky pri notárskom úrade odkiaľ sa prievod pohol dedinou. Deti niesly štandarty s heslami o význame ovocinárstva a krásach prírody. Pribeh slávnosti sa konal pred Potravným družstvom. Starosta obce Ján Goralka zahájil slávnosť krátkym preslovom, načo potom Štefan Perďoch agílny občan a vel. DHS. Predniesol slávnostnú reč. Deti zaspievaly zborové, príležitostné piesne a básne. Slávnosť bola zakľúčená hymnou. Zasadené boli štyri ovodcné stromky pred Potravným družstvom a 6 stromkov na školskom pozemku v Trstenej.

Strana 99

Dobrovoľný hasičský sbor usporiadal v tomto roku div. Predstavenie „Pytliakova žena“ od F. Urbánka. Režiu mal A. Hunčík. Čistý zisk bol venovaný na postavenie pomníka Jánovi Palarikovi rodákovi rakovskému.

Jednota „Orla“ zahrála na Veľku noc hru „Kruťhlavci. Taktiet“ bola usporiadaná i anadencia s veľmi pestrým orolským programom. Režiu mal A. Piterka, kaplán. Na programe boli piesne zborové, cvičenie členstva, detské sbory, Hudobné čísla atď.

V tomto roku bolo poriadaných viac prednášok hospodárskych a CPO (Civilna protiletická obrana).

Úmrtie prezidenta T.G.Masaryka

Dňa 14 septembra umrel prezident T.G. Masaryk na zámku v Lánoch. V obci bola usporiadaná trýzna pri ktorej rečníci spomenuli zásluhy a život nebohého prezidenta – osloboditeľa.

Cena dreva.

V tomto roku bola cena dreva na stanici v Rakovej až 120 Kč. za 1 m³. Týmto zvýšením ceny dreva si rakovania veľmi pomohli. Povožníci zarábali denne až 120 Kč.

Tehelňa v Rakovej

15 februára bolo zahájenie pálenie tehly v tehelni, ktora bola vystavená na juhovýchode od osady „Drozd“. Majitelia tejto sú Martin Hrdiniak od Drozda a Andrej Bednárík od Miča.

Strana 100

Epidemia chripky.

Táto nemoc v tomto roku sa veľmi rozšírila. Nebolo takmer domu v ktorom by nebolo nemocného. Robilo to stále menlivé počasie.

Deň brannosti.

Národná garda č. 3 v Rakovej pod vedením Juraja Čižmarika por. V zal. Usporiadala „Deň brannosti“.

Rok 1938

Pohyb obyvateľstva

V tomto roku sa narodilo 118 detí. Z nich jedno mŕtvonarodené.

Umrelo 54, z tých najstaršia žena Maria Balážová, cigánka z Turzovky vo veku 92 roky.

Najstaršia obyvateľka z Rakovej umrela vdovu Katarinu – Olešnaníková – Cibulovanová rodená Marčáková, roľníčka č.d. 577. Nebohá mala 96 rokov.

Najstarší muž umrel Ján Turian – Prelačan, roľník 77 ročný z č. domu 605.

Sobášov bolo zaznačené v štatnej matrike 15.

Stavby

Epidemie.

Mená stavebníkov.

V tomto roku bolo vystavené v obci 13 domov. Bolo zaznačené 9 prípadov difterie. Juraj Drvár a manželka Anna, Ján Hanuliak, František Školník, Anton Chabreček, Tomáš Korduliak, Bart. Zemaník, Štefan Zákopčaník, Jozef Čupka, Maria Kováčiková – Tutková, Ján Micháč – Buchala, Ján Belko, Jozef Zemaník.

Elektrizácia obce.

V tomto roku bola dobudovaná sieť. Stavba sa začala 1 októbra. Prúd bol zapnutý 15 decembra.

Strana 101

Počasie

Do 10. januára boli tuhé mrazy. Od 11 januára začalo otepľovanie. Sneh sa topil a pršalo. Následkom neočakávaného oteplenia pohly sa na Kysuci ľady. 25. januara snehu bolo už len kde – tu. Belel sa v úžľabinách vrškov. Zatým nastalo nevlúdne a sychravé počasie, takže 12. februára napadlo veľa snehu. Ľuďom bolo umožnené vyviezť hnojivá na úbočia vrchov a na vzdialenejšie role. 12. marca boli ešte snehové chumelice. 20. marca bolo teplo, ani v máji. Od 26. mája búrky, sneh, chladno. 1 apríla víchor dážď. 3 apríla priletely prvé lastovičky. Následkom zhoršenia počasia oneskorili sa roľníci s jarnými, poľnými prácami, avšak bolo možné ich načas ukončiť, keďže sa počasie neskoršie prajne zlepšilo. Celkové počasie ročné nehatilo, aby si roľnícke bez škody neukončili i jesenné práce na poli.

Mobilizácia.

V mesiaci máji bola všeobecná mobilizácia. Narukovalo mnoho ľudí z Rakovej. V obci panovala neistota, lebo sa očakávala vojna s Nemeckom. Rušné chvíle otriasly ináš pomerne kludný život na dedine. Nezamestnaných bolo veľa. Popis týchto sa robil v januári.

Zárobkové možnosti

Zárobkové možnosti boli vo všeobecnosti nedostačujúce. Iba povozníci mali príležitosť zarobiť denne od 100 – 120 K, tým že vozili drevo, n ajmä zo Zákopčia, na stanicu. Ľudia zpoza „Lazov“ ochádzali do lesov, ako

Strana 102

Drevorobotníci. Niektorí mladší robotníci z Rakovej boli zamestnaní na nádraží pri manipulácii dreva. Ich denná mzda bola asi 15 K.

Rozhárané pomery.

Následkom akejsi politickej neistoty a nedostačujúcej zamestnanosti dochádzalo v obci k politickým bajom. Najväčšie útoky sa viedly proti Hlinkovej ľudovej strane, ktorá od r. 1919 mala najlepšiu pozíciu v obci. Tvorili sa v obci jednotlivé skupiny politických partajníkov, ktorí sa medzi sebou neznášali.

Osveta.

I v tomto roku sa venovala pozornosť divadelníctvu. 1. januára jedenota Orla v Rakovej zahrála div. Hru – Kubo – od Jozefa Holého. Čistý zisk bol venovaný na výstavbu pomníka Jána Palárika.

MOK (Miestna osvetová komisia) zahrála operetu „Cigánska krov. Čistý zisk bol určený tiež na pomník Jána Palárika. Prevedenie si zaslúžilo uznania.

Katolícka jednota žien zahrála divadelnú hru – Rozmarín – od Urbánka. I z tohto divadla bol venovaný čistý zisk na pomník Jána Palárika.

Postavenie pomníka Jánovi Palárikovi.

Miestna osvetová komisia ponikla akciu na čele s predsedom Jurajom Čižmárikom a Alojzom Hunčíkom postaviť tento pomník, zasluženému národnému buditeľovi a spisovateľovi. Sbiierka bola povolená Kraj. Úradom. Pomník mal stať pred novovystavenou školou v ústredí, na čo aby poskytla obec svoju pozemok. Krajinny úrad poskytnul 10.000.- podpory. Sbiierka vyniesla asi 3000 K.,

Strana 103

Ktoré sú uložené v Roľníckej vzájomnej pokladnici v Čadci. Následkom toho, že mnoho harkov sbieracích ostalo v zabranom území, nebolo možné previesť dokončenie sbierky. Okresný úrad bol požiadaný o povolenie odkladu.

Stromková slávnosť.

I v tomto roku bola prevedená táto potrebná slávnosť. Konala sa 24. apríla za súčinnosti všetkých spolkov. Na pamiatkuk dňa bolo vysadené desať ovocných stromov a spolu aj tri orgovány pred novostavbu školy. Táto slávnosť má smysel propagačný, aby ľud pochopil životný význam sadenia stromov a pestovania ovocinárstva, ktoré sa môže i v hornom Kysuckom kraji sľúbne rozširovať.

Nehody v obci.

Filip Šimal – Piskur zavraždil Jura Maslíka od Maslíka bodnutím do krku. Ohrozoval i životy domácej rodiny a len náhode možno ďakovať že vrah nemal viac obetí. Vrah javil človeka chvíľami nepríčetného. Mal úmysel spáchať už predtým samovraždu. Vraždu spáchal zpre milostné zápletky ktoré mal s dcérou zavraždeného. Vrah sa prihlásil na četn. Stanici v Kysuckom Novom Meste, kde bol zatknutý. N. Pra..... chlapec zo Staškova zoskočil tak nešťastne s voza, že pádom na hlavu rozbil si lebku a umrel. Lučan, vojak, zabil sa pádom s motorového bicykla. Bol to obchodvedúci „Budúcnosti z Makova.

Strana 104

Mobilizácia v septembri

Z našej obce na základe rádiového vyhlásenia mobilizácie z Československej republiky dňa 23. septembra 1938 nastúpilo všetko mužstvo od 20 – 40 roku.

Požiadavka Nemecka proti ČSR.

Dňa 27. septembra 1938 vodca nemeckého národa Adolf Hitler vo svojej reči žiada Sudety (kraje obývané Nemcami v pohraničí Čiech, Moravy a Sliezka). V prípade, že táto požiadavka (ultimatum) nebude do 1. októbra 1938 splnená, Nemecko vypovie vojnu.

Konferencia v Mníchove

Po Hitlerovej reči nastal v Európe rozruch, ktorý dal podnet ku svolaniu konferencie Nemecka, Talianska, Anglie a Francie do Mníchova (Nemecko). Na tejto konferencii mier bol zachránený, ale Česko-Slovenská republika musela odstúpiť Nemecku Sudety.

Pomery do 6.IX.1938.

Slováci po svetovej vojne boli radi, že bola tvorená ČSR a Martinskou deklaráciou pripojujú sa k českému národu dobrovoľne, ale čoskoro zbadali, že bratia Česi chcú mať zo Slovenska kolóniu. Nastal boj o Pittsburgskú dohodu, lebo podľa nej Česi a Slováci spojujú sa v jeden štát, ale Slovensko bude mať v ňou autonómiu. Keď už Pittsburgskú dohodu sám prezident T.G. Masaryk, ktorý ju vlastnoručne podpísal, vyhlásil za falsifikát, vtedy prišli s ňou americký Slováci do vlasti na čele s Dr Petrom Hletkom a žiadali nového prezidenta Dr. Eduarda Beneša, aby ju uviedol v skutok. Prezident Dr. E. Beneš skutočne sľúbil, že Slovensko dostane autonómiu, ale zas len ostalo pri sľuboch, lebo Slováci nemali dôvery, lebo vraj chcú sa spojiť s Maďarmi. Boj za autonómiu vyvrcholíuje, lebo slovenskí ľudoví poslanci spojili sa s poslancami sudetských Nemcov a otvorene hlásali boj proti čsko-slovenskej vláde.

Autonomia Slovenska

Boj za autonómiu vyvrcholil 6. októbra 1938, keď všetci slovenskí vodcovia, bez rozdielu politického presvedčenia zišli sa v Žiline a

Strana 105

tam prehlásili Slovensko za autonómiu v rámci ČSR. Toto rozhodnutie pod tlakom vonkajších okolností uznal aj česko-slovenský parlament.

Viedeňský arbitrážny súd.

Po viedenskom arbitrážnom súde rozsúdku Maďari zaujali južnú časť Slovenska. Hranica, ktorú stanovila delimitačná komisia, tiahla od Bratislavy k Nitre a ku Košiciam, ktoré dostalo Maďarsko.

Protipološská demoštrácia v Čadci.

Po viedeňskom rozsúdku Poľsko využilo príležitosť a zaujalo Sliezko až po Čadcu. Vo svojej zaujatosti išlo tak ďaleko, že žiadalo od Slovenska okrem Javoriny aj celý čadčiansky okres. V tom čase kysucký ľud v počte asi 10 000 dňa 25. novembra 1938 manifestoval v Čadci pred okresným úradom, kde poľská delegácia vyjednávala so slovenskými zástupcami a žiada, aby sa Poľsku nič nedalo. Poľsko pod dojmom tejto manifestácie čosi spustilo od pôvodných úmyslov, jednako však odtrhlo Javorínu a polovičku obcí Svrčinovec, Čierne a Skalité, takže hranica poľsko-slovenská viedla po hradskej Čadca – Skalité.

Odtrhnuté územie v Rakovej.

Z katastru rakovského bolo odstúpené Poľsku územie od hranici Horná Lomná v Sliezku do vnútra obce Raková v rozmere asi 1 km².

Národný výbor.

Po 6. októbri 1938 na návrh delegácie slovenskej vlády v Žiline bol utvorený v našej obci „Národný výbor“, ktorého členmi boli: Václav Bauer – farár predseda, Jozef Pätoprstý tajomník, Jozef Honíšek, František Kyzek, Štefan Honíšek, Pavol Magát, Imrich Čajda.

Výbor rozpustil všetky politické organizácie a spolky a mal nadriadenú funkciu v obci.

Strana 106

Zalotenie miestnej HG.

D

Dňa 16. októbra bola založená Hlinková garga v počte 53 gardistov. Jej veliteľom bol Ďtefan Honíšek. Gargisty vo dne i v noci strážili mosty a prechody, aby cudzinci neodnášali národný majetok.

Vládny komisár

Po rozpustení obecného zastupiteľstva dňa 26. novembra 1938 nastúpil vládny komisár Štefan Perďoch obyvateľ rakovský.

Voľby do snemu

Dňa 18. decembra boli vykonané voľby do snemu Slovenskej krajiny. Pretože bola len jedna kandidátka Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (strana slovenskej národnej jednoty) boli voľby jednoduché. Kto hlasoval pre nové Slovensko a slovenskú vládu, vložil kandidačnú listinu do obálky a potom do urny. Kto však vhodil do urny prázdnu obálku, ten hlasoval proti.

Sčítanie ľudu na Slovensku

Podľa sčítania ľudu ku dňu 31. decembra 1938 žilo v našej obci 4077 obyvateľov. Z toho 4072 Slovákov, 1 Nemecký a 4 Židia.

Strana 107

1939

Počasia

V prvých dvoch mesiacoch roku bola zima mierna. Suchu bolo málo, takže koncom februára po obľave sneh celkom zmiznul. Naproti tomu v marci občas snežilo a potom s blížiacim sa jarom prišli dážde, ktoré oddialily jarne práce až na druhú polovičku apríla. Mesiac máj bol tiež dáždivý, avšak v júni a júli bolo pekné počasie. Opäť veľké dážde v auguste spôsobili dve pôvodne približne rovnaké a asi o 30 cm menšie ako bola povodeň v roku 1925. Prvý sneh napadol 20 decembra a od toho času a zvlášte od 27. decembra nastala krutá zima, ktorá prešla aj do nasledujúceho roku a narobila veľa škôd na ovocných stromoch.

Nový notár

Dňa 20. februára odišiel notár Jozef Lubjak do obce Veľké Kovárce okres Topoľčany a na jeho miesto nastúpil Karol Stiegler rodák z Vrútok

Politické pomery pred 14. marcom.

Hladina politického života sa neukľudnila ani tohto roku, naopak tlak sa stupňoval. Živly nespokojné zo slovenskou autonomiou, najmä Česi a niektorí im oddaní zapredanci predpovedali jej koniec. To sa aj stalo, lenže iným spôsobom, ako si to oni predstavovali.

Vojenský púč

Napnutie medzi Slovákmi a Čechmi vyvrcholilo, keď českí generáli naliehali na slovenskú vládu, aby právomoc krajinárskeho úradu, políciu a žandárstvo podriadila vojsku. S takouto autonomiou Slováci neboli spokojní. V tomto chaosu banskobystričský divízy generál Bedrich Homola so súhlasom pražskej vlády vyhlásil nad Slovenskom štatárium. V ranných hodinách 10. marca vojsko a žandárstvo obsadilo vedúce úrady a popredných slovenských vodcov do väzby na

Strana 108

Moravu. Medzi nimi aj rakovského organistu učiteľa Alojza Hunčíka. Ľud bol veľmi nespokojný a s napnutím očakával, ako sa to všetko skončí. Každý cítil, že sa stane niečo neobyčajného.

Samostatný Slovenský štát

Slovenský snem dňa 14. marca prijal zákon, ktorým prehlásil územie Slovenska za úplne samostatný slovenský štát vo forme Slovenskej republiky. V predvečer tohoto veľkého dňa nastúpila Hlinková garda a všetok ľud do kostola, aby sa poďakovali dobrotivému Pánu Bohu za najväčší dar – tisíc rokov zakoépaný - národnú slobodu. Po cestách pochodovali gardisti a celý široký kraj ozýval sa národnými a gardistickými piesňami. Všetko plesalo a radosť bola nespisateľná.

Čechy a Morava Protektorátom

V tomto čase dňa 15. marca nemecká armáda zaujala Čechy a Moravu a včlenila ich do Nemeckej ríše.

Maďarský vpád na Slovensko.

Keď odzbrojené české vojsko odchádzalo zo Slovenska a nová slovenská armáda sa len začala tvoriť, z karpatskej Ukrajiny 23. marca vtrhlo na územie východného Slovenska maďarské vojsko. Avšak Hlinkova garda a všetci roduverní Slováci postavili sa na odpor a prinútili Maďarov vzdať sa svojho úmyslu. K tomuto treba poznamenať, že z našej obce jako dobrovoľníci Hlinkovej gardy nastúpili proti Maďarom Ľudovít Honíšek, Štefan Honíšek, Ľudovít Šotkovský, Tomáš Chnúrik, Juraj Čižmárik, František Zbončák, Ján Honíšek, Štefan Árendárik, Jozef Matišák, Imrich Martiník, N. Martiník, Jozef Budoš,

Strana 109

Ondrej Honíšek, František Chrapko a Viliam Tomašovský.

Maďarský nálet na Spišskú Novú Ves

Maďarské letectvo 24. marca podniklo nálet na Spišskú Novú Ves, pri čom zhodilo viac výbušných bomb. Pri tomto nálete zahynulo 14 osôb, medzi nimi aj 1 dôstojník.

Zmena kronikára

Alojz Hunčík učiteľ organista 15. apríla odišiel za školského inšpektora v Čadci. Na jeho miesto 1. júla nastúpil Ján Baják z Podvysokej, ktorý prevzal po svojom predchodcovi i funkciu kronikára..

Kronikár o sebe

Som narodený 13. septembra 1907 v Podvysokej . Ľudovú školu som vychodil vo svojom rodisku a štyri triedy meštianskej školy v Čadci. Po skončení meštianskej školy pracoval som po dva roky na stavbách betonových mostov v Moravskej Ostrave. V roku 1926 pôsobil som ako náhradný učiteľ v Novoti-Orava. Odtiaľ som po jednoročnom učinkovaní narukoval na jeden a polročnú vojenskú prezenčnú službu a po vojenčine nastúpil som ku pohraničnej finančnej strážii, kde som bol plné dva roky. Po úspešnom ukončení prvého ročníka učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule, chodil som do školy ako riadny žiak a tam som v roku 1935 i zmaturoval. Po mesačnom učinkovaní na Ríme. Kat. ľud. škole v Šoporne , dostal som sa na štátnu ľud. školu v Makove Trojačka a odtiaľ po jednoročnom pôsobení na štát ľud. školu v Turzovke. Konečne odtiaľ po trojročnom pôsobení ako učiteľ prišiel som 1. júla 1939 na Rakovu.

Strana 110

Požiar

Dňa 9. júla zhorely v osade Trstená Pálenica 4 obytné domy i s hospodárskymi staviskami. Pri požiari bola veľmi popálená N.Čišecká, ktorá v nemocnici od toho i umrela.

Prípravy Nemecka na vojnu

Pre možnosť vojny Nemecka s Poľskom bola vyasfaltovaná cesta Čadca – Makov a v auguste t.r. vojsko nemeckej armády po druhý raz rozložilo sa po Kysuciach aj v našej obci.

Slovensko pod ochranou Nemecka

Kedže novoutvorený Slovenský štát dal sa 23. marca pod ochranu Nemecka, prišla na Slovensko už 15. marca nemecká armáda. Kysučania víтали Nemcov ako ochrancov veľmi priateľsky pozdravom a Na stráž!

Vojna Nemecka s Poľskom

Dňa 25. augusta t.r. pred večerom nastúpilo nemecké vojsko až ku poľskej hranici, ale už 26. augusta ráno bolo odvolané z tej príčiny, že poľský zástupca šiel vyjednávať do Berlína. Nedohodli sa a nemecké vojsko 1. septembra za 3/4 5 vtrhlo do Poľska a v troch týždňoch ho zaujalo v jeho západnej časti kým východnú časť zaujali Rusi.

Nehody v obci

21. augusta v ubytovanej nemeckej posádke stala sa tragédia pri moste v Rakovej – Ďurník, keď zastrelil nemecký vojak svojho spoluvojaka z neznámej príčiny. Zastrelený bol uložený v hasičskom skladisku, ktoré je v prízemí „kultúrneho domu“. O 1/2 18 hod. toho dňa pán farár a organiska odbavili pri ňom pohrebné obrady. Potom mrtvolu naložili do auta

Strana 111

A odviezli do Nemecka. Na mieste nešťastia stojí drevený kríž.

19. októbra bol zabitý elektrickým prúdom 17 ročný Alojz Kováčik z Rakovej u Miča. Menovaný sa zapodieval pokusmi. Na príklad : Do svojho domu zariadil prípojku a svietil žiarovkou, zapojil drôt do elektrického vedenia a elektrizoval svojich kamarátov. Keď sa zabitie stalo, pasol kravy pri zákopeckej ceste. Chcejúc vyskúšať elektrizovanie svojich kamarátov, vzal neizolovaný drôt a vyhadzoval ho na droty elektrického vedenia. Keď to nešlo uviazal na jeden koniec kameň. Drôt sa zachytil, pri čom nastalo spojenie. On majúc jeden koniec v ruke padol na zem. Keď to videli jeho kamaráti, chceli mu pomôcť, ale aj ich to poodhadzovalo. Našťastie nič vážnejšieho sa im nestalo iba jedného popálilo na prste. Privolaný lekár konštatoval už len smrť Alojza Kováčika nádejného rakovského technika.

V mesiaci októbra t.r. nešťastie zasiahlo aj Evu Hromádkovú 53 ročnú obyvateľku z Rakovej – Špor, keď riadila furu zemiakov ľahanú statkom. Hoci šla na správnej strane cesty jednako nedbalosťou šoféra ju auto dopravujúce stavebný materiál na stavbe cesty Čadca – Makov zasiahlo a na mieste usmrtilo.

Voľba prezidenta

Slovenský snem 26. októbra 1939 vyvolil prvého prezidenta Slovenskej republiky v osobe Dr. Jozefa Tisu.

Sociálne pomery

Hoci hladina politického života bola rozbúrená, sociálne pomery sa zlepšili. Nezamestnaných nebolo, lebo každý kto chcel pra-

Strana 112

Covať prácu našiel, keď nie u nás doma tak v Nemecku. Mzdy boli zvýšené na 350 Ks na hodinu a z Nemecka za 1 marku dostal 10 Ks. Avšak toto zlepšenie zárobku malo aj zlú stránku. Krčmy sa naplňali vždy viac a viac. Najmä po vyplatách bolo vidieť kolo krčiem ba aj na cestách opilcov. Čím sa viac zarobilo, tým sa viac pilo a zdalo sa, že ľudia stratili mieru v tom prekotnom tempe modernej techniky a omamujú sa ďalej.

Ceny dobytky

Za kravu sa platilo 800 – 1300 Ks za bravčovinu 450 –8-korún kg živej váhy.

Stavby

Vzhľadom na to vojnová nervóza pohltila mnoho dobrých podnikov, jednako bolo v našej vybudované 10 novostavieb.

Osveta

V snahe podvihnúť národné sebavedomie bol v našej obci usporiadaný kurz slovenskej histórie. Na kurze prednášali rakovskú učiteľia. Na 52 prednášok zúčastnilo sa priemerne na každej 40 poslúchačov.

Dňa 18. augusta nemecká posádka v Rakovej za účasti miestneho obyvateľstva usporiadala pietnu spomienku na 1. výročie smrti veľného vodcu slovenského národa Andreja Hlinku. Vojenská hudba vyhrávala sovenské pochody a ku nastúpenému nemeckému vojsku prehovoril o Hlinkovi nemecký dôstojník a po ňom dp. Emil Šafár kaplán rakovský po slovensky aj nemecky.

Pohyb obyvateľstva

Podľa matriky narodilo sa v tomto roku 58 chlapcov a 54 dievčat. Umrelo 73 osôb. Právoplatne uzavretých sobášov bolo 28.

Strana 113

1940.

Počasia

Nový rok zavítal v znamení tuhých mrazov, až 36 °C, ktoré trvaly do 15. januára. Do 22. jan. Mrazy poľavili, nastaly fujavice, ale do konca mesiaca opäť tuhá zima. Vo februári mrazy trochu zmiernily a 6. padal aj sneh, ktorý 13. vyvrcholil v snehovú búrku. Osobná a automobilová doprava bola celkom zastavená a snehová vichrica 20. t.m. znemožnila aj prechody od domu k domu. Potom do konca sa trochu oteplilo. V marci opäť mrazy až do 14. a ľady sa pohly. Do konca mesiaca mrazy, sneh a 24. prvý raz zahrnelo. Apríl ešte studený až od 15. – 28. oteplenie. 29. opäť zima do 19. mája. Dňa 13. V. snehová fujavica. Od 20. do konca pekné počasie, iba 27. padaly krupy. Jún celý teplý a pekný. Júl viac zamračený, ako slnečný. Sená sa ťažko sušily. August tiež dáždivý. Kysuca sa rozvodnila, avšak celkove bola asi o 80 cm menšia ako v roku 1925. Obilie na poliach hyrilo, museli mokré zväzať a sušiť. September v znamení bábieho leta bol pekný. Október zase dáždivý a sychravý, November tiež dáždivý a sneh cez celý mesiac. December suchý, studený až do Vianoc holé mrazy. Na Vianoce sneh, ktorý už zostal ležať. Priebeh hospodárskych prác bol veľmi nepriaznivý, zvlášte neskoré a sychrané jaro.

Nový kaplán

Dp. Emil Šafár bol dňom 1. apríla preložený na nové pôsobisko do Trenčianskej Teplej a na jeho miesto nastúpil

Strana 114

Dp. Rudolf Korec, ktorý prišiel zo Starej Bystrice.

Výročie samostatnosti Slovenskej republiky

Prvé výročie samostatnosti Slovenska bolo oslávnené školskou mládežou a občianstvom. Začal v predvečer štátneho sviatku 13. marca lampionovým sprievodom od notárskeho úradu ku „kultúrnemu domu“. Pred „domom“ po zaspievaní hymny príležitostnú reč mal Ján Boják učiteľ – org. Na kon –

Večernej slávnosti sa spievala hymnická pieseň „Kto za pravdu horí“. Na druhý deň 14. marca po službách božích na slávnosti prednášal Juraj Čižmárik riad. školy v „kult. Dome“. Po jeho reči vypočuli ešte občania prejav z rozhlasu prezidenta Dr. Jozefa Tisu..

Osveta.

3. februára zahrála Hlinková garda div. Hru „Stratil sa hlásnik Cibula“. Na Kvetnú nedeľu zahrál Katolícky ženský spolok „Veniec“ div. Hru zo života misionárskeho „Ruanda“. Keďže o hru bol veľký záujem, zvlášte preto, že miesto afrických černochoch vystupovali na javisku „černosi rakovskí“ bola opakovaná na Veľkonočný pondelok 25. marca. 31. marca predviedla H G operetu „Ženská vojna“. Operetu nacvičil Ernest Ševčík učiteľ rakovský. 21. výročie tragickej smrti M.R. Štefánika oslavila Raková takto: 1. hymna 2.reč predniesol Alexander Úlehla učiteľ. 3. sborový spev 4. recitácie 5. básne 6. besiedka a 7. Kto za pravdu horí. Dň slovenskej rodiny bol oslavený 1. mája 1940. Pre nepriaznivé počasie slávnosť sa

Strana 115

Odbavovala v kultúrnej miestnosti s týmto programom. 1. báseň 2. Pieseň o matke“ 2. recitácia „Mamičke“ 3. Prednáška Filomeny Novákovej uč. 4. báseň „Ty moja mamička“ 5. Recitácia „Naša mat““. 6. báseň „Matka“. 7. pieseň „Umrela mamička“ 8. hymna.

Odhálenie pomníka J. Palárikovi.

Myšlienka Alojza Hunčíka bývalého uč. Organistu v Rakovej, ktorý bol toho času školským inšpektorom v Púchove „ostaviť J. Palárikovi pomník“ dozrela a nedeľa 2. júna bola krásnym sviatkom našich Kysúc. Zvlášte naša milá Raková oblikla sa do slávnostného

rúcha. Zástavy vialy nielen na úradných budovách, ale aj na najchudobnejších rakovských chalúpkach.

Slávnosť začala večer 1. júna v Palárikovej dvorane v Čadci div. Hrou „Dobrodružstvo pri občinkoch“ od J. Palárika. Na druhý deň sišiel sa kysucký ľud do Čadce, kde manifestoval za Slovenskú republiku za účasti ministra zahraničia a vnútra Dr. Františka Ďurčanského, poslanca Kolomana Horniča, poslanca – kanoniku Karola Korpera, správcu Spolku Sv. Vojtecha msgr. Pástényiho a trenč. Župana (býv. rakovský notár) Dr. Kallaya. Po uvítaní pána ministra na chotári obce Čadcu došiel sprievod pred mestský dom, kde slúžil poľnú sv. omšu kanonik L. Krautman. Po sv. omši bol veľký eucharistický sprievod mestom. Potom nasledovali prejavy.

Popoludni tohoistého dňa bolo v našej obci živo. Schádzalo sa nielen žiactvo, Hlinkova mládež a Rakovania, ale prichádzali aj účastníci čadčianskej manifestácie. Bola to radosť dívať sa na tie rozradostené tváre. Všetko to pochodovalo v disciplinovaných zástupoch, aby tak ukázali lásku a oddanosť k svojeti. Srdce človekovi poskočilo, keď sa podíval na takú jednotku Hlinkovej gardy alebo Hlin. Mládeže, ako si hrdo a seabedome vykračujú. Veľké zástupy zo slovenskými zástavami a papierovými zástavkami sa sriadujú pri krásne vyzdobenom pomníku. Ešte stále prichádzajú zástupy. Zvlášť pekne sa vyníma skupina v ktorej znel rezký gardistický pochod „Kulranskej kapely“. Keď už bol shromaždený niekoľko tisícový zástup z bližšieho i ďalšieho okolia asi o ½ 16 hod. prišiel o aute pán minister zahr. A vnútra Dr. Fr. Ďurčanský. Po uvítaní miestnym notárom Karolom Stieglerom a predsedom Miestnej osvet. Komisie

Strana 116

Jurajom Čižmárikom, odišiel na malebne vyzdobenu tribúnu, kde čakali ostatní hostia a zástupcovia úradov.

Slávnosť po vztýčení štátnej vlajky otvoril poslanec Koloma Horniš. Po ňom slávnostnú reč povedal Msgr. Postényi, ktorý zhodnotil význam Jána Palárika ako národného buditeľa v najťažších časoch. V ďalšom poukázal na rozvratnú prácu našich nepriateľov a osvetlil myšlienky J. Palárika i dnes tak aktuálne: „Tak ako pevný kov – zlato, možno rozleptať kyselinou, tak aj nepriatelia slov. národa vymysleli kyseliny. Tými kyselinami bol predovšetkým alkohol v židovských krčmách a potom rečová odlišnosť prárečí. Dnes vďačný národ odhaluje J. Palárikovi pomník. Každý Slováč mal by sa chrániť týchto kyselín a držať jednotne.

Potom pán minister odhálil pomník a Štefan Perďoch vládny komisár v Rakovej, prevzal pomník do opatery. Pri odhálení sbor mládeže Jánom Bajákom uč. organistom zaspieval príležitostnú pieseň: „Hoj, zazvuč pieseň naša“.

Robert Klačanský pozdravil svojich Kysučanov, lebo medzi nimi pracoval ako riaditeľ meštianskej školy a neskoršie ako školský inšpektor v Čadci. Poukázal na slávnosť odhálania pamätnej tabule na rodnom dome Jána Palárika r. 1922 a konštatoval, že už vtedy vznikla myšlienka postaviť mu i pomník. Ku tejto práci druží sa aj postavenie Palárikovej dvorany v Čadci. Vždy a rád spomína na Kysučanov a preto sa prišiel aj pozrieť na túto významnú slávnosť.

Prívet zástpcu Matice slovenskej Jozefa Kubika odborného učiteľa v Čadci bol veľmi priliehavý. Hovoril, že má česť pokloniť sa pamiatke a dielu toho ktorého kamenné poprsie okrašľovať bude naše Kysuce. Janko Palárik je krásnym príkladom kysuckú Slováč. Bol ten ktorému publitistické a beletristické pero do ruky vtísila národná povinnosť, ktorá jeho ducha i srdce zasvätila s boja za dobro, za povnesenie, upevnenie slov. života na svojskej slovenskej postati. V rokoch svojho života pribral sa do každej, osožnej práce za národ. Široko rozkročil na slov. pracovnom poli a stál na ňom ako borca za slovenčinu, stál ako literárny pracovník v Matici, ako redaktor časopisov, ako spisovateľ divadielných hier, ako svojou prácou, stál ako buditeľ, tvoriteľ a vychovávateľ. Do tejto služby postavil celú svoju osobnosť a spôsoby, ktorými takáto služba prevádzať sa dala. Národná povinnosť, vnesená to povinnosť! Môže byť krajšej inej? V nej je všetko? V nej je všetko. Služba Bohu, služba človeku. Žiarivý príklad. Maticu slov. ako i divadelníctvo, ku jeho pomníku iné priniesť nemôže, že v zamerení svojej činnosti má len to na zreteli, národnú povinnosť. Chalúpky naše budte požehnané a medzi nimi rakovská drevená chalúpka, ktorá nám dala Palárika.

Palárik kysuckých Slovákov zaväzuje. Áno, tento kamenný Palárik musí svietiť ako slnko Kysúc. Slováčok Kysučan, neprejde okolo tejto sochy, že by si sa nezasnúbil s národnou povinnosťou Palárikovou. Nasledoval ešte prejav G. Remešíka ako veliteľa Hlinkovej gardy okresu Čadčianskeho. Prívetom a poďakovaním ukončil slávnosť Juraj Čižmárik za Miestnu osvetovú komisiu. Naposledy tisíce hrdiel zaspievalo hymnickú pieseň „Kto za pravdu horí“ a súčasne bola sňatá štátna vlajka.

Po tejto slávnosti bola ľudová veselica, za krásneho počasia v záhrade u Jána Gonka.

Strana 117

Nový kaplán

Dp. Rudolf Korec odišiel 26. júna do Turzovky a na jeho miesto nastúpil novovysvätený dp. Pavol Krčmárik z Kyneku pri Nitre.

Požiar

V noci 5. apríla zhorel Pavlovi Šuškovi u Špora včelín, v ktorom zahynulo aj 5 včelích rodín.

Zmeny v uč. sbore.

Dňom 1. sept.1939 bol preložený Jozef Valko správca štát. ľud. školy v Rakovej do Belej a správu školy prevzala Elena Mikolová. Začiatkom šk. roku 1940/41 bol preložený Juraj Čižmárik správca školy v Rakovej ústredí.

Založenie Hlinkovej mládeže.

Hlinkovu mládež založenú po 6. oktobri 1938 začali organizovať v Rakovej dp. Emil Šafár kaplán a Ján Baják uč.organista.

Následky tuhej zimy.

Mimoriadna krutá zima, zvlášte dlhotrvajúce mrazy okrem škôd spôsobených v prírode na divej zveri narobila nespočítateľné škody na ovocných stromoch. Na jar t.r. zakvitlo len pár zimovzdomných stromov a ostatné sťa mŕtvoly medzi živými vystieraly svoje kostry po celom okolí.

Pohyb obyvateľstva

Matrika narodených toho roku zaznačila 88 narodených. Z toho bolo chlapcov 43 ostatné dievčatá. Zomrelo 61 obyvateľov. Sobášov 17.

Sčítanie ľudu.

Sčítanie ľudu prevedené pomocou sčítacích komisárov ku dňu 31.XII.1940 vykazuje podľa národnosti, 3861 Slovákov, 3 Česi, 2 Poliaci, 2 Slezáci a 9 Cigánov, celkom 3877 obyvateľov, podľa náboženstva 3872 katolíkov a 5 evanj. Aug. Význanania.

Strana 118

1941

Počasie

V januári nastaly tuhé mrazy, ale trvaly krátko. Snehu napadlo veľa. Február tiež mrazy, ale ku konci snež zmrzol. Matej prelomil ľady a odnášal ich do mora. Marec na začiatku dosť teplý takže sneh, ktorý ku konci febr. Napadol skopnel. Premennivé počasie, jeden deň sneh, druhý deň zas kopno, ale aj pritom značná zima. Pre zlé počasie v apríli a máji, celá príroda a jarné práce sa oneskorily o tri týždne. Stromy zakvitly až v druhej polovici ája. Jún bol teplý a dáždivý, takže dobehly v raste to , čo bolo zameškané. Júl na začiatku krásny, a len ku konci dáždivý až búrlivý. August do 14. dáždivý studený, od 14 – 21 veľmi pekné počasie. Do konca zas dážde a chladno. September pekný. Žatva len teraz začala , čo možno pripísať povetnostným podmienkam na jar a tiež v auguste. Október do polovice ešte pekný, ale ku konci sychravý a studený. V novembri objavil sa sneh, ale zmizol. December z prvej polovice sychravý a studený, bez snehu. 19. dec. Začal padať sneh až sa zdal, že ho bude priveľa. No 24. spustil leják s vetrom a množstvo napadaného snehu premenilo sa na vodu, takže ľudia nemohli prísť na „polnočnú“. Od 25. mrazy. 29. už 35 °C a sneu tiež značne pribudlo.

Strana 119

Vojna Rusko-Nemecko

Dňa 22. júna vtrhla nemecká armáda do Ruska.

Slovensko vo vojne proti Rusku

Za dva dni potom, čo Nemecko stalo vo vojne s Ruskom, vypovedalo aj Slovensko vojnu Rusom a bojovalo po boku Nemecka.

Zmena kaplánov

Dp. Pavol Krčmárik odišiel do Dlhého Poľa a na jeho miesto nastúpil novovysvätený dp. Michal Šinský čo kaplán rakovský rodák z Pravotíc u Banoviec n/Bedravou.

Požiar

31. júla vznikol požiar u Jána Bazgera u Kukoľa. Oheň vznikol pri komíne, odkiaľ iskry preskočily do blízkej šopy, naloženej senom a rozličným haraburdím. Nebezpečie požiaru bolo nedeziere, avšak miestnemu hasičstvu za pomoci občanov a tiež priaznivé povetnostné podmienky sa podarilo požiar udusiť.

Posviacká Kalvárie v Skalitom

Slávnosť 2. výročia privtelenia z polovice odtrhnutých obcí Svrčinovec, Čierne a Skalité bola 31. augusta t.r. v Skalitom, kde bola na pamiatku vysvätená „Kalvária“ za prítomnosti prezidenta Dr. Jozefa Tisu a inistra Alexandra Macka. Na slávnosti bolo z našej obce 130 ľudí.

Osveta

V tomto roku osvetová činnosť bola prevádzaná v rámci spolkov a vykazuje 8 div. hier: 1. Sitniansky rytieri 2. Most. 3. Matkin ruženec. 4. Babičkin kolovrátok. 5. Kľúč blaženosti. 6. Sirotin Štedrý večer 7. Mikuláš. 8. Strašidlo, jedna akadémia, 2 veselohry: 1. Ženské slzy, 2. Mrchá nátura, jedna besiedka a 35 prednášok z rozličných oborov. Na týchto prednáškach sa súčasťňovali priemerne 50 ľudí

Strana 120

Ďalšia elektrizácia obce.

V tomto roku bola predĺžená linka elektrinného vedenia od betonového mostu, až po chotár obce Staškov.

Pretvorenie škôl

Ministerstvo školstva a národnej osvety v Bratislave dňom 1 sept. 1941 pretvorilo bývalé štátne ľudové školy v Rakovej na školy, rímskokatolícke, „vzhľadom na to, že temer všetci obyvatelia sú katolíci. V tomto čase riaditeľom školy v Trstenej stal sa Ladislav Slávik, riaditeľkou na Korcháni Agata Duchoňová a riaditeľstvo ústrednej školy prevzal Ján Baják.

+ Juraja Čižmárika

V mesiaci septembri na východnom fronte padom lietadla tragicky zahynul Juraj Čižmárik správca bývalej štátnej ľud. školy v Rakovej, akok poručík letectva. Pochovaný je južne od Kyjeva v obci Belaja cerkev. Zanechal manželku a dvoch chlapcov.

Týfus

Brušný týf postíhol v našej obci tohto roku 9 osôb, z ktorých 2 zomrely.

Stavby

Cez tento rok bolo vybudované 22 murovaných novostavieb.

Pohyb obyvateľstva

V obci sa narodilo 97 detí, z nich 46 chlapcov a 51 dievčat. Zomrelo celkom 48 z ktorých 82 ročný bol Ondrej Kučo a 80 ročná vd. Alžbeta Turoňová rod. Brunerová. Sobášov bolo 36.

1942

Počasie

Počnúc Novým rokom až do 10 trvaly fujavice a zima sa pohybovala $-10 -15$ ° C. Do konca januára mrazy vystupňovali na 36 °C. Taktiež aj február mrazy, iba v druhej polovici sa niečo zmiernily a na Mateja sa aj sneh lepil Marec suchý a studený. Cez deň hrialo slnko a sneh sa topil. Apríl zavítal so svojím povestným aprílovým počasím slnko, sneh – dážď. Ku konci mesiaca vydatný dážď zvlažil polia. 1. mája bolo dookola aj trošku snehu. To trvalo do 6. Potom do konca krásny májový čas, ako sa patrí. Jún teplý i búrlivý. Druhá polovica, dosť chladná zvlášte v noci. Júl do 19. horúci, potom dážď a od 20. zase sa vyjasnilo a bolo teplo. August v prvej polovici premenlivý. Do konca horúčavy. September neobyčajne teplý. Október do 9. ešte teplo, potom chladno cez noc i mráz. Prvý sneh 18. októbra, ale sišiel. Do konca dosť teplo. 1. a 2. november pekne, potom dážde, zima. 11. nov. Sneh. Martin na bielom koní skutočne docválal. December sychravý. Potom mierne mrazíky. Vianoce bez snehu.

Živelná pohroma

V noci z 10. na 11. júna t.r. prehnal sa prudký leják spojený s krupobitím cez Blažičkov, Kuchriská, Petrovu, Smrečkov, Furmaníkov, Stodolčiská, za Groň. Pás zeme v šírke 1 km

podobal sa riečišťa a úroda úplne zničená . Škoda spôsobená touto pohromou bola odhadnutá na 450.000 Ks.

Židovská otázka

V mesiaci júni t.r. bol vyvezený z obce posledný žid Werner a židovka Spitzerka.

Strana 122

Dražba na žid. majetky

Všetok židovský movitý majetok bol vydražený dňa 23. sept. T.r. „Daňovým úradom v Čadci. Celkove dražba u Wenera vyniesla 3.200 Ks a u Spitzerky 2.000 Ks

Oprava kostola

Vonkajšiu omietku kostola, náter veže a iné menšie opravy na veži dal urobiť patron chrámu „Ministerstvo školstva a národnej osvety“ v Bratislave. Ručné a zápravné práce dodali k tomu veriaci.

Vnútornú maľbu kostola previedla Fa Papp, Petrikovič, Masányi z Piešťan. Náklad 76.000 Ks bol uhradený dobrovoľnými sbierkami medzi veriacimi v Rakovej. Mimotoho upravené a premiestnené bočné oltáre z čelnej strany na bočnú a nové lavice vyžiadaly si tiež nákladu okolo 30 000 Ks. Hodno poznamenať, že zásluhou Štefana Majerika a Goralku 40 000 Ks bolo nasbierané medzi robotníkmi z Rakovej, ktorí t.č. pracovali v Nemecku. Farárom v tom čase bol Václav Bauer, kaplánom Michal Šinský a organistom Ján Baják.

Oplotenie pomníka Jána Palárika.

Plot okolo pomníka Janka Palárika dala postaviť Hlinková slovenská ľudová strana v Rakovej celkovým nákladom 12 000 Ks. Prácu previedol Michal Čišecký murársky majster z Rakovej.

Strana 123

Stavby

Napriek ťažkým vojnovým pomerom boli v našej obci vybudované 18 murovaných novostavieb.

Pohyb obyvateľov

V tomto roku matrika zaznamenala 97 narodených z toho dievčat 52, chlapcov 45. Zomretých bolo 59 z nich najstaršia vd. Katarína Skaličnaová 103 ročná. Sobášov 25.

Strana 124

1943

Zmena kronikára

Doterajší kronikár Ján Baják zriekol sa dňom 1. februára 1943 svojho služobného miesta v Rakovej a bol ustanovený za učiteľa – organistu v Turzovke. Na jeho miesto do Rakovej ako učiteľ a organista nastúpil Václav Zalčík, ktorého predstavenstvo obce poverilo vedením obecnej kroniky.

Curriculum vital kronikára.

Narodil som sa 17. septembra 1909 v Domaníne, okres Uherské Hradište. Po skončení stredoškolských štúdií v Brne a absolvaní Štat. Pedagogickej akadémie v Bratislave ustanovený som bol za učiteľa do Staškova dňa 1. sept. 1932. Po trojročnom pôsobení v Staškove bol som preložený na št. ľud. školu v Olešnej Potôčkoch. Po zrieknutí sa Jána Bajáka zvolila ma cirkevná obec v Rakovej za organistu ašano preložilo ma dňom 1.9.1943 do Rakovej

Pomery po stránke hospodárskej

Počasia v r. 1943 bolo málo priaznivé. Zima bola mierna, až na niekoľko dní v druhej polovici januára, kedy teplomer klesol až na -32°C. Poľné práce na jar začaly sa už koncom marca, ale následkom zhoršeného počasia v apríli boli prerušené a len neskoršie mohli byť skončené. Dlhotrvajúce dažde, ktoré nedoprialy ľuďom času na riadne obrobenie zemiakov a v lete zasa obdobie veľkého sucha malo nepriaznivý vplyv na vzrast zemiakov. Neúroda zemiakov bola priam katastrofálna. Miestami nakopali v jeseni ľudia sotva tolko, koľko na jar vysadili.

Ani ovocia sa neurodilo. Stromy síce na jar bohato rozkvitly, ale neskoré mrazy v druhej polovici má-

Strana 125

Ja nádej na úrodu zničily. Úroda obilia bola uspokojujúca a priaznivé počasie počas žatvy dovolilo ľuďom skladiť úrodu do stodôl. Dňa 8. augusta bola zaznamenaná najvyššia ročná teplota + 32°C.

Veľká neúroda zemiakov donútila ľudí používať zvýšenou mierou múčne výrobky na čo im však stanovený prídel múky nestačil. Preto v jeseni odchádzali nakupovať živobytie do úrodnejších krajov slovenských. Okrem toho dodalo sa do obce 200 q jačmeňa a ovsu, 550 q pšenice a 15 vagónov zemiakov na zlepšenie vyživovacej situácie.

Následkom vojnových pomerov bolo nariadené odovzdávanie povinné hovädzieho dobytku na štátnu distribúciu. Za tento rok odovzdala obec 180 kusov dobytku.

Nový vládny komisár.

Dňa 17. januára 1943 uviedli do úradu nového vládneho komisára obce Ľudovíta Honíška namiesto doterajšieho vládneho komisára Štefana Perďocha. Súčasne bol ustanovený nový poradný sbor, do ktorého boli vymenovaní občania: Štefan Arendárik ako zástupca vl. Komisára, Ondrej Bednárík, Michal Turiak, Ľudovít Šotkovský, Imrich Čajda, Ján Goralka a Jozef Gašperák.

Požiar.

Na Bielu sobotu dňa 24. apríla vypukol v častke obce „U Zemana“ požiar, ktorý sa z domu Štefana Zemaníka veľmi rýchle rozšíril na susedné domy a hospodárske staviská. Postihnuté rodiny stačili zachrániť len životy a čo mali na sebe. Dobytok, vnútorné zariadenia, hospodárske budovy aj so zásobami zhorely. Veľkým šťastím bolo, že vietor dul od juhu na sever, čím bolo umožnené zabrániť rozšíreniu ohňa na ďalšie častky obce.

Strana 126

Nakoľko bola ohrozená aj budova notárskeho úradu, evakovali z neho všetko zariadenie do školy. U Gala. Škoda spôsobená požiarom jedenástim gazdom bola odhadnutá na 650 000 Ks. Vyhorelo 9 domov a 12 hospodárskych stavísk. Poistení boli len dvaja gazdovia. Na zmiernenie biedy 12 postihnutých rodín udelilo Ministerstvo vnútra podporu 100 000 Ks, Rolnícka komora prispela sumou 35 000 Ks a zbierky v obci vyniesly 8 000 Ks. Postihnutí gazdovia začali ešte na jar so stavbou nových murovaných domov.

Stavený ruch.

Napriek ťažkým vojnovým dobám, ktoré spôsobily tiež nedostatok stavebného materiálu, bolo v tomto roku postavených 13 murovaných novostavieb.

Regulácia Kysuce

Na jar sa začaly regulačné práce na rieke Kysuci. Reguláciu prevádza firma >Slovenské čedičové kameňolomy Krupina< Náklad hradí štát. Práca je rozvrhnutá na niekoľko rokov. V tomto roku sa upravoval úsek od železničného mostu po železničnú zastávku. Pri práci nachádza zárobkovú možnosť veľa miestnych robotníkov.

Cirkevno-náboženské udalosti.

Dňa 8. júna zavítal do obce J. E. biskup Dr. Nécsey z Nitry. Obec privítala dôstojne cirkevného hodnostára. Biskup Dr. Nécsey udelil sviatosť birmovania vyše 500 birmovancom. O tri týždne neskoršie prežívala obec inú slávnosť, totiž primície svojho rodáka Ľudovíta Bednáríka.

Nakoniec roku, na deň sv. Štefana začaly sa v obci misie, ktoré vydržovali pátri jeuiti z Banskej

Strana 127

** strana obsahuje fotodokumentáciu – Novokňaz Ľudovít Bednárík v prievode kostola a Rakovský kostol po oprave v roku 1942.*

Bystrice. Účasť ľudu na misiách, ktoré trvaly týždeň bola veľká.

Soc. starostlivosť.

Aj v tomto roku pamätala obec na svojich najchudobnejších. Na nákup obuvi pre chudobných žiakov venovalo sa z výnosu >Zimnej pomoci< 1500 Ks. Rovnakú sumu rozdelila obec najchudobnejším občanom na nákup potravín.

Zdravotníctvo

V septembri bolo prevedené povinné štepenie proti záškrtu všetkých detí vo veku od 2 do 10 rokov. Z epidemických chorôb vyskytla sa v jeseni v osade Trstená úplavica, ktorá si

vyžiadala štyri obeť. Veľmi boli tiež rozšírené osýpky, ktoré zapríčinili smrť niekoľkých nemlúvniat. Staršie deti všetky chorobu prekonali.

Strana 128

Kultúrna činnosť

Dňa 21. februára zavítal do obce krajský poslanec Koloman Horniš z Kysuckého Nového Mesta a okres. Predseda Strany dekan Rudolf Kunda z Čadce ako rečníci na miestnej škole Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Reči vypočulo asi 400 osôb.

Oslava štát. sviatku konala sa 14. marca po Bohoslužbách v Kultúrnom dome Slávnostný prejav povedal vedúci notár Karol Štiegler. Ďalší program dodala škola.

Dňa 25. apríla zahráli divadelní ochotníci hru >Čertov mlyn<. Čistý zisk venovali pohorelcom.

Branná výchova.

V mesiaci júni začal sa prevádzať zákon o brannej výchove. Príslušníci brannej výchovy vo veku od 6 do 20 rokov konali výcvik a nástupy v rámci Hlinkovej mládeže, ktorej veliteľom je Ján Vass. Osoby od 20 do 50 rokov konaly výcvik a výchovné nástupy zpravidla dvakrát za mesiac. Veliteľom brannej výchovy bol menovaný Václav Zalšík. Brannú výchovu žien viedla Ľudmila čajdová. V rámci všeužitočných prác previedli príslušníci brannej výchovy úpravu cintorína.

Koncert SKU.

Na pozvanie Miestnej osvetovej komisie vystúpil v miestnom Kult. Dome Spevokol kysuckých učiteľov. Koncert bol 12. decembra. V rámci koncertu predniesol riaditeľ školy Ján Vass prejav, ktorým zhodnotil 100. jubileum založenia spisovnej slovenčiny.

Bohatú kultúrnu činnosť vyvíjalo Sdruženie katoickej mládeže a Katolícka jednota žien za vedenia agilného kaplána Michala Šínskeho.

Dáta z matrík.

Uzatváram rok dátami z matrík, podľa nich sa narodilo 99 detí, z čoho bolo 57 dievčat, 42 chlapcov. Matrika zomrelých vykazuje číslo 51. Sobášov bolo 28.

Strana 129

1944

Počasie a poľnohospodárstvo.

Zima v januári bola mierna. Koncom mesiaca a prvé dni februára sa tak oteplilo, že sneh zmizol a ľady odišly. Od 5. februára sa začalo opäť ochradzovať a ku koncu mesiaca dosiahly mrazy 12 – 20 °C. Táto vlna mrazov ustúpila zase miernemu počasiu, ktoré sa udržalo až do príchodu astronomickej jari. Na veľké prekvapenie nastaly dňa 23. marca prudké snehové búrky. Snehu v údolí napadlo vyše pol metra, na horách ďaleko viacej. Sneženie trvalo až do 29. marca. Následkom tejto novej nečakanej zimy oneskoril sa začiatok jarných poľných prác o celý mesiac. V máji bolo počasie priaznivé. Stromy odkvitly a obrodily dobre. Aj úroda lesných plodín bola dobrá. V druhej polovici júna a cez júl bolo mnoho vodných srážok. Časté dažde znehodnotily kvalitu sena a ďateliny v dobe kosenia. Prietrž mračien dňa 23. júla spôsobila značné škody na poliach >Za lazmi<. Žatva sa začala 15. augusta. Počasie cez žatvu bolo priaznivé. Úroda obilia priemerná, skludzeň zemiakov jeseni bola dobrá. Poľné práce v jeseni prestaly 8. novembra, kedy napadol prvý sneh.

Kultúrne – polit. činnosť.

Dňa 23. januára bola usporiadaná politická škola HSL'S. Na schôdzi asi pred 100 účastníkmi rečnil okresný veliteľ HG z Čadce Gejza Remešík. V dôsledku vl. nariadenia o obnove miestnej samosprávy bola zrušená funkcia vládnych komisárov. Na členskej schôdzi miest. Organizácie Hlinkovej slov. ľud. strany bol navrhnutý za starostu obce doterajší vládny komisár Ľudovít Honíšek, za jeho námestníka Štefan Árendárik a za členov obecného výboru Ondrej Bednárík, Ján Goralka, Ľudovít Šotkovský a František Zajac. Návrh bol príslušnými úradmi schválený.

Za režie Štefana Árendárika zahráli miestni ochotníci divadelnú hru >Osud siroty< dňa 20. februára. Školská oslava štát. sviatku konala sa 13. marca, pre dospelých 14. marca. Po bohoslužbách naplnilo občianstvo sálu Kultúrneho domu, kde vypočulo reč ved. notára

Strana 130

Karol Štiegler, ved. notár (fotografia)

Karola Stieglera . Iné čísla programu dodala škola . V rámci osláv štátneho sviatku zahral učiteľ Sbor divadelnú hru „Matka“ od J. Barča Ivana. Prvé predstavenie konalo sa 12. marca, opakovanie hry bolo 14. marca. Režiu mal miestny kaplán Michal Šínsky. S II. dejstvom menovanej hry zúčastnili sa herci na okres. divadelných pretekoch v Čadci a získali 2. cenu v skupine dedinských pokročilých krúžkov. Hrali: Elena Sluková, Ján Vašš, Tomáš Pastorek, Agata Duchoňová a Růžena Šimúnová. Dňa 7. mája usporiadalo miestne Sdruženie katolíckej mládeže Mariánsku akadémiu.

Nálety.

Nepriaznivé účinky súčasnej vojny prejavily sa i v našej obci. Už od apríla boli stále noví a noví záložníci povolávaní do vojenskej služby. Vzduch rozrýval hukot leteckých motorov lietadiel rozličných štátov. V dôsledku stále častejších náletov na Slovensko bolo ukončené vyučovanie už 20. júna.

Slov. národné povstanie.

Podvečer dňa 29. augusta prešla obcou na motorovom vozidle trojčlenná vojenská hliadka vedená miestnym rodákom čatárom v zál. Františekom Pastorkom. Táto hliadka rozšírila po obci zpravu, že sa chystá ozbrojené povstanie slovenského národa proti Nemcom. Hliadka prišla zo Žiliny a išla potom ďalej smerom do Turzovky. Ľudia opúšťali prácu a shlukovali sa zvedavo a v neistote na ulici. V nočných hodinách prišlo do obce niekoľko slovenských vojakov vedených porúčikom a obsadilo dôležitejšie miesta v obci. K týmto vojakom pridalo sa v Rakovej niekoľko mužov, niekoľkí občania zúčastnili sa zase na povstaní v Čadci.

Presný

Strana 131

počet a mená účastníkov nedá sa zistiť. Vojakov bolo v obci asi jedno družstvo, počet civilov sa odhaduje na 15.

Obsadenie Čadce.

Na druhý deň , t.j. 30. augusta obsadilo Čadcu nemecké vojsko, ktoré prišlo od Jablunkova. Vojaci z Rakovej po tejto zpráve stiahli sa po ceste vedúcej do Zákopčia, civilné osoby sa rozišli. V obci panovalo veľné napätie v očakávaní ďalšieho vývoja. Ľudia sa shlukovali na ulici, obchody, hostince boli zatvorené, robotníci pracujúci na regulácii Kysuce opustili prácu, na poliach sa nepracovalo, vlak nechodil, po obci bolo počuť výstrely. Cez obec tiahol prúd evakuantov z Čadce, ktorí pred obsadením Čadce ušli pred Nemcami do Zákopčia a teraz sa pomaly vracali späť.

Nemecké hliadky.

Z Čadce prichádzaly občas nemecké vojenské hliadky na kontrolu obci. Bolo vydané nariadenie o odovzdaní zbraní a zákaz vychádzania z domov od 18. hod. do 6. hod. ráno. Po niekoľkých dňoch sa situácia ukludnila a ľudia sa vracali k svojmu zamestnaniu. Štvrtého septembra začalo sa vyučovanie. Začiatkom septembra dostala obec nemeckú stráž v sile asi 20 mužov, ktorá bola ubytovaná v kultúrnom dome. O niekoľko dní bola táto stráž odvolaná a v obci nebolo voj. Jednotky až do októbra, kedy zabrala celý kultúr. Dom poddôstojnícka škola. Dňa 17. okt. Bolo obyvateľstvo vydešené dopadom niekoľkých leteckých bomb na chotár obce. Bomby dopadli za Čerchlou, za Groňom a za Kykuľou. Obetí na životoch našťastie nebolo. Ľudia sa chodili pozeráť na jamy spôsobené bombami a odnášali úlomky z nich domov. Vtedy si len vedeli urobiť akúsi predstavu o strašlivých účinkoch bombardovania.

Ukrajinci v obci.

V novembri bola obec opäť bez vojska. Ale začiatkom decembra prišla sem opäť 1 rota Ukrajincov, príslušníkov takzvanej Vlasovovej armády, bojujúcej po boku Nemcov. Boli pod nemeckým velením. Ubytovaní boli v kult. Dome, v cirkevnej škole a na fare. Táto rota okrem svojho výcviku

Strana 132

Partizáni

Prevádzala razie po horách a roztrúsených osadách a hľadala partizánov. Po potlačení slovenského povstania, ktoré trvalo od 29. augusta do 29. októbra 1944, zdržiavali sa totiž i v našich horách partizáni, ktorí pokračovali v záškodníckej vojne proti Nemcom. V nočných hodinách prichádzali až do dediny a zásobili sa potrebnými vecami a potravinami. Svoj pobyt

často menili podľa potreby. Miesto ich pobytu ľudia neprezradzovali. Uďajne sa najviacej zdržiavali na Hromadovej.

Zákopy.

Hneď po príchode Nemcov bolo nariadeného päť zákopy a rozličné opevnenia pre nemeckú armádu. Do práce musel nastúpiť každý občan od 16 do 60 rokov, okrem nezdravých a matiek s drobnými deťmi. Od nás chodili najviacej na zákopové práce v susedku Svrčinovec a Staškov. Práca bola platená. Cez Rakovú bol vykopaný iba jeden zákop pre polozenie kábelu. Viedol poľami priamočarým smerom z Čadce poza cintorín a ďalej.

Iné udalosti.

Z iných udalostí stojí za zmienku zakúpenie motorovej striekačky pre miestny Dobrovoľný hasičský sbor za 50 000 Ks a v kostole oprava organu a zavedenie elektric. Čerpadla vzduchu nákladom 25.000 Ks.

Obyvateľstvo

V matrikách je za tento rok zaznamenané: 55 úmrtí, 100 narodených a 30 sobášov.

Strana 133

1945

Vplyv vojny na život v obci

Život v obci prebiehal stiesnene od dojmom blížiaceho sa frontu. Vojna dostávala rýchly spád. Armády Spojencov z východu i zo západu nezadržiteľne postupovali do Nemecka. Ľudia si uvedomovali, že vojna, o ktorej doteraz len čítali, alebo počúvali, môže o krátky čas postihnúť s celou svojou tvrdosťou i náš kraj. Nariadenie dobrovoľnej evakuácie obyvateľstva čadčianskeho okresu do preistoru Rajec, ktoré bolo vydané začiatkom februára, zväčšilo len starosti a obavy z budúcich udalostí. Na výzvu o evakuácii obyvateľstvo nereagovalo. Namiesto toho začali ľudia bývajúci pri štátnej hradskej odvážať niečo zo svojich zásob a zo svojho zariadenia do odľahlých domov, najviacej do Trstenej, za Lazy, niektorí aj do Zákopčia. Okrem toho kopali jamy a robili v pivniciach i v humnách rozličné skrýše, dobre maskované, kde si ukrývali cennejšie veci i šaty a potraviny. Jednotlivci si pripravovali aj provizórne protiletdecké úkryty.

Nemecká posádka.

V obci boli stále nemeckí vojaci. Najdlhšie tu bola pekárska rota, ktorá dodávala chlieb na front. Prevozné pece stály pred Kultúrnym domom, vojaci boli ubytovaní v školských budovách a na fare. Cez obec často tiahly kolony mužov, ktorých Nemci z vyprázdňovaných krajov brali do Nemecka. Často boli po ceste hnané veľké stáda dobytky i oviec. Po zasneženej ceste škripaly /vozy/ ťažko naložené vozy, na ktorých sa odvážali na Sovensku usadení

Strana 134

Nemci. Títo evakovali pred Rusmi do Nemecka. Vojenské jednotky sa často v obci striedali. Dunenie kanónov bolo počuť čoraz silnejšie. Za takýchto pomerov prestal normálny život. Obchodníci vypredávali tovar z obchodov. Notársky úrad odevakuoval svoje zariadenie.

Prerušenie vyučovania.

Vyučovanie v škole, ktoré už aj tak sa udržiavalo obmedzene len v školskej budove u Gala, zastavilo sa 3. februára úplne.

Odvádzanie dobytky

Nemecká komisia prešla obcou a nariadila odovzdanie dobytky a ošípaných. Nechávali iba jednu kravu na rodinu. Gazdovia, ktorí predvídali takýto zásah do svojho súkromného majetku, zavčas odvedli mnoho dobytky za Lazy a ošípané ukrývali v rozličných úkrytoch, ačkoľvek riskovali prísne tresty v prípade prezradenia. Prídely potravín boli vydané na niekoľko mesiacov dopredu. Platy št. a verej. zamestnancom boli vyplatené tiež na 3 mesiace vopred.

Podmínovanie mostov.

Nemci podminovali všetky mosty na trati Čadca – Makov a niekoľko dní pred ústupom ich vyhodili. Cestné mosty v našej obci zostali neporušené. Elektrické i telefónne vedenie bolo prerušené a stĺpy na niekoľkých miestach podrezané. Ľudia zbavení možnosti pošúvania rádia a bez novín nemohli sa informovať o všeobecnej situácii. Len neprestajné prúdenie

ustúpajúcich jednotiek nemeckej armády a mohutnejúca strelba nasvedčovali tomu, že front nie je už ďaleko.

Ústup Nemcov.

V neskorých večerných hodinách dňa 1. mája prišli do obce nemecké jednotky od Zákopčia. To boli poslední frontoví vojaci, vyčerpaní a umazaní od ústupového boja v teréne. Títo sa o polnoci v zmätku stiahli po hradskej smerom ku Turzovke. Potom

Strana 135

Prešlo niekoľko nemeckých tankov od Čadce smerom na Turzovku a v obci nastalo napäté ticho prerušované občas strelbou guľometu.

Príchod Rusov.

Prvé jednotky Červenej armády ukázali sa v obci zavčasnáro dňa 2. mája. Za predvojom valila sa masa sovietskych vojakov všetkých zbraní. Ich postup bol veľmi rýchly. Zálohy a zásobovacie oddiely išli v prestávkach cez obec niekoľko dní. Naši občania čoraz smelšie sa prizerali postupu Červenej armády a vítali príslušníkov čsl. jednotiek postupujúcich s ruskou armádou.

Miestny národný výbor.

Správy obce prevzal novoutvorený Miestny národný výbor, ktorého predsedom sa stal Ján Paštrnák, obchodník drevom z Rakovej. Výbor mal 30 členov. Jeho hlavnou úlohou bolo spočiatku zaobstarávanie predpísaných dodávok a povozníckych úkonov pre Červenú armádu.

Milícia.

Na zaistenie poriadku a bezpečnosti v obci bola utvorená z dobrovoľne prihlásených mužov ochrana milícia pod velením miestneho not. eléva Vojtecha Števíka. Milícia mala vyše 100 členov, bola čiastočne vyzbrojená a konala stážnu a poriadkovú službu v celej obci. Z ruskej armády zdržala sa v obci dlhšie iba nemocnica, ktorá zabrala všetky školské budovy a niekoľko domov súkromných.

Obnovenie vyučovania

Po odsťahovaní nemocnice uvoľnily sa škol. Budovy, takže sa dňa 28. mája obnovilo vyučovanie.

Dňa 9. mája na „Deň víťazstva“ konala sa v Čadci manifestácia na oslavu ukončenia vojny. Z Rakovej odišiel na túto manifestáciu veľký sprievod so zástavami. Za vojny prišli o život z našej obce 3 osoby, uväznené boli 4 osoby, nezvestných niet. V srovnaní s počtom padlých občanov za prvej Svetovej vojny je to bilancia veľmi mierna.

Strana 136

Rekonštrukčné práce.

Po rušných dňoch konca vojny vracal sa život pomaly do normálnych koľají. Najdôležitejšie bolo opraviť zrúcané mosty, aby sa rozprúdila doprava. Železničné mosty na katastrálnom území Rakovej, ktoré boli nemeckým vojskom na ústupe vyhodené, opravili železniční zamestnanci provizórne do 6. júla, kedy prišiel na miestnu stanicu, slávnostne vyzdobenú, prvý ovenčený vlak. Železničiarov, ktorí konali túto skúšobnú jazdu na trati, privítal na stanici predseda Miestneho národného výboru Ján Paštrnák.

Politické strany.

S obnovením demokracie rozprúdil sa aj rušný politický život. V obci boli založené miestne organizácie Demokratickej strany a Komunistickej strany Slovenska a usilovaly sa získavať členov.

Reorganizácia MNV.

Po ustanovení organizácii uvedených strán bol zreorganizovaný Miestny národný výbor. Predsedom sa stal Tomáš Pastorek za KSS, tajomníkom Ján Paštrnák za DS. Polovicu miest vo výbore dostali príslušníci KSS, druhú polovicu DS.

Oslava Nár. povstania.

Dňa 29. augusta bola usporiadaná oslava 1. výročia Slovenského národného povstania. Slávnostný sprievod na čele s dychovou hudbou z Rožnova prešiel celou obcou a po slávnostných bohoslužbách konalo sa manifestačné shromaždenie pred kultúrnym domom. Prehovorili: Tomáš Pastorek, Ján Paštrnák, Vincent Baculák a František Ohrádka.

Hospodárska situácia.

Ako už bolo spomenuté, jarné poľné práce nemohly byť v dôsledku vojnových udalostí prevedené načas a s takou dôkladnosťou ako inokedy. No

Strana 137

Jednako úrodu obilia možno označiť za priemernú, úroda zemiakov bola veľmi dobrá. Skludzeň sena utrpela tým, že mnohé lúky, najmä bližšie hradskej cesty boli vypasené stádami dobytky, ktoré tadiaľ hnaly armády.

Pomery zásobovacie.

Zásobovanie v prvých povojnových mesiacoch nefungovalo, najmä pre rozrušenie komunikácií počas vojny. Občania boli odkázaní na vlastnú pomoc. Mnoho občanov vypravovalo sa na južné Slovensko nakúpiť živobytia, najmä múky. Niekoľkokrát Miestny národný výbor, aby zmiernil biedu obyvateľstva, vyslal povozníkov do úrodnejších krajov, ale z múky nimi dovezenej ušlo sa vždy na osobu najviac po 1 kg a jej cena bola prirodzene vysoká. Riadne zásobovanie múkou a cukrom nastalo až 10. decembra, kedy bol zavedený prídelový lístkový systém ako v českých krajinách. Na štvrtýždňové zásobovacie obdobie bolo určené pre osobu 7 kg múky a 1 kg cukru. Rovnako textilie a obuv bola na lístky.

Personálne zmeny

Z iných udalostí zaznamenávam preloženie doterajšieho ved. notára Karola Štieglera od 1.X.45 do Čadce. Jeho miesto v Rakovej zaujal Jozef Čelko z Kys. Nového Mesta. Tohto onedlho vystriedal Rudolf Beniač z Čadce. Riaditeľ školy Ján Vašš bol preložený do Starej Ďaly. Funkciou riaditeľa bol poverený Václav Zalčík.

Hromadné hroby.

Dňa 22. mája 1945 súdna komisia z Čadce previedla vyšetrowanie mŕtvol objavených v lese pri ceste do Zákopčia poviše hájovne „U Skákaly“. Najdených bolo 9 mŕtvol, ktorých totožnosť nezistili. Podľa výpovede niektorých občanov boli to mŕtvolky osôb odve-

Strana 138

čenených sme Gestapom asi začiatkom apríla 1945 a tu zastrelených. Mŕtvolky boli po vyšetrení prevezené na miestny cintorín a pochované.

Obete vojny na miestnom cintoríne.

Pri tejto príležitosti zmienujem sa tiež o tom, že na miestnom cintoríne bol v máji pochovaný aj jeden ruský vojak, ktorý zomrel v nemocnici umiestnenej v Kultúrnom dome. Takisto bol pochovaný na miestnom cintoríne jeden príslušník nemeckej armády.

Dáta matrik.

V matrikách za rok 1945 je zaznamenané: 131 narodených, 82 zomretých a 31 sobášov.

Strana 139

1946

Zmena kronikára:

Poverenie školstva a osvety v Bratislave preložilo v októbri 1946 doterajšieho kronikára, Václava Zalčíka, učiteľa – rakovského organistu, na štát. ľud. školu do Skalitého – Ústredia, za riaditeľa školy. Týmto krokom nastala zmena v osobe obecného kronikára v Rakovej. Rada Miestneho národného výboru v Rakovej poverila mňa písaním tejto kroniky od roku 1946 na svojom zasadaní v apríli 1947. Zachytené udalosti z r. 1946 podávam jednak z vlastného pozorovania, jednak z poznámok príručného sošitu a jednak z údajov zistených na Miestnom národnom výbore v Rakovej. (MNV - Raková).

Kronikár o sebe:

Ja, Filip Stančo, def. učiteľ – pov.riad. školy v Rakovej – Ústredie, - narodil som sa 28. apríla 1917 v Krásne nad Kysou, okr. Kys. Nov. Mesto. Po vychodení obecnej školy v svojom rodisku a vychodení mešt. školy v Žiline a v Čadci, študoval som na učiteľskom ústave v Spiš. Kapitule. Po maturite od 1. sept. 1937 učinkoval 5 rokov na ľudovej škole v Nemšovej pri Trenčíne. Od 1. sept. 1942, po preložení, vyučoval som na Štát. ľud. škole v Zborove nad/Bystricou do nastúpenia mojej voj. Prezenčnej služ-

Strana 140

By do 1. októbra 1942. Toto miesto som viazal až do môjho preloženia na Štát. meštiansku školu do Krásna n/Kys. V máji 1945. Poverenie školstva v Bratislave 1. októbra 1945 preložilo mňa na tunajšku Štát. ľud. školu v Ústredí s funkciou riaditeľa školy. Keďže 26. septembra 1945 povolán som bol do ďalšej výnimočnej služby vojenskej až do 1. januára

1946, za tento čas funkciu riaditeľa školy zastával môj predchodca, Václav Zalčík, učiteľ – orgnista. Po skončení vianočných prázdnin presťahoval som sa bývať 15. januára 1946 do školy U Gala a prebral som 16. januára 1946 i funkciu riad. školy. Týmto nastupením a presťahovaním mojím do Rakovej, začlenil som sa do tunajšieho života a pomeroch.

Personálne zmeny:

Začiatok nového roku 1946 priniesol personálne zmeny v osobách vedúcich funkcionárov obce. Okrem zmeny v nastúpenom riad. školy v Ústredí, Povereníctvo vnútra v Bratislave dňom 25. januára 1946 menovalo notár. adj. Rudolfa Beniača za prednostu úradu MNV v Rakovej. Aj v osobe predsedu MNV v Rakovej nastaly zmeny 31. jan. 1946. Doterajší predseda MNV, Tomáš Pastorek stal sa tajomníckym elévom u MNV, preto na jeho miesto zvolený bol za predsedu MNV Ján Paštrnák, obchodník s drevom. Tento sa ujal

Strana 141

Voľby do ÚNS:

/fotodokumentácia – prednosta úradu MNV, predseda MNV do 31.1.1946 a predseda MNV od 1.2.1946/

predsedníckeho miesta 1.2.1946.

Hoci občianstvo jaujaté bolo každodennými povinnosťami, jednako jeho myseľ strhovala pozornosť agitácií politických strán do volieb ústavodarného Národného zhromaždenia. Celá jar 1946 niesla sa v znamení príprav týchto volieb. 26. mája 1946 sišlo sa do volebných miestnosti v Rakovej asi 2/3 obyvateľov, lebo veľa robotníkov pracovalo v Čechádz, kde si vykonalo aj volebnú povinnosť. V Rakovej byly 2 volebné miestnosti. Jena bola v sále Kultúrneho domu, druhá v hostinci Štefana Gylánika. Napriek veľkým agitáciám voľby byly prevedené v pokoji. Výsledky volieb byly tieto: KSS (Komunistická strana Sloveska) dostala 254 hlasov, DS (Demokratická strana) dostala 1503 hlasov, SP (Strana práce) 33 hlasov, SSl.(Strala slobody) 12 hlasov a 22 hlasov bolo neplatných (čistých).

Strana 142

Ako vyplýva z uvedených výsledkov, na voľbách do ÚNS v Rakovej dňa 26. mája 1946 zvíťazila strana DS, takže z celkového počtu 30 mandátov, obdržala z nich 26 pre MNV.

Podpory na vojnové škody:

Aby sa zahladily stopy po prešlej svetovej vojne, Povereníctvo vnútra v dohode s Povereníctvom financií v Bratislave poskytlo našej obci ako úhradu 200 000 Kčs (Dvestotísíc korun čsl.) na opravu vojnových škôd na obecných budovách. Podobne, z akcie UNRRA miestny národný výbor dostal 400 000 Kčs na opravu ciest zničených prešlými vojnovými pomerami.

Stavebný ruch:

Už na jar 1946, rozvinul sa medzi občianstvom čulý stavebný ruch. Rekonštrukčnými prácami, stavebníctvom a zveľaďovaním sa priemyslu na okolí , ako aj v českom pohraničí dvíhala sa sociálna úroveň občanov. Mnohí, ak neprikročili k stavbe, aspoň pripravovali sa či už na prestavkuá, alebo výstavbu svojich rodinných domkov. Za rok 1946 postavili , alebo prestavili občania asi 25 murovaných stavieb.

Zakúpenie pozemku pre obec pod stavbu:

Úrad miestneho národného výboru v Rakovej umiestnený je na dolnom konci obce. Pre veľkú pretiahlosť chotáru obce, toto umiestnenie notárskeho úradu nevyhovuje, preto MNV v Rakovej

Strana 143

V snahe postaviť v dohľadnom čase nový kultúrny dom, v júni 1946 odkúpil od p. Jozefíny Planetážovej za cenu 42 000 Kčs pozemok, nachádzajúci sa v osade „U Turiaka“, oproti hostinca Jána Fonku, pod stavbu obecného, a či Kultúrneho domu.

Vybudovanie miest rozhlasovej stanice:

Aby sa obec aj po technickej stránke povzniesla, čím by sa aj uľahčilo vyhlasovanie miestnych zpráv, plénum MNV v júli 1946 odhlasoval zakúpenie miestneho rozhlasu pre obec. S budovaním rozhlasovej siete sa hneď započalo a 8. sept. 1946 bolo oficiálne zahájenie činnosti miestneho rozhlasu. Rozhlásové zariadenie – umiestnené v Kultúrnom dome – má celkom 8 reproduktorov a dodalo ho firma „Philips“ z Bratislavy za celkový náklad 100 000 Kčs.

Noví členovia MNV:

Na schôdzke volebného výboru 6. dec. 1946 prideliť sa mandáty jednotlivým politickým stranám do MNV v Rakovej. Podľa volieb z 26. mája 1946 išla DS do zastupiteľstva MNV s 26 mandátmi, t.j. 26 kandidátmi: Ján Paštrnák, obch. drevom, Ján Gonek , robotník, Ján Mravec, robotník, Peter Urbaník, roľník, Ondrej Turiak, robot., Michal Krištofík, roľník, Peter Školník, robotník, Viliam Turoň, robotník, Ľudovít Goralka, hostinský, František Kovalíček, roľník, Štefan Drvár, roľník, Peter Rebros, robotník, Ľudovít Hlubina, roľník, Martin Zbončák, roľník, Ján Makyňák, obchodník, Ján Kajánek, podom. obchod., Peter Mravec, robotník, Jozef Bukovan, robotník, Martin Tielka, robotník, Pavel Olešňaník, roľník, Peter Haluška, tesar, Ignác Šuška, mlynár,

Strana 144

Ján Bukovan, roľník, František Blahutiak, stolár, Bartolomej Hajduk a Štefan Samec.

Komunistická strana Slovenska (KSS) išla do MNV so 4 mandátmi, – 4-ma kandidátmi: Ján Pastorek, robotník, Ján Arendárik, živnostník, Juraj Mahdiar, remeselník, Martin Hrdinák, roľník. Predsedom MNV ostal: Ján Paštrnák. Obnovený národný výbor podľa výsledkov volieb do ÚNS prvý raz sa sišiel 14. dec. 1946.

Kultúrna a osvetová činnosť:

Kultúrny život v obci prebiehal svojim obvyklým tempom. Ak nebolo možné zdržať všetky slávnosti, prednesená bola prednáška v miestnom rozhlase. Školy podľa zaužívaného zvyku zdržaly slávnosti: 7.marca, Stromkovú slávnosť, spomienka na M.R. Štefánika, Deň matiek, narodeniny Dr. E. Beneša, 28. okt. A iné.

Od 23. mája 1946 založená bola v obci miestna osvetová rada (MOR) ktorá mala v obci usmerňovať a podporovať celú kultúrnu osvetovú činnosť. Jej predsedom sa stal Václav Zalčík, učiteľ – organista, ktorý bol aj kultúrnym referentom MNV. Ako jej tajomník, a osvetový referent bol Filip Stančo, riad. školy, ktorý bol touto funkciou poverený od Povereníctva školstva.

Rakovskí divadelní ochotníci zahrli za režie dp. Kaplána Michala Šinského 3 divadelné kusy:

10.III.1946: - „Strhnutý kríž“ – od neznámeno autora , 3. dejstvá

8. a 15 XII.1946: „Hrdinka lásky“ – od - „ - -“ 3. - „-

26.XII.1946.- od Fr. Urbánka: „Dolorosa“ – v 3 dejstvách.

Strana 145

Dvojročný budovateľský plán:

Celý október 1946, niesol sa v znamení príprav pre uskutočnenie a vyhlásenie „Dvojročného budovateľského plánu“ Gottvaldovej vlády. Tento dvojročný plán, ináč – „dvojročnica“ bol odhlasovaný v sneme a ako zákon vyhlásený aj v Rakovej 28. októbra 1946. Každá obec, teda aj Raková si určila pre svoju výstavbu plán na rok 1947 a 1948. V tomto pláne sa žiadalo, vystavenie škol, i meštianskej školy, nového kultúrneho domu, oprava ciest, regulácia Kysuce a potokov, výstavbu ihriska a kúpaliska. Do prádných obecných domov žiadalo sa premietniť nejaký priemyselný podnik zo Sudet. 28. okt. 1946, dovjročný plán Rakovej, bol daný na známosť širšej verejnosti na slávnosti „Dňa slobody“.

Športový klub:

Pričinením sa priaznivcov športu, 8. dec. 1946 založený bol v Rakovej „Športový klub“, ktorý sa mal starať o povznesenie mládeže hlavne mužskej po stránke telesnej, v športoch, hlavne futbalu.

Počasie

Počasie tento rok bolo priemerne dobré. Snehu v januári a februári bolo primálo a mrazy byly len prostredne silné. Jar bola pekná, len v júni a cez leto bolo málo dažďov. Jarných, aspoň silnejších, mrazov nebolo, vyjmuc 3-4 v máji, čím byly uchránené ovocné stromy od zmrznutia ich kvetu. Jeseň bola zpočiatku pekná, neskoršie daždivá. Mrazy začaly prichádzať začiatkom decembra, kdežto trvalý sneh napadol až po Vianociach.

Hospodárske pomery:

Pekné počasie malo vplyv aj na tohoročnú úrodu. Jarné práce sa začaly 1. apríla. Úroda obilia bola prostredná, ale zato prevýšila úroda zeleniny, ovocia a hlav-

Strana 146

ne zemiakov. Aj lesných plodov bolo nadostač, hlavne jahôd a húb. Občania, ktorí v minulom roku pociťovali odobratie rôzneho statku pre nemeckú armádu za vojny, toho roku snažili sa doplniť túto medzeru novým statkom, či už odchovaním, alebo dokúpením.

Zásobovanie.

Potraviny, šactvo a obuv občania zaobstarávali si na prídelové lístky. V zásobovaní potravín blahodárne ľuďom napomáhala akcia pomoci UNRRA, takže občianstvo za pomerne nízke ceny mohlo si zakúpiť životné potreby, hlavne konzervované potraviny. Nedostatok javil sa hlavne pri zásobovaní s obuvou, lebo do obcí prichádzalo málo prídelových lístkov na obuv. Ináč zásobovanie obyvateľstva bolo pravidelné a primerané.

Dáta z matrik:

V tomto roku v matrikách je zaznamenané: 98 narodených, z toho 1 mŕtvonarodený chlapec, 34 zomretých a 40 sobášov.

Strana 147

1947

Počasie

Začiatok nového roku 1947 privítala u nás tuhá zima. Hneď v januári napadlo mnoho snehu, takže snehová vrstva bola až 1 ½ m silná. K tomuto prišli i tuhé mrazy 20° - 38°C silné, ktoré trvaly i cez február. Až v polovici marca zima poľavila teplou vlnou, čo malo ale následky. Sneh sa rýchlo roztopil, z čoho prišla veľká voda, ktorá rozlámala a hrnula pred sebou hrubé ľadový kry. Kysuca zaplavila okolité role a ľady ohrozili mosty, i drevený most cez Kysucu do Trstenej bol shodený. Stalo sa to v dobe 23.-28.marca. Jaro sa ukázalo až začiatkom apríla a jarné práce s ním okolo 10. apríla.

Jar i leto bolo suché. – Vplyvom tuhých mrazov oziminy na mnohých miestach vymrzly. V júni menej pršievalo, čo bolo záchranou pre náš kraj, ale dolné zeme juž. Slovenska trpely neustálym suchom. V auguste občas pršievalo, ba v nedeľu 27. júla prišla búrka. Smršť, ktorá povyvažovala niektoré stromy a poškodila strechy domov, pravda – povalila i úrodu na poli. Jeseň bola celá suchá, najmä na Dolniakoch, kde sa nedala previesť ani jesenná orga. V novembri začalo pršať občas a prvé mrazy sa objavily začiatkom decembra. Pred Vianociami boli 2 silnejšie mrazy, ale zatým napadol sneh, ktorý netrval dlho, lebo prišla do neho voda a skoro celý zmizol.

Strana 148

Hospodárske pomery:

Hospodárske pomery tneto rok závisely od počasia, ktorého sucho otriaslo celým našim hospodárskym životom. Jarné práce sa začali asi 10. apríla. Jako už bolo spomenuté, oziminy a ďateliny musely sa na mnohých miestach vyorať. Zelenina sa v našom kraji obstojne urodila. Pre veľké sucho cez jar, lúky daly málo sena a vôbec bol nedostatok krmív. Žatva v Rakovej sa začala asi začiatkom augusta. I tu sa ukázaly následky sucha. Obilia bolo málo, najmä na Dolniakoch. Pŕi mláčačkách boli komisári. Zemiakov sa na Kysuciach urodilo dost, ale chýbalo ich inde.

Zásobovanie:

Aby sa zasobilo zásobovanie potravinami Povereníctvo pôdohospodárstva a Povereníctvo výživy a zásobovania muselo siahnuť najprv k dobrovoľnému, potom povinnému výkupu obilia a zemiakov. Potravné články boli jako minulé roky na prídel – na body. Keďže tovaru, najmä textilu ukazovalo sa menej, pretože obchodníci mnohí ho predávali mimo prídelu – „na čierno“, - preto v textil od 1. júla bol na body. Ale týmto krokom sa „čierny obchod nezamedzil, hoci kontrolné orgány sa ho snažili potlačiť. „Na čierno“ sa predával všetok tovar, ktorý je jako tak nutný a potrebný. Občania – roľníci odovzdali 50 q obilia – jako mýtne a pŕi výkupe zemiakov koncom nov. 1947 950 q zemiakov.

Rôzne udalosti:

Rok 1947 bol pestrý na rôzne udalosti nielen v obci, ale i v celom štáte. Uvádzam tu len pozoruhodnejšie.

26. apríla 1947, v podvečer stalo sa na ceste u Baloňa automobilové nešťastie. Ťažké nákladné auto idúce smerom do Čadce zabilo na mieste z uličky pŕed Delinčákom vychádzajúceho 11 roč. chlapca s bicyklom. Milana

Strana 149

Gylánika, syna hostinského Št. Gylánika.

30. apríla 1947, včasne ráno vyhorel Ignác Baculák, u Moravčíka. Vďaka pohotovosti rakovských hasičov, oheň sa nerozšíril. Popolom ľahla 1 maštal' a strecha na menovaného dome, tento k obhoreným múrom pristavil si kuchyňu, takže na jeseň zase býval vo svojom.

Nový predseda MNV.

25. júna 1947 konala sa voľba nového predsedu MNV. Na miesto doterajšieho Jána Paštrnáka, ktorý bol členom ONV v Čadci, zvolený bol Ľudovít Goralka, hostinský, ktorý hneď po voľbe prevzal svoju funkciu.

Stavba budovy úradu MNV:

Rok 1947 bol prvým rokom budovania v rámci dvojročného budovateľského plánu. Aj MNV Raková začal stavbu novej budovy úradu MNV, s kancelárskimi NV, zasedacou sieňou NV, naturál. bytom prednostu úradu NV, miestnosťou pre obec. knižnicu a miest. rozhlas a hasičského skladišťa. Budova začala sa stavať v rámci dvojroč. plánu z prostriedkov z podpory pomoc fondu 700 000 Kčs, z vlast. Prostriedkov – pôžičky od štátu 1 000 000 Kčs, podpory ONV v Čadci 20 000 Kčs, za podpory urbárskej obce Raková, ktorá dá zdarma drevo, piesok a štrk. Stavba sa zadala na základe súbehu, po schválení nákladu a plánov firme František Trubka, staviteľ, Orlová za cenu 1,851 095.⁸⁵ Kčs. Výkop základov sa začal u tejto stavby 15. júla 1947. Vzhľadom na ťažkosti s dodávaním cementu a tehál do konca r. 1947 došlo sa so stavbou po deku prízemnia.

Cesta do Korcháňa – oprava:

V rámci dvojroč. plánu opravovala sa cesta do Trstenej a do Korcháňa z miest. zdrojov. K stavbe sa počíta i oprava a úprava potoka, tečúceho pozdĺž tejto cesty. Do 31. dec. 1947 vydané bolo na túto cestu 200 209 Kčs a 26 000 Kčs vyplatených vo forme vianoč. prídavkov robotníkov z tejto cesty.

Strana 150

Stavba ihriska:

Mladý športový klub, FK Raková, nemal doteraz svojho ihriska. Futbalisti a jeho priaznivci sa rozhodli, že si ho postavia sami, z vlastných prostriedkov. Z podpôr, vlastných podnikoch rakovskí športovci si svoje ihrisko vystavili, čiastočne vlastnou prácou v náklade 40.000 Kčs, takže otvorenie tohto ihriska bolo 10. aug. 1947 s prvým zápasom na ňom proti ŠK Oščadnica.

Komasacia pozemkov:

Dôležitým krokom v obci bolo prevedenie komasácie všetkých pozemkov v Rakovej v dohode nadriadenými orgánmi. Započatie komasácie sa môže datovať od 10. mája 1947, kedy jej započatie v obci bolo vyhlásené a prevádzať ju bude Katastrálny a meračský úrad, - komasačná kancelária, v Čadci. Komasačia pozemkov sa bude konať za podpory štátu, čo bolo vítané od všetkých občanov v Rakovej.

Predĺžená elektrická a rozhlasová sieť:

Minuloročný plán, rozšíriť elektrickú sieť na dolný koniec obce do osady u Sihelníka sa uskutočnilo thoročnej jesene 19. dec. 1947, kedy bolo vedenia pre miestny rozhlas s amplinami rozšírené do Gala a na horný koniec obce ku Goralkom.

Poradňa pre matky:

So snahou starať sa o deti vo veku predškolskom, 15. sept. 1947 otvorená bola v Rakovej „Poradňa matiek a detí.“ Pričinením sa niektorých verejných činiteľov z obce, hlavne riad. školy Filipa Stanču, založená bola od 1. sept. V Rakovej Štat. detská opatrovňa. Keďže nebolo miesta na jej umiestnenie, umiestnila sa dočasne v triede Štat. ľud. škole v Rakovej – Ústredie (v býv. cirk. triede). Do dodania nového nábytku a zariadenia, používala opatrovňa nábytok spomínanej ľudovej školy.

Posviacka striekačiek:

Dobrovoľný hasičský sbor v Rakovej má 3 motorové striekačky, ktoré v nedeľu 14. sept. 1947 boli slávnostne posvätené. Za účasti rôznych hostí, za účasti členov hasičského sboru z okolia, v túto nedeľu bola pred Kult.domom poľná

Strana 151

Sv. omča s kázňou. Po nej odzneli prejavy funkcionárov DHS i z okresu, ešte pred ktorými boli striekačky posvätené. Po defilé hasičov bol spoločný obed. Odpoľudnia boli ukážky hasičskej pohotovosti – cvičenia a záhradná zábava.

Ľudová škola hospodárska:

V snahe zvýšiť hosp. úroveň kraja oboznámiť roľnícky dorast o racionálnejšom hospodárení na Kysuciach, pričinením sa riad. školy a niektorých roľníkov v obci, so súhlasom MNV v Rakovej, podarilo sa Filipovi Stančovi, riad. školy založiť dvojročnú Ľudovú školu hospodársku v Rakovej, teraz s teoretickým vyučovaním od 1. nov. 1947. Vecný náhľad na túto školu znáša obec Raková ohurovaním, čistením, osvetlením ušetrí, ináč ONV v Čadci a osobný náklad Povereníctva pôdohospodárstva. Z MNV určený bol za predsedu výboru Ľud.skoly hosp. Martin Hrdinák, Filip Stančo, spr. školy a tajomník výboru, Ján Makyňák, obchodník, pokladník Štefan Jurčo, učiteľ a Štefan Perďoch za Jednotný zväz stav. Roľníkov.

Nové autobusové linky:

Z mimoriadnych udalostí, ktoré sa netýkajú len tunajšej obce, hodno spomenúť otvorenie autobusových liniek Čadca – Zákopčie a späť, (zástavky v Rakovej: u Gylaníka,u Golisa). Čadca – Oščadnica a Čadca – Nová Bystrica – Harvelka. Otvorenie týchto liniek bolo 27. apríla 1947.

125. výročie narodenín Janka Palárika = oslavy:

Ani kultúrna a osvetová činnosť v tomto roku nebola menšia, ak nie väčšia, oproti minulým rokom. Mimospomínanej posviacky striekačky, významným kultúrno-osvetovým podnikom, boli oslavy pri príležitosti 125. výročia narodenín rakovského rodáka Jánka Palárika. Tieto oslavy mali sa konať 27. apríla 1947, v deň jubilea, ale pre otvorenie autobusových liniek, odložili sa oslavy na 15. a 18. mája 1947. Oslavy konala miestna osvetová rada so všetkými spolkami a korporá-

Strana 152

riami. Na konanie osláv utvorený bol zvláštny výbor v rámci MOR. Predsedom bol zvolený vtedajší predseda MOR Filip Stančo, riad. školy, taj. Štefan Jurčo, učiteľ, Michal Šinský, kaplán, Ján Paštrnák, predseda NV, Ľudovít Hajduk, úradník NV, Rozália Hrmová a Jozefína Nováková, učiteľky. Program osláv bol tento:

15. mája 1947 – z príležitosti týchto osláv rakovskí ochotníci Palárikovú hru „Drotár“ – za réžie dp. Kaplana Michala Šinského.

18. mája 1947 – boli vlastné oslavy.

o ½ 7 budíček, - o 9 h. slávnostná sv. omša pred Kult. Domom, slúžil ju: Vdp. Protonotár Ondrej Cvinček, popredseda SNR, kážeň mal Vdp. Ď. Ondrej Paldan dekan – farár z Kys.Nov.Mesta. – Po sv. omši bol slávnostný sprievod, zúčastnených, hostí, zástupcov úradov, kraj. skupín, kraj. jazdy ap. – k rodnému domu Janka Palárika, kde stála tribúna. – Po zahranií hymny a vztyčení št. zástavy oslavy zahájil predseda MOR – Filip Stančo, riad. školy, ktorý zhodnotil význam týchto osláv a uvítal vzácných hostí. K sňatiu pamät.tabule z rod. Domu Janka Palárika, ktorý bude zbúraný, príležitostnú reč povedal osvetový inšpektor z Čadce, Jozef Kubík.

Po sňatí pamätnej tabule sprievod odobral sa ku Kultúrnemu domu, kde sa pokračovalo v programe. S balkónu Kult. Domu nasledovala reč Vdp. Ondreja Cvinčeka, podpredsedu SNR – delegáta a zástupcu Matice Slovenskej, pod protektorátom ktorej sa konaly oslavy, reč Dr. Jozefa Telgarského, zástupcu Spolku Sv. Vojtecha z Trnavy, Dr. Paľa Hrtúsa -a básne p. uč. Ľudmily Števíkovej a žiaka Milana Jurču. O 13. hod. bol spoločný obed. Odpoľudnia v prírode bola ľudová veselica s programom, na ktorej sa zatančilo rakovskou mládežou „Slovenská beseda“ – a predviedla sa stará rakovská svadba.

Strana 153

Osveta

Kultúrna a osvetová činnosť v obci neustala, ba ešte sa zvýšila. Mimo spomínaných osláv Janka Palárika, rakovská mládež zahrála cez rok niekoľko divadiel. 9. febr. 1947 hrané bolo divadlo „Kubo“ za réžie dp. Kaplána Michala Šinského. Tento režisér nacvičil nasledujúce divadel. kusy, zahrané boli: 16. febr. 1947, 23. nov.1947 zahraný bol v Rakovej, neskôr v Čadci a vo Vysokej n/Kys. div. kus: „Trasovisko“ za réžie p. Paľa Hrmu. Dp. Kaplán nacvičil

na 8.dec.1947 divad. Kus: „Život je núprosny“ – druhý krát hraný 14. dec. 1947, - na 26. dec.1947 nacvičil: „Scapinové šibalstvá“. Všetky oslavy a slávnosti v Rakovej vedené a poriadané boli za vedenia p. učit. z Rakovej.

Pohyb obyvateľov:

Podľa štátnej matriky v tomto roku bolo v Rakovej narodených 111 detí, sobášov bolo 28 a na veľný odpočinok sa odobralo 48 ľudí.

Strana 154

1948

Jubileá v r.1948

Rok 1948 môžeme právom nazvať rokom jubilejným a bohatým na rozličné zmeny, novosti , politického, hospodárskeho a spoločenského života. V tomto roku spomínam na 100. výročie prvého Slovenského národného povstania, vedeného Ľudovítom Štúrom, Jozefom Miloslavom Hurbanom, Hodžom, Daxnerom a inými rodu vermými Slovákmi za práva slovenského ľudu v Uhorskej krajine roku 1848-1849.

Spomínam na 30. výročie založenia prvej Československej republiky 28.okt.1918 , na obeť prvej svetovej vojny, ktoré položili životy za oslobodenie národov: Slovákov – Čechoch z podnadvlády Rakúsko-Uhorskej.

Pred 10-mi rokmi rozhodnutím na mníchovskej konferencii boli položené prvé úklady na rozbitie prvej Československej republiky, na roztrhnutie sväzku národov v Československu a na odstúpenie pohraničných krajov v Čechách Nemecku, na Slovensku zase viedeňskou arbitrážou – Maďarsku. K týmto jubileám pridujú sa nové udalosti za celý rok 1948, ktoré v hlavných rysoch spomínam v ďalšom popise.

Strana 155

Február 1948.

Politické napätie medzi politickými stranami sa stupňovalo, až vyvrcholilo v dňoch 20.-23. februára 1948 v ČSR v politickej kríze. Z doterajšej vlády odstúpili ministri strany Národne socialistickej, strany Lidovej a na Slovensku strany Demokratickej. Ostatné strany, najmä Komunistická strana pomocou pracujúceho ľudu prevzala vedenie v štáte a tým strany odstúpiťších ministrov vyhlásila za rozpustené. Utvorila sa nová vláda na čele s min. predsedom Klementom Gottwaldom.

Nový miestny národný výbor a utvorený akčný výbor

V dôsledku týchto udalostí i v obciach po rozpustení týchto strán začaly sa utvárať Akčné výbory národného frontu. V Rakovej Miestny akčný výbor bol založený 29. febr.1948, ktorého predsedom sa stal Ján Pastorek za KSS. 3. marca 1948 utvorila sa dočasná správna komisia, na miesto doterajších členov miestneho národného výboru. Ján Pastorek stal sa týmto predsedom MNV, a KSS a KSČ sa týmto stala stranou vládnuou.

11. apríla 1948 po celej ČSR sa pracovala „Národná smena“, z tkorej zárobky išli do štátnej pokladnice. Začiatkom apríla prevzal predsedníctvo miestneho akčného výboru Ľudovít Goralka, kým Ján Pastorek ostal vo funkcii predsedu dočasnej správnej komisie (predsedom miest. národ. výboru.)

Strana 156

Celá jar v politickom živote sa niesla v znamnení príprav na voľby do Ústavodarného národného shromáždenia a odhlasovania i prijatia novej ústavy ČSR.

Voľby do UNS:

Dňa 30. mája 1948 boli voľby do ÚNS. Volilo sa dvoma volebnými lístkami. Jeden bol kandidátka Národného frontu a druhý prázdny lístok. Prázdny lísto, značil při volení, jako nesúhlas s kandidátkou Národného frontu. V Rakovej sa volilo vo dvoch volebných miestnostiach. Jedna v hostinci u Štefana Gylánika, druhá v Kultúrnom dome. Podľa hlásených výsledkov kandidátka Národného frontu v Rakovej, zvíťazila asi 94 % oproti necelým 6 % prázdnych a neplatných hlasov.

Odstúpenie prez.Dr.E.Beneša. Nový prezident K. Gottwald.

7.júna 1948 podal demisiu prezident Dr Eduard Beneš , na ktorého miesto zanedlho bol zvolený Klement Gottwald a ministerským predsedom sa stal Antonín Zápotocký.

V lete predčasne a náhle zomrel min.zahraničných vecí Dr. Ján Masaryk.

Smrť prez.Dr. E.Beneša.

3. septembra 1948 ohlásená bola zprava, že odstúpený prezident ČSR Dr. Eduard Beneš zomrel. Pohreb mal 8. septembra 1948.

Strana 157

Nový kaplán Rakovej

Začiatkom septembra 1948 prišiel do Rakovej druhý kaplán, novokňaz dp. Ondrej Rosa, rodák z Liptova. Farskú agendu viedol za chorého dp. Farára Václava Bauera p. kaplán Michal Šinský.

Smrť dp. Farára V.Bauera.

Koniec roku 1948 bol ukončený smutnou novinou, že 30.decembra 1948 o 10.hodine večer usnul v Pánu staručký, chorý dp. Farár. Václav Bauer vo veku 74 rokov, 49 rokov jeho učinkovania kňazského a plných 26 rokoch pôsobenia vo farnosti Raková. Pohreb mal 3. januára 1949. Vedenie fary, administrátorstvo ostalo dp. M. Šinskému.

Počasie.

Na hospodárske pomery v obci má vplyv aj počasie kraja. Začiatok roku 1948, január bol pomerne teplý, skoro bez snehu. Dostatočné množstvo snehu napadlo až v polovici februára, kedy boli i stredné mrazy.

Jarné práce sa započali hneď po Veľkej noci. Počasie z včasnejšej jari bolo pekné, suché až do polovice mája. Na to prišlo niekoľko nočných mrazov, takže zelenina v hriadkach pomrzla. Asi do 10. júna takmer dva týždne pršalo. Leto pomerne bolo pekné. Teplé dni sa striedali s oblačnými. Takto to trvalo až do jesene. Tohoročná jeseň bola prevažne pekná a suchá. Menšie pršky boli v druhej polovici

Strana 158

Októbra. Prvé mrazy prišli začiatkom decembra. Pred Vianocami napadlo asi 35 cm snehu, ale ten hneď po sviatkoch sišiel.

Zásobovanie obyvateľstva

Úroda v roku 1948 bola priemerne dobrá. Zásobovanie obyvateľstva dialo sa distribučne na lístky. Textilného tovaru javil sa nedostatok, taktiež i obuvi. Ľudia s bodami v ruke stávali celé poldne pred obchodami, aby nejaký tovar a obuv dostali. Koncom decembra r. 1948 body staré boli vyhlásené za neplatné, aj odberné lístky na obuv. Mnohým ľuďom keďže nemohli dostať svoj prídel, lístky na obuv a body na textilný tovar prepadli.

Hospodárske pomery

Na verejné zásobovanie roľníci odovzdávali hospodárske plodiny, jako zemiaky, sušeniny, obilie, mlieko, vajcia a mäso. Každý roľník dostal výmer a jeho diel v odovzdaní, predpísaný kontinget odovzdal. Tento kontingent sa vymeriaval podľa výmery obhospodarovanej pôdy, ale v každej obci nebol rovnaký, ale ani rovnako nebol odovzdaný. Obec Raková, môžeme právom povedať, - bola vzorná při plnení 2-ročného hospodárskeho plánu = „dvojročnice“ a v tomto plnení „dvojročnice“ na jej ukončení koncom decembra 1948 bola obec Raková z okresu Čadca na treťom mieste. Při odovzdávaní živočišných a rastlinných produk-

Strana 159

tov na predpísaný kontingent roľníci splnili predpis na 106 %, s prebytkom (nadkontingent) hovädzieho mäsa 1.860 kg v celom kraji okolia Žiliny, sú na prvom mieste.

Hodno spomenúť, že v decembri 1948, bola utvorená v obci tzv. vyživovacia komisia.

V roku 1948 občania by boli radi mnohí dostavili, alebo postavili nové domky, ale pre nedostatok cementu, (ktorý bol len na prídel) stavať nemohli.

Stavby.

V rámci „dvojročnice“ – po jej skončení, vykonala sa práca na stavbe cesty Raková – Raková Korcháň za 535.000 Kčs. Na stavbe budovy MNV v rámci dvojročnici sa minulo 1,613.560 Kčs. K tejto stavbe Povereníctvo vnútra na stavbu hasičského skladiska preliminovo 100.000 Kčs.

Mimoriadne udalosti.

Ako mimoriadnu udalosť hodno tu spomenúť na Zelený štvrtok, 25. marca 1948 vyhorel v osade U Špora dom č. 128 u Štefana Hromádku a Ľudovíta Michalíka. Požiar vypukol odpoludnia, ale vďaka včasnému zákroku rakovských hasičov, požiar bol izolovaný.

Pomník padlým v Rakovej

Snaha niektorých členov býv. odbojovej organizácie SVOJPOV v Rakovej, od augusta slúčených o prenesenú organizáciu SLUB (Sväz ľudových protifašistických bojovníkov), bola uskutočnená stavbou

Strana 160

Pomníka padlým z prvej a druhej svetovej vojny. Vlastnú stavbu mala na starosti zvláštna komisia Filip Stančo, predseda – riad. školy, Rudolf Beniač, prednosta úradu MNV, tajomník, Goralka Ľudovít, hostinský, pokladník ap. Michal Šinsky, kaplán, Ľudovít Hajduk, uradník, Ján Pastorek, predseda MNV a Ignác Ohradka, maliar, členovia komisie. Stavba pomníka sa konala jedine z dobrovoľných sbierok medzi občanmi. Rakovania tuna sa ukázali, že vedia aj prispieť k ucteniu pamiatky padlých. Za pol roka bola potrebná suma nasbieraná. Stavba pomníka sa zadala firme Jaroslav Janišta, sochár – kamenár z Bystřice pod Hostýnom. Pomník bol vystavený pred kostolom za sumu 128.000 Kčs. Do pomníka je usadený pamätný spis. Odhalenie pomníka bolo 1. novembra 1948 so slávnosťou, na ktorej rečnili, p. Jozef Kubík, osvetový inšpektor z Čadce, za odbojové Sväzy SLUB z okresu Čadca, František Oravec, za komisiu Filit Stančo, riad. školy a Ján Pastorek, predseda MNV. K pomníku boli položené i vence v rámci posviacky a oslavy po svätej omši za padlých.

Šport v r. 1948.

Športový klub ŠK Raková v svojej športovej činnosti dobre napredoval. V majstrovskej súťaži II. triedy, z pomedzi 13 klubov umiestnil sa na 4. mieste – ako nováček.

V lete bol založený i ping-pongový odbor,

Strana 161

Ku ktorému účelu bol zhotovený nový stôl a umiestnený v hostinci Petra Čišeckého.

Nový škol. Zákon.

Od 1. sept. 1948, so vstupom platnosti nového školského zákona, Povereníctvo školstva rozdelilo býv. Štátnu ľudovú školu v Rakovej – Ústredí, na dve samostatné školy i národná škola – Raková – Ústredie, v Kult. Dome a Národná škola v Rakovej – Nižný koniec. Hranicou obvodu týchto škôl stala sa cesta – Raková – Zákopšie. Riaditeľom školy na Nižnom konci sa stal Filip Stančo a v Ústredí Rozália Hrmová, def. učiteľka z tejto školy.

Kultúrno-osvetová činnosť

Aj v kultúrnej činnosti rok 1948 vynikal v našej obci prednáškami, medzi ktorými boli dve s filmovým premietaním z hospodárskeho oboru. 1.2. a 3. februára 1948 v Kultúrnom dome MOR v Rakovej konala výstava slovenskej knihy. Cez rok boli zahrané tieto divadelné hry rakovskými ochotníkmi. 23. marca 1948 s dvoma reprízami divad. hra – dráma: „Sestra Anunciata“, na Deň matiek „žiaci zo Štát. ľud. školy z Ústredia zahráli divadlo: „Pre mamičku“. 31. okt. 1948 divad. hra „Návrat“ a 8. dec. 1948 „Božie mlyny“ Réžiu mal dp. Kaplán Michal Šinsky. Mimo tejto činnosti konaly sa verejné štátne oslavy.

Dáta z matrik.

V roku 1948 narodilo sa 116 detí a 2 mŕtvonarodené, zomrelo 36 ľudí. Sobášov v Rakovej bolo za celý rok 38. Podľa výsledku matričných záznamov prírastok obyvateľov v obci Raková v roku 1948 činil 80 duší.

Strana 162

Rok 1949

Počasie

V januári 1949 na začiatku bolo málo snehu. Okolo 15. jan. pripadlo ho asi na 30 cm, po niekoľkých mrazoch tento sneh zanedlho sišiel. Začiatok februára bol mrazivý mrazmi 15 – 18 °C. No v polovici februára zasa prišla teplá vlna a nastal odmäk. Na toto, akoby na prekvapenie začiatkom marca napadlo vyše 1 m snehu, takže na niektorých miestach bola na cestách bola znemožnená premávka. Tento sneh sa držal takmer celý marec a pomaly do konca mesiaca sišiel. Týmto sa príchod jari oddialil a s tým i jarné práce. – Začiatok apríla dáždívý, so snehovými preháňkami. Až po Veľkej noci sa počasie zlepšilo. Začiatok mája priniesol striedavé počasie, ktoré ku koncu sa zlepšilo.

Začiatok júna doniesol teplé počasie a pár pekných dní. Miesto toho druhá polovica júna bola chladná a dáždívá, čo sa prenieslo do júla. Možno povedať, že celé leto bolo prevažne v našom kraji daždivé, pod mrakom. Akoby náhradu za toto, začiatok jesene bol pekný až ku

koncu októbra začaly sa striedať pekné dni s daždivými. Toto počasie – prevažne peknejšie udržalo sa až do decembra. Prvé mrazy dostavily sa začiatkom decembra. Hoci sa čakalo, že Vianoce budú biele, pripadlo len 2-3 cm snehu. Väčšia vrstva pripadla až 30. a 31. dec. A týmto snehom sa prešlo i do nového roku.

Strana 163

Hosp. pomery a zásobovanie.

Hospodárske pomery a zásobovanie obyvateľstva v tomto roku o niečo zlepšili Hneď na začiatku januára 1949 rozpísaly sa kontingenty na MNV vyživovacou komisiou pre jednotlivých roľníkoch podľa výmery obhospodarovanej pôdy. Kontingenty sa odovzdávaly na podklade kontraktácii (zmlúv) štátu s roľníkmi, ale musí sa priznať, že vymerané kontingenty boli vysoké, najmä u odovzdávaní mäsa a čiastočne i vajec. Zrejme mnohí roľníci odopreli toto podpisovanie zmlúv pre neúmerne požadovanú výšku mäsa a zemiakov. Po vysvetlení, že zemiaky musia odpísať na Kysuciach, ako hlavný životný produkt, predseda ONV Tichomír Nevický sľúbil, že budú z okesu žiadať toto odpísanie, čo sa u zemiakov i uskutočnilo. Roľníci, hoci ťažko plnili svoje kontingenty.

Zásobovanie obyvateľstva potravinami dialo sa na lístky. Prídel múky a cukru bol dostačujúci. Od 1. okt.1949 múka, chlieb a mliečne výrobky, pečivo boli uvoľnené do voľného preaja. Ostatné produkty boli viazané distribúciou. Odev, prádlo a šaty boli na body šateniek, ako i obuv. V r. 1949 vylúčení boli z pridelenia šateniky živnostníci a roľníci, ktorí nespĺnili s r.1948 svoj kontingent. Zato každý si mohol kúpiť voľne obuv, šaty v tzv. „sivých obchodoch“ za „sivé ceny“, drahšie, ale voľne. V mestách boli takéto „sivé obchody“ i na potraviny. Oproti minulému roku, textilného tovaru bolo na trhu v obchodoch národných podnikoch „Vesna“, „Odeva“, „obnova“

Strana 164

Viac , ale toto ešte celkom nepostačovalo. Metrové plátno chybovalo, ale dávalo sa mlatoženikom, tehotným matkám na odberné poukazy, sypovina a na obliečky perín.

Takmer všetky textilné, obchody s konfekciou a obuvou sa znárodnily ako aj niektoré živnosti najmä po mestách, niektoré boli zas združstevnené.

Prvá päťročnica prez. Klementa Gottwalda.

Rok 1949 je prvým rokom päťročnice prez. K. Gottwalda. Každá továreň, každý podnik, v každom obore, v ústavoch , v úradoch, v školách, vypracovaly sa plány na päťročný plán ešte pred 1. januárom 1949. V päťročnici sa musí vyrobiť viac, pracovať lepšie, lacnejšie a podať na trh výrobky lepšej akosti. Hneď po 1.januári každý podnik, závod, ústav... začal slávnostne Gottwaldovú „päťročnicu“ a päťročnica má byť cestou k socializmu, takže heslá sa niesly s jej vyhlásením a započatím.

V Rakovej boli prebraté nedokončené stavby z „dvojročnice“ do päťročného plánu“ stavba budovy MNV a regulácia rieky Kysuce.

Pohreb zosnulého farára Václava Bauera.

Ako bolo v minulom zázname spomínané, 3. jan.1949 konal sa pohreb zosnulého staručkého rakovského farára Vaclava Bauera. Pochovával ho Vdp. Dekan z Turzovky, Točík. Celá Raková , okolie a známi v prevelkom zástupe odprevadili svojho duchovného otca na veľný odpočinok rakovského cintorína. Na

Strana 165

Cintoríne sa s nebohým rozlúčili: uč.-organista Štefan Jurčo, pani Magátová od Turiaka, Mária Arendariková od Baloňa, Štefan Perďoch a iní, rozlúčkovými preslovmi.

Požiare

Tento rok vypukly v obci tri požiare 19. júna 1949 na nádraží v noci zhorel 1 vagón rezlín, vďaka včasnému zákroku, samotný vagón bol uchránený. Na 19. sept. 49 na ráno vyhorela Rozália Blahutiaková, dom č. 621 u Vihriška. V deň Narodenia Pána , 25. dec. 1949 asi o 1. h cez obed chytil sa dom Jozefa Blažička u Kúkoľa. Vďaka obetavosti ľudí, občanov, požiar bol izolovaný a na dome Blažička zhorela strecha a z čiastky poval.

Ohlas Kat.akcie v Rakovej

Rok 1949 bol bohatý na rôzne akcie, politické udalosti a iné novosti. Veľký rozruch v našom štáte aj v našej obci urobila t.zv. „Katóľcka akcia“. Niekoľko krát už boli vyjednávania medzi predstaviteľmi kat. cirkvi a vedúcich činiteľov nášho štátu. Čsl. biskupský sbor trval na

svojom stanovisku cirkvi. V máji v Prahe sa zisli niektorí kňazi, poslanci a utvorili 1. sv. Katolíckú akciu, ktorá mala snahu presvedčať ľud, kňazov o pomere cirkvi a štátu a táto Kat. akcia, resp. jej výbor mal spravovať cirkevné veci v dohode s kňazmi, v dohode cirkvi a štátu, čo mali kňazi a občania na súhlas toho potvrdiť podpisom Ohlas kat. akcie. Táto vec narobila rozruch. Mnohí kňazi i ľud odmietli podpísať a sv. otec – Pápež Pius XII., ktorí túto akciu podpísal, vy-

Strana 166

Hlásil, že sú exkomunikovaný z cirkvi. Akcia pokračovala a biskupský sbor s pražským arcibiskupom Dr. Beranom vydal „pastiersky list“ pre veriacich, ktorým sa postavil proti Kat. akcii, k jej pristupovaniu veriacich.

Udalosti

Pastierský list bol zakázaný nadr. Úradmi a bezpečnostné orgány ho po farách odobrali. Na mnohých miestach bol prečítaný z druhopisu, lebo mnohí farári ho dostali dvojmo. V Rakovej asi o 3. h. rannej 19.júna 1949 odobral tento pastier. List člen taj. policaj. služby. Plačko. Kedže búchal na dvere, susedia sa sbehli, mysliac, aby azda neopakoval sa prípad beštiálneho vyrabovania fary z r. 1947, (kedy v noci pod automatmi 2-ja maskovaní banditi okradli faru a všetkých v nej bývajúcich do rána zvreli – zabarikádovali do pivnice). Nieкто azda pustil medzi ľudí, že títo chcú odvieŕť dp. Administrátora M. Šinského, faru strážili (písané podľa počutia.) Pastierský list (druhý exemplár) bol dp. M. Šinským prečítaný. – Po veľkej sv. omši ako som vypočul ľudí, malo sa v sále Kult. domu zakladať, alebo urobiť priprav. Výbor jednotného roľ. družstva. Vtedajší okres.referent pôdohospodárstva a okr. Predseda JSSR (Jednot. sväzu slov. roľníkov) Rakovan, Štefan Perďoch otvoril schôdzu a chcel vysvetliť význam tohto družstva. Tu nieкто z prítomných niečo proti nemu vykrikol a ľudia chceli Perďocha, predsedu MNV J. Pastorka zbiť. Tí sa vzdialili, ale ženy prechádzajúcu pisateľku

Strana 167

Zápisnice zavolanú z Čadce sl. Gavlasovú, trhali za vlasy a vonku za ňou hádzali kamenie. Týmto sa táto vec rozbila. Ľudia strážili faru, Ako som počul, tedajší poslanec, predseda Kat.akcie na Slovensku, Ignác Jančár, riad.-uč.z Čierneho chcel s okes. Predsedom ONV T. Nevickým osobným navštívením presvedčať p. admin. Šinského s Kat. akcii. Ľud mysliac si, rozrušený udalosťami, že chcú títo odvieŕť p. administrátora Šinského, sbehol sa okolo fary. Keď títo vychádzali, ľud začal na nich vykrikovať a utekať dajúcim sa Okr.predsedom Tichomirom Nevickým začal hádzať skaly.Asi 2-3 ja ho dolapili a kameňmi mu prebili hlavu.

Táto vec a ostatné veci nastaly bez následkov. O pár dní večer prišla do Rakovej asistencia SNB (četníkov) v autobuse a niekoľkí Rakovania boli odvezení na ONV buď k vypočutiu, alebo zaisteniu. Z Čadce boli odvezení llavy: orgaista Štefan Jurčo, Ján Paštrnák, Ladislav Šuška, Ján Bednárík, Peter Arendárik, Ján Arendárik z Fojstvy, Blažičková Žofia, Michal Turiak a Verguliaková z Fojstvy. Štefan Jurčo, Ladislav Šuška, Ján Paštrnák, Ján Bednárík a Peter Arendárik tento (pre udalosti – zlynčovania Danku z Čadce) boli daní do pracovného taboru do Novák, trest vymeraný po 2 roky. Štefan Jurčo, Ján Paštrnák a Ján Bednárík sa koncom novembra 1949 z omilostenia vrátili.

Kultúrna činnosť

V jeseni nov. a dec. konala sa podpisová akcia podpisovania zdravice „ J.V. Stalinovi do Moskvy k jeho 70. nar. 21. dec. Od 28. okt. Boly dni čsl. – sovietskeho priateľstva. V obci konaly sa prednášky – kurzy ruštiny a osvetľo-

Strana 168

s pomeroch v Rusku o prednostiach socializmu atď. Z radoch uvedených osláv, spomienok vidno rad akcii či už kultúrnych, propagačných, alebo politických. Spomeniem len verejné oslavy: - konané v Kult.dome v Rakovej.

Oslavy

21. jan. 1949 Spomienka 25. výr. smrti I.Lenina, 13.febr. zahráli žiaci II. nár. školy v Rakovej-niž.konca divadelnú hru v 3 dejstve Zlaté srdce. – 20. a 27. febr. Oslava 1. výr. februárovho víťazstva. 13. marca byly prednášky pre roľníkoch s premietaním úzkych hosp. filmoch. 15.5.1949 Oslava. „Deň matiek“ – konaly I., II. nár. školy. 5. júna zahraly hru „v záhrade sudičiek“. 5 sept. Oslava 5. výr. slov. nár. povstania, reč. Hrmová Rozália, 17. sept.1949

prišla do Rakovej Kultúrna brigáda SNB (četníkoch) z Bratislavy a mala verej. koncert, premietala zvukový film „Muž deviatich tvári“ 4. okt. Oslava 5. výr. bojoch pri Dukle“. Čsl. filmová spoločnosť 24. okt. V kult. dome premietala film „Boj o Stalingrad“ 28. okt. Bola oslava Dňa slobody a zahájené dni čl. Soviet. Priateľstva. 6. novembra spomienka 32. výročia „Októbrovej revolúcie „ SSSR.- reč. Ján Perďoch, učiteľ. 14. nov. Prišiel do Rakovej súbor „Dedinského divadla“ z Bratislavy a zahral hru „Volá vás Tajmýr“ 14. a 15. novembra. 11. dec. bola akadémia s prednáškou „Čo dalo Stalinovo učenie ženám“ predniesla R. Hrmová, riad. I. nar. školy. 21. dec. Oslava 70. nar. I.V. Stalina, reč A. Galbavá, učiteľka.

Strana 169

Nová Základ.roľnícka škola v Rakovej.

Od 1. sept. 1949 premenovaná bola Ľudová škola hospodárska na Základnú roľnícku školu v Rakovej, ako školu III. Stupňa. Do tejto školy boli pričlenení žiaci zo Zákopčia, Rakovej, Staškova, Olešnej a Podvysoke. Pre nával práce Filip Stančo, vzdal sa riad. tejto školy prenechal ho Štefanovi Janíkovi, učiteľovi. Vyučovanie na tejto škole začalo sa 27. sept. 1949 v Kult. dome. Vyučovalo sa odporudnia, 3x v týždni.

Zmena akčného a miestneho národ.výboru.

Asi v sept.1949 reorganizovaný bol Akčný výbor v Rakovej – 18. dec. 1949 bol potvrdený voľbou nový MNV v Rakovej a jeho rada. Zvolení boli aj referenti ľudovej zprávy: Predsedom ostal Ján Pastorek, vnút.referent, bezpečnostný referent: Tomáš Kováčik, podpredsa MNV, hosp.referentom Ján Mravec, vyzivovacím a tech. Tomáš Drvár, školský, zdravotný a sociálny Štefan Janík, učiteľ.

Prípravý výbor JRD.

18. dec. 1949 bol utvorený prípravý výbor pre založenie JRD (Jednot.roľ. drustvo) – predsedom jeho Mikuláš Liščák, tajomníkom Ján Gonek, hostinský.

Nový kaplán.

Asi v apríli 1949 preložený bol dp. Kaplán Andrej Rosa do Štiavnika pri Veľ. Bytči, za výmenu do Rakovej, kaplána Juraja Slobodu.

Dáta z matrík

Matriky v Rakovej zaznačujú v r. 1949 110 narodených, 40 zomretých a 45 sobášov.

Strana 171

Na prahu leta v deň 22. júna 1950, nastupuje v obci Raková nová ľudová správa pod vedením ľudového tajomníka .

Drahí Rakovani – i milé deti – spolu s Vašimi drahými učiteľmi podajte ruky všetkým členom MNV na čele s predsedom a novým tajomníkom aby Vás na novej ceste k socializmu viedli šťastne, smelo a víťazne vpred! Nech žije v rámci ľudovodemokratickej ČSR – Vaša krásna obec:

Raková!!!